

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI
İSTATİSTİK BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE EN ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ
İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

SİBEL DİNÇ

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI
İSTATİSTİK BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE EN ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ
İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

SİBEL DİNÇ

Danışman: PROF. DR. İ. ESEN YILDIRIM

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

EKONOMETRİ Anabilim Dalı İSTATİSTİK Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi SİBEL DİNÇ'nın TÜRKİYE'DE EN ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ İSTATİSTİKSEL ANALİZİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 02.06.2017 tarih ve 2017-12/44 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 14 / 6 / 2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. İ.ESEN YILDIRIM	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. AHMET METE ÇİLİNGİRTÜRK	
3.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. FİRDEVS GÜMÜŞOĞLU	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyisim	: Sibel Dinç
Anabilim Dalı	: Ekonometri
Programı	: İstatistik
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. İ. Esen Yıldırım
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Mayıs 2017
Anahtar Kelimeler	: İçerik Analizi, Çocuk Kitabı, Popüler Çocuk Kitapları, Son Adanın Çocukları, Sakız Sardunya, Hayalet Köy, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Geçmişe Tırmanan Merdiven ve Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!

ÖZET

TÜRKİYE’DE EN ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Çocuklara kitap okumayı sevdirmek, tüm bilinçli yetişkinlerin ortak hedefidir. Bu çerçevede, günümüzde en çok tercih edilen çocuk kitaplarının niteliklerine dair araştırmalar, mevcut durumu ortaya koymaları bakımından önemlidir. Bu tespitten hareketle, Türkiye’de 2015 yılında 7-14 yaş grubundaki çocuklar tarafından en çok okunan kitaplar analiz edilerek; bu kitapların biçim ve içerik özellikleri bakımından ortak ve farklı yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında en çok satılan 20 yerli ve yabancı çocuk kitabı İçerik Analizi ile incelenmiştir. 82 kriter yönünden yapılan analizler, tasarım/düzenleme, yazar/kitap, dil/anlatım, konu/plan ve resimlendirme bilgileri biçiminde beş başlık altında değerlendirilmiştir.

Analiz edilen 20 kitaptan altısı tüm kriterler yönünden yeterli bulunmuştur. Bu kitaplar şunlardır: *Son Adanın Çocukları*, *Sakız Sardunya*, *Hayalet Köy*, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam*, *Geçmişe Tırmanan Merdiven* ve *Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*.

Elde edilen bulgular ebeveynler, öğretmenler, çocuk kitabı yazarları ve yayınevleri için yol gösterici bilgiler içermektedir. Bu bulgulardan hareketle, yazılacak yeni çocuk kitaplarında bu kitapların hedef kitlesi olan çocuklara daha öğretici ve daha keyifli deneyimler sunan kitaplar yazılması mümkündür.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Sibel Dinç
Field : Ekonometri
Programme : Statistics
Supervisor : Professor İ. Esen Yıldırım
Degree Awarded and Date : Master – Mayıs 2017
Keywords : Content Analysis, Child Book, Popular
Children's Books, Son Adanın Çocukları, Sakız Sardunya, Hayalet Köy, Güneşi
Bile Tamir Eden Adam, Geçmişe Tırmanan Merdiven ve Sevimli Dostlar Oteli
1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!

ABSTRACT

STATISTICAL ANALYSIS ON THE MOST READ CHILDREN'S BOOKS IN TURKEY

It is the common goal of each and every informed adult to endear reading to children. It is therefore important to know that which books children love. In this respect, the related researches are significant for displaying the present condition of children books. By analyzing the best sellers of children books in 2015 for the age group 7-15, their common and different aspects in form and content shall be laid bare. Within the scope of the present research, twenty best-seller native and foreign children books are studied through the method of content analysis. The analyses conducted according to eighty two criteria are divided into five main categories: i. design/formation, ii. author/book, iii. language/narrative, iv. subject/plan and iv. illustration.

Six books out of the Toplam twenty are found appropriate in the light of the aforementioned eighty two criteria. These books are as follows: *Son Adanın Çocukları*, *Sakız Sardunya*, *Hayalet Köy*, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam*, *Geçmişe Tırmanan Merdiven*, *Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*.

The collected data include explanatory information for parents, teachers, authors of children books and publishing houses. Moving from our analysis of the given data, it is possible that more informative and enjoyable children books can be published in the future.

ÖNSÖZ

Çocuk Kitaplarının çocuklar üzerindeki etkisi yadsınamaz düzeydedir. Ancak günümüzde basılan kitapların fazlalığı ve kitapların denetiminin yapıldığı bir kurumun olmaması, kitapların yeterli özelliklerden yoksun olarak basılmalarına sebep olmaktadır. Yeterlilik düzeyi düşük olan kitapların çocukların gelişimi üzerinde olumsuz bir etki bırakacağı kesindir. Çalışmamda amacım, çocuklar için yayımlanan kitapların “Çocuk Kitabı Yazma Kriterleri”ni ne ölçüde sağladığını tespit etmek, dikkatleri çocuk kitaplarının yeterliliği konusuna çekmek ve ileride yapılacak bu gibi çalışmalara motivasyon sağlamaktır.

Çalışmamda desteğini her daim hissettiğim danışmanım Prof. Dr. İ. Esen Yıldırım’a, bilgileri ve birikimleri ile bana destek olan değerli hocam Prof. Dr. Firdevs Gümüsoğlu’na canı gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamın tüm ilgililere yararlı olması dileklerimle...

İstanbul, 2017

Sibel DİNÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	1
1.2. Çalışmanın Önemi	4
1.3. Çalışmanın Kapsamı	5
2. DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE ÇOCUK KİTAPLARI	6
2.1. Çocuğun Gelişiminde Kitapların Rolü	6
2.2. Çocuk Kitaplarında Olması Gereken Özellikler	8
2.3. Çocuk Kitaplarında Olmaması Gereken Özellikler	11
2.4. Dünya'da ve Türkiye'de Kitap Okuma Düzeyi	11
2.5. Dünya'da Çocuk Edebiyatının Gelişimi	15
2.6. Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Gelişimi	17
3. İÇERİK ANALİZİ	21
3.1. İçerik Analizi'nin Tanımı	21
3.2. İçerik Analizi'nin Tarihçesi	22
3.3. İçerik Analizi'nin Temel Özellikleri	24
3.4. İçerik Analizi'nin Kullanım Alanları	25
3.5. İçerik Analizi'nin Uygulama Aşamaları	26
3.6. İçerik Analizi Teknikleri	28
3.6.1. Frekans Analizi	28
3.6.2. Kategorik Analiz	28
3.6.3. Değerlendirici Analiz	29
3.6.4. İlişki Analizi	29
3.6.5. Kapalılık Göstergesi	29

3.6.6. Vokabülerin Zenginliği.....	30
3.6.7. Flesch Göstergesi.....	30
3.6.8. Bilgisayarlı Analiz.....	30
3.7. Çocuk Kitapları Üzerine Yapılan İçerik Analizi Çalışmaları	31
4. UYGULAMA	36
4.1. Araştırma Yöntemi ve Hipotezler	36
4.2. İncelenen Çocuk Kitapları.....	38
4.3. İncelenen Kitapların Özetleri	43
4.3.1. Küçük Kara Balık	43
4.3.2. Küçük Prens.....	44
4.3.3. Son Ada'nın Çocukları	44
4.3.4. Çok Hayal Kuran Çocuk.....	44
4.3.5. Sakız Sardunya	45
4.3.6. Haritada Kaybolmak.....	45
4.3.7. Kraliçeyi Kurtarmak	46
4.3.8. Charlie'nin Çikolata Fabrikası.....	46
4.3.9. Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	47
4.3.10. Uçan Sınıf.....	48
4.3.11. Momo.....	48
4.3.12. Bir Küçük Osmancık Vardı	49
4.3.13. Hayalet Köy.....	49
4.3.14. Güneşi Bile Tamir Eden Adam.....	50
4.3.15. Geçmişe Tırmanan Merdiven	51
4.3.16. Mahalle Sineması.....	52
4.3.17. Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi	52
4.3.18. Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!.....	53
4.3.19. Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı	53
4.3.20. Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!	53

4.4. Çocuk Kitaplarında Olması ve Olmaması Gereken Kriterler Yönünden İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Bulgular	54
4.4.1. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumlu Bulgular	54
4.4.2. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumsuz Bulgular	64
4.5. İçerik Analizi Kapsamında Sorgulanan Kriterler.....	79
4.6. İçerik Analizi Bulguları.....	84
4.7. Bölümler Bazında Tanımlayıcı İstatistikler	121
4.8. Her Bir Kitap İçin Yeterlilik Skorları	126
4.9. Araştırma Hipotezlerinin Değerlendirilmesi.....	132
5.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	140
KAYNAKÇA.....	142

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Türkiye İçin 2015 PISA Sonuçları	3
Tablo 2: OECD Ülkelerinin Okuma, Matematik ve Bilim Başarı Sıraları	12
Tablo 3: Tüm Ülkelerin Okuma, Matematik ve Bilim Başarı Sıralamaları	13
Tablo 4: Kitapların Künye Bilgileri	41
Tablo 5: Değer Aralıkları	85
Tablo 6: Kitabın Biçimi Uygun Mu?	85
Tablo 7: Kitabın Boyutu Uygun Mu?	86
Tablo 8: Kitap Kolay Taşınabiliyor Mu?	86
Tablo 9: Kitabın Ciltlenme Biçimi Uygun Mu?	87
Tablo 10: Kullanılan Punto Okuyucunun Seviyesine Uygun Mu?	87
Tablo 11: Sayfalar Temizlenebilir Mi?	87
Tablo 12: Sayfaların Alt-Üst Boşlukları Var Mı?	88
Tablo 13: Sayfaların Sağ-Sol Boşlukları Var Mı?	88
Tablo 14: Satır Arası Boşluklar Uygun Mu?	88
Tablo 15: Kitabın Kağıdı Mat Mı?	89
Tablo 16: Kağıt Kalitesi Uygun Mu?	89
Tablo 17: Kapak Resmi Kitapta Yer Alıyor Mu?	90
Tablo 18: Kitabın Kapağı Konu İle Uyumlu Mu?	90
Tablo 19: Kitabın İç Kapağı Resimli Mi?	90
Tablo 20: Ön Kapakta Kitabın Adı Var Mı?	91
Tablo 21: Ön Kapakta Yazarın Adı Var Mı?	91
Tablo 22: Ön Kapakta Yayınevinin Adı Var Mı?	91
Tablo 23: Kitapta İçindekiler Bölümü Var Mı?	91
Tablo 24: Bilinmeyen Sözcükler İçin Kitapta Sözlük Var Mı?	92
Tablo 25: İç Kapakta Kitabın Yöneldiği Yaş Grubu Yazıyor Mu?	92
Tablo 26: İç Kapakta Basım Yılı Yazıyor Mu?	92

Tablo 27: İç Kapakta Basım Yeri Yazıyor Mu?	93
Tablo 28: Kitabın Kaçınıcı Baskı Olduğu Yazıyor Mu?	93
Tablo 29: Kitabın Kılavuzu Var Mı?	93
Tablo 30: ISBN Numarası Var Mı?	94
Tablo 31: Yazar(lar) Tanıtılmış Mı?	94
Tablo 32: Çizerin Adı Verilmiş Mi?	95
Tablo 33: Çevirenin Adı Verilmiş Mi?	95
Tablo 34: Kontrolörün Adı Verilmiş Mi?	95
Tablo 35: Kitabın Sonunda Kitapla İlgili Düşünceleri İçeren Bölüm Var Mı?	96
Tablo 36: Yazarın Diğer Yapıtları Hakkında Bilgi Var Mı?	96
Tablo 37: Yayınevinin Diğer Yapıtları Hakkında Bilgi Var Mı?	97
Tablo 38: Kitabın Sayfa Numaraları Var Mı?	97
Tablo 39: Kitabın Sirtında Kitap Bilgileri Var Mı?	97
Tablo 40: Arka Kapakta Kitabın Fiyatı Yazıyor Mu?	98
Tablo 41: Kitabın Başında "Bu Kitabın Sahibi" Adında Bir Bölüm Var Mı?	98
Tablo 42: Kitabın Kendine Ait Ayracı Var Mı?	98
Tablo 43: Kitap Ödül Almış Mıdır?	99
Tablo 44: Kitapta "Kitapla İlgili Yapılan Yorumlar" Kısmı Yer Alıyor Mu?	99
Tablo 45: Kitap Sonunda Kitapla İlgili Sorular Bölümü Yer Alıyor mu?	99
Tablo 46: Kitapta, Kitapla İlgili Notlar Kısmı Var Mı?	100
Tablo 47: Kitabın Yabancı Sözcüklerden Arındırılmış Olması	100
Tablo 48: Yabancı Sözcüklerin Açıklamalarının Verilmesi	101
Tablo 49: Yabancı Deyim ve Atasözlerinin Kullanılmaması	101
Tablo 50: Yabancı Sözcüklerin Yazımının Aslına Uygun Olması	101
Tablo 51: Kitapta Güncel Türkçe Kullanılması	102
Tablo 52: Cümlelerin Açık ve Anlaşılır Olması	102

Tablo 53: Kullanılan Sözcük Çeşidinin Uygunluğu	102
Tablo 54: Kitaplarda Devrik Cümlelerin Kullanılmaması	103
Tablo 55: Ses Tekrarlarının Olması	103
Tablo 56: Cümlelerin Tek Özne ve Tek Yüklem Olması	104
Tablo 57: Sözcüklerin Çocuk Dünyası İle İlişkili Olması	104
Tablo 58: Kitabın Çocuğun Sözcük Dağarcığını Geliştirebilmesi	104
Tablo 59: Cümlelerde Argo Söyleyişin Kullanılmaması	105
Tablo 60: Bilinmeyen Sözcüklerin Anlamlarının Aynı Sayfada Verilmesi	105
Tablo 61: Paragraf Uzunluklarının Yaş Grubuna Uygun Olması	105
Tablo 62: Kitaplarda İmla ve Noktalamanın Doğru Kullanılması	106
Tablo 63: Satır Sonunda Sözcük Bölmesi Yapılması	106
Tablo 64: Önemli Yerlerin Çeşitli Yazı Tipleri İle Vurgulanması	106
Tablo 65: Sayfa Sayısının Çocuğun Seviyesine Uygunluğu	107
Tablo 66: Metnin Sayfaya Yerleştirilmesinin Resme Göre Olması	107
Tablo 67: Kitabın Başlığının İlgi Çekici Olması	107
Tablo 68: Kitabın Konusunun, Çocuğun Yaşantısıyla Uygun Olması	108
Tablo 69: Kitabın Konusunun Çocuğun Yaşına Uygun Olması	108
Tablo 70: Kitabın Gerektiğinde Ders Konularına Katkı Sağlayabilmesi	109
Tablo 71: Kitabın Çocuğun Gelişimine Katkı Sağlayabilmesi	109
Tablo 72: Kitapta İdeolojik Örüntülerin Olması	110
Tablo 73: Kitapta Evrensel Değerlerin Olması	112
Tablo 74: Kitabın Çocuğu Rasyonel Düşünmeye Yönelmesi	113
Tablo 75: Çocuğa Olumlu Herhangi Bir Değerin Verilmeye Çalışılması	114
Tablo 76: Kitabın Planının Tutarlı Olması	115
Tablo 77: Kapakta Kullanılan Resmin İlgi Çekici Olması	115
Tablo 78: Resimlerin Konuya Uygunluğu	115
Tablo 79: Resimlerin Anlaşılır Olması	116
Tablo 80: Resimlerin İlgi Çekici Olması	116

Tablo 81: Resimlerle Metinlerin Birbirlerini Tamamlaması	117
Tablo 82: Resimlerde Ayrıntılara Dikkat Edilmesi	117
Tablo 83: Resimlerin Gerçek veya Gerçekçi Olması	118
Tablo 84: Kitapta Resimlerin Ön Planda Olması	118
Tablo 85: Resimlerin Sayfaya Konumlandırılmasının Uygunluğu	119
Tablo 86: Resimlerin Renkli Olması	119
Tablo 87: Yaş Düzeylerine Göre Metin-Resim Oranının Uygun Olması	119
Tablo 88: Tasarım ve Düzenleme(A) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	122
Tablo 89: Yazar ve Kitap Bilgileri(B) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	123
Tablo 90: Dil ve Anlatım(C) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	124
Tablo 91: Konu-Plan(D) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	125
Tablo 92: Resimlendirme(E) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	125
Tablo 93: Kitapların Dış Yapı ve İç Yapı Ölçütlerine Göre Ortalamaları	126
Tablo 94: İncelenen Yabancı Kitaplardan Elde Edilen Olumlu ve Olumsuz Tespitler	132
Tablo 95: İncelenen Yerli Kitaplardan Elde Edilen Olumlu ve Olumsuz Tespitler	133
Tablo 96. Kitaplardaki Olumsuz Nitelikler Açısından Mann-Whitney Testi Rank Tablosu	134
Tablo 97. Kitaplardaki Olumsuz Nitelikler Açısından Mann-Whitney Test İstatistikleri	134
Tablo 98. Kitaplardaki Olumlu Nitelikler Açısından Mann-Whitney Testi Rank Tablosu	135
Tablo 99. Kitaplardaki Olumlu Nitelikler Açısından Mann-Whitney Test İstatistikleri	135

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1: 2005 Yılı Tüm Ülkelerin Okuma -Yazma Oranları	1
Şekil 2: 2015 Yılı Tüm Ülkelerin Okuma -Yazma Oranları	2

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ISBN: International Standard Book Number (Uluslararası Standart Kitap Numarası)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

PISA: Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket Programı)

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

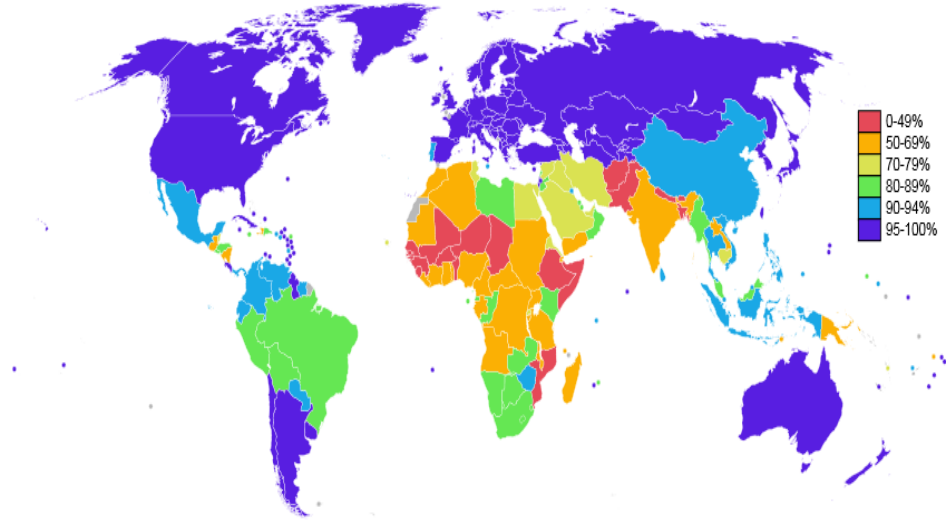
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

1. GİRİŞ

1.1.Çalışmanın Amacı

Bir ülkede gelişmişlik seviyesinin pek çok etkene bağlı olduğu bilinmektedir. Ülkelerin gelişmişlikleri üzerinde en büyük öneme sahip olan etkenlerden biri eğitimidir. Bilinenin aksine eğitim sadece okullaşma düzeyiyle değil aynı zamanda aktif okur-yazar olmakla da ilgilidir. Aşağıda yer alan iki şekilde dünyadaki okur-yazar seviyesinin son 10 yıllık süreçte geçirdiği değişim yer almaktadır.

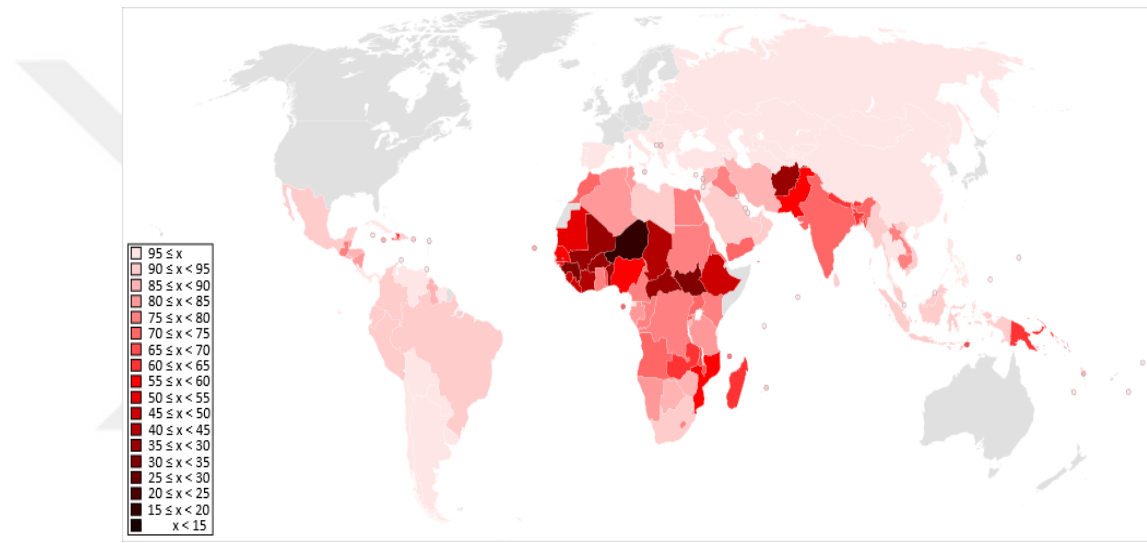
Şekil 1’de 2005 yılı için dünya genelinde ülkelerin okur-yazarlık oranı verilmektedir. Bu haritada Kuzey Amerika, Avrupa ve Kanada da okuma yazma seviyesinin yüksek olduğu; Güney Amerika, Afrika, Hindistan ve Çin’de okuma yazma seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Türkiye’nin okuryazarlık seviyesinde gelişmiş ülkelerle paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.¹

Şekil 1: 2005 Yılı Tüm Ülkelerin Okuma-Yazma Oranları

¹ Literacy rate by country based on CIA World Factbook data, 2007, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Literacy_rate_world.svg (27 Mart 2017).

2015 yılına ait okuma yazma oranları Şekil 2’de görülmektedir.² Bu şekilde, Şekil 1’in aksine koyu renk olan bölgelerde okuma yazma oranı düşüktür. 2015 yılına ait şekil 2005 yılına ait olan şekilden farklılıklar göstermektedir. Güney Amerika ve Çin’de okuma yazma oranlarının arttığı görülmektedir. Düşük okuma yazma oranında değişiklik göstermeyen bölgeler yoğun olarak Güney Afrika’da ve Hindistan’da görülmektedir.

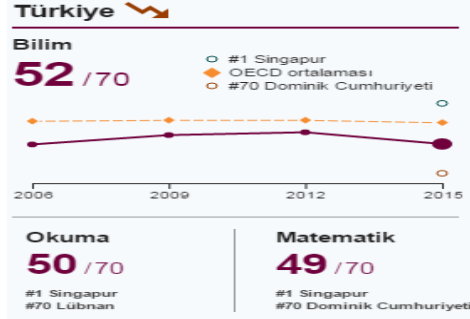
Şekil 2: 2015 Yılı Tüm Ülkelerin Okuma-Yazma Oranları

Her iki şekil incelendiğinde; Türkiye’deki okuryazarlık oranının her iki şekilde de yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, okuduğunu anlama becerisi ele alındığında, Türkiye’nin dünya ülkeleri arasındaki konumu yeterli düzeyde değildir. Tablo 1’de verilen PISA 2015 sonuçlarına göre Türkiye okuma, bilim ve matematikte 70 ülke arasında 50. sırada yer almaktadır.³

²UNESCO Institute for Statistics, Literacy Statistics Metadata Information Table, 2015, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_literacy_rate#/media/File:World_map_of_countries_by_literacy_rate.svg (27 Mart 2017).

³“PISA testi: Türkiye 72 ülke içinde 50’nci sırada”, *BBC TÜRKÇE*, 6 Aralık 2016, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38219262> (28 Mart 2017).

Tablo 1: Türkiye İçin 2015 PISA Sonuçları

Ülkede okuryazarlık oranı her ne kadar yüksek olsa da yapılan araştırma sonucunda okuduğunu anlama düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Her ne kadar okuryazarlık ile okuma becerisi birbiriyle karıştırılsa da, bu iki kavram birbirinden farklıdır. “Okuma becerisi, zaman zaman okuma yazmayı öğrenmiş olma (okur-yazarlık) anlamında kullanılmaktadır. Oysa ilk okuma, okuma becerisinin sadece başlangıcıdır. Bu yüzden, “okuyabilme”yi okuma becerisiyle bir tutmak doğru değildir.”⁴ Okuryazarlık oranı ile okuduğunu anlama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamaması da bu savı desteklemektedir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye için PISA sonuçlarının bu denli kötü olması akla şu soruyu getirir; Okuma düzeyinin düşük olmasının sebebi, toplumda okuma bilincinin yerleşmemiş olmasından mı, yoksa kitapların biçim ve içerik olarak teşvik edici niteliklere sahip olmamasından mı kaynaklanmaktadır? Bu çalışmada, sorunun ikinci kısmına odaklanılmaktadır. Çalışma ile, Türkiye’de en çok satılan çocuk kitaplarının çocuklar için ne ölçüde yeterli oldukları saptanarak, bu alandaki çalışmalara katkı sağlanmak istenmiştir. Ayrıca, en çok tercih edilen kitapların biçim ve içerik yönünden ortak özellikleri belirlenerek, çocuklar tarafından önemli bulunan kriterler tespit edilecektir.

⁴ Eyyup Coşkun, “Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu”, [Electronic Version] TÜBAR-XI, 2002, s.233.

1.2.Çalışmanın Önemi

Eğitim sisteminin iki tarafı bulunmaktadır: Eğitmenler ve eğitilenler. Eğitmenler kısmında öğretmenler, aile ve çevre faktörü rol oynamaktadır. Eğitilenler kısmında olan çocuklara verilen eğitim, ilk olarak ailede daha sonra okulda devam eder. Ailede verilen eğitim çocuğun kişiliğinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu eğitimin devamında okuldaki eğitim başlar. Okulda verilen eğitim, evde verilen eğitim kadar öneme sahiptir. Bu eğitim kapsamında öğretmenler ve ders kaynakları eğitim sürecine eşlik eder. Eğitim sürecine eşlik eden ders kaynakları eğitici ve edebi olabilir. Ders kaynakları olan eğitici eserler her ne kadar çocukların gelişimine katkıda bulunsalar da edebi eserlerin de bu süreçte önemli bir payı vardır. Edebi eserler çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmanın yanında ahlaki değerleri de kazandırır. Bu nedenle, edebi eserlerin yeterliliklerinin ölçülmesi önemlidir.

Kitap okumanın çocukların gelişimleri üzerindeki olumlu etkisi herkes tarafından bilinmektedir. Bununla birlikte kitapların da biçim ve içerik yönünden okuma alışkanlığını teşvik etmesi gerekmektedir. Okuma alışkanlığının, erken yaşlarda edindirilmesi gerekmektedir. “Özellikle küçük yaşlarda kazanılan okuma alışkanlığı ve çeşitliliği, bireylerin zihinsel gelişimi ve sosyal olgunlaşmasında çok önemli bir etkiye sahiptir.”⁵ Bu sebeple çocuklar için yazılan kitapların bu bağlamda özenle hazırlanması gerekmektedir. Aksi halde, yetersiz olan kitaplar çocukların kitap okumaya olan ilgilerini azaltarak kendilerini geliştirmeleri yönünde büyük bir eksiklik yaratacaktır.

“Günümüzde okuma alışkanlığı toplumun küçük bir kesiminin ayrıcalığı olmaktan çıkmış, sosyal hayata uyumun önemli şartlarından biri hâline gelmiştir. Gelişen ve dünyaya yön veren toplumlar, okuyan insanların meydana getirdiği toplumlardır.”⁶ Uzun vadede bakıldığında okuma eylemi ülkelerin gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır. Okumanın bu denli önemli olması okunacak kitapların yeterliliğinin ölçülmesini de gerekli kılmaktadır.

⁵ David H. Russel, “Reading and Child Development”, Reading in The Elementary School, Forty Eighty Yearbook, **The National Society for The Study of Education**, Part II., Chicago: Chicago University Press. 1949.

⁶ Çoşkun, 2002, s.235.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma için 2015 yılında en popüler 20 kitap örneklem olarak alınmıştır. Kitaplar ilk ve orta okul seviyesine hitap eden 7-14 yaş grubuna ait çocuk kitaplarından seçilmiştir. Kitapların 11'i yabancı, 9'u yerli eserdir. İncelenen kitaplar edebi eserlerden oluşmaktadır. Masal kitabı olan *Küçük Kara Balık* kitabı dışındaki kitaplar roman ve hikaye türüne aittir.

Ülkemizde kitap okumaya olan ilginin düşük olması kitap seçim aşamasında büyük bir kesim tarafından ilgi gören kitapların seçilmesini gerekli kılmıştır. Bu amaçla kitapların seçimi ilk önce yayınevleri ile irtibata geçilerek bulunmaya çalışılmıştır. Ancak yayınevlerinin gizlilik politikaları gereğince gerekli bilgiler yayınevlerinden temin edilememiştir. Bu nedenle internet üzerinden kitap satışı yapan siteler incelenmiş ve bunlar arasından en kapsamlı bilgiye ulaşılan www.dr.com.tr sitesi baz alınmıştır. En çok satışı yapılan 16 kitap www.dr.com.tr'de satışı belirli bir rakamın üzerindeki kitaplardır. Bu kitapların 7-14 yaş grubundaki çocuklar arasındaki popülerliği birkaç ilköğretim kurumunda öğretmenler ve öğrenciler tarafından da onaylanmıştır. Kitapların Künye Bilgilerinin yer aldığı Tablo 4'de yer alan son dört kitap, görüşme yapılan çocuklar arasında en çok beğenilen kitaplar olarak listeye alınması önerilen kitaplardır.

Çalışma kapsamında alınan kitaplar, dış yapı ve iç yapı özellikleri yönünden karşılaştırılmıştır. Dış yapı özellikleri tasarım-düzenleme, yazar-kitap bölümlerinden; iç yapı özellikleri dil-anlatım, konu-plan ve resimlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

2. DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE ÇOCUK KİTAPLARI

2.1. Çocuğun Gelişiminde Kitapların Rolü

*“Çocuk kitabı, çocuğun ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayan, fakat her şeyden önce çocuğun zevkle okuduğu bir eserdir.”*⁷ Çocuk kitaplarının çocukların gelişimlerdeki olumlu payı toplumun her kesimi tarafından kabul görülen bir gerçektir. Çocuk, okuma eylemi ile yeni bilgiler keşfeder, algı düzeyi artar, muhakeme yeteneği kazanır ve zamanını en verimli şekilde kullanır. Ancak kitap okumanın çocuklara sevdirmesi de gerekmektedir. Kitapların çocukların ilgisini çekecek biçimde basılması, ailelerin kitap okumanın önemini kavramış olması, öğretmenlerin çocukları kitap okumaya özendirilmesi kitap okuma alışkanlığının kazanılması açısından son derece önemlidir.

Kitap okumanın çocuklara sevdirmesinde ailelere büyük bir pay düşmektedir. “Aileler çocuklarını bebeklikten itibaren okumaya alıştırmalıdır. Çocukların iyi bir okur olmaları kitaplarla erken tanışmalarına bağlıdır. Ailelerin evde verdiği eğitimi öğretmenler okulda sürdürmelidir. Bu süreçte öğretmenlere düşen görev ise yarış ve rekabet ortamı yaratmadan çocukları doğru kitaplarla buluşturmasıdır.”⁸ Okul-aile iş birliğinin etkili bir şekilde sürmesi, çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmasını sağlayacaktır. “Bu bağlamda çocuklara kitap okumayı sevdirmek için ilk olarak bebeklikten başlayarak masal ve hikayeler okuyarak onların dinleme alışkanlığı edinmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca aileler evlerinde çocuklar için kitaplıklar oluşturmaları, okuma köşeleri hazırlamaları, yeni çıkan kitapları takip ederek çocuklarıyla kitapçıları ziyaret ederek evde okuma saatleri düzenlemelidirler. Çocuklar büyükleri taklit ederler. Bu açıdan çocuklara sadece kitap okumaları söylenmemeli aynı zamanda aileler de kitap

⁷ Nazan Özenç Uşak, “Çocuk ve Kitap”, 2010, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/bulten_aralik2010/ucak_canakkale-bolge-semineri.pdf (10 Mart 2016).

⁸ Elif İpek Tüner(Derleyen), “Anahtar Sözcük Sevgi”, **Milliyet Pazar**, 23 Nisan 2017.

okuyarak çocuklara örnek olmalıdırlar. Ayrıca çocukları kitap okumaktan soğutmamak için çocukların sevdiği türde ve yaşlarına uygun olan kitaplar çocuklara okutulmalıdır.”⁹

Kitap okumak, çocukların yaşadıkları evreni, doğayı ve diğer insanları daha iyi tanımasına ve anlamasına olanak sağlar. Ayrıca insanların doğaya ve diğer insanlara karşı daha olumlu yaklaşmasına sebep olur. Ancak yeterlilik kriterlerini sağlamış olan kitaplar çocukların gelişimine olumlu katkı sağlayabilmektedir. Bu sebeple, çocuk kitaplarının çocukların ilgisini çekecek görselliğe ve içeriğe sahip olması, aynı zamanda çocuğu eğlendirerek çocuğa yeni alışkanlıklar kazandırabilmesi gerekmektedir.¹⁰

Kitapların toplumun şekillenmesinde de katkısı vardır. Toplumların gelişmelerinin kitap okuma seviyeleriyle bağlantılı olduğu “Medeniyetlerin gelişimleri okumaya olan tutkularına bağlıdır.”¹¹ ifadesinde görülmektedir. Çünkü toplumun kalkınmasında, toplumu oluşturan bireylerin iyi yetişmiş olmasının büyük bir önemi vardır. İyi yetişmişlik olgusu, pek çok etkene bağlıdır. Eğitim bu etkenlerden en önemlilerden biridir. Eğitimin bir ayağını öğretmenler diğer ayağını ise kaynaklar oluşturmaktadır. İşte bu aşamada kitap okuma eyleminin çocuklara kazandırılması çok önemlidir.

Özetle, iyi bir çocuk kitabının çocuğun gelişimine pek çok katkısı vardır.¹² İyi bir çocuk kitabı çocuğun;

1. Anadilinin gelişimine katkı sağlar,
2. Çocuğun kendisini ve çevresini tanımasını sağlar,
3. Kişiliğinin oluşmasına yardımcı olur,
4. Soyut kavramları öğrenmesini kolaylaştırır,
5. Eleştirel ve yaratıcı düşünmesini sağlar.

⁹ Elif İpek Tüner, a.g.e., 2017.

¹⁰ Elif İpek Tüner, a.g.e., 2017.

¹¹ Elif Ünal Bozcan, “UKÜ Öğretim Üyesi Dünya Çocuk Kitaplarının Önemini Vurguladı”, *Kıbrıs Postası*, 12.11.2016, <http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/%2091/news/205543> (5 Mart 2016).

¹² Nazan Özenç Uşak, 2016, s.9.

2.2. Çocuk Kitaplarında Olması Gereken Özellikler

Çocuk kitaplarının niteliği pek çok etkene bağlıdır. İyi bir çocuk kitabı hem içerik olarak hem de biçim olarak yeterli seviyede olmalıdır.

Biçimsel özellikleri büyüklük, kağıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler oluştururken; içerik özelliklerini tema, konu, kahramanlar, plan ve üslup(dil ve anlatım) oluşturmaktadır. Çocuk kitaplarında olması gereken biçim ve içerik özellikleri aşağıda detaylı olarak anlatılmıştır:¹³

Biçim Özellikleri:

1. **Büyüklük:** Kitabın boyutu çocuğun yaşına ve seviyesine göre değişkenlik göstermektedir. Çocuk kitabı taşırken zorlanmamalı, kitabın kolay bir taşınırlığı olmalıdır. Okul öncesi dönemlerde okuma işi aileye ya da öğretmenlere düştüğü için bu dönemde çocuklar için hazırlanan kitaplarda büyük boyutlar tercih edilebilir. Ancak okul çağında çocuklar için hazırlanan kitapların boyutlarının çocuğun kitap okuma ve kitaplık kurma bilincini geliştirmesi açısından 16x23 cm olması önerilir.¹⁴
2. **Kağıt Kalitesi:** Kağıt kalitesinin iyi olması çocuğun kitaba ilgi duymasını sağlayacaktır. Bu sebeple çocuk kitaplarında kullanılan kağıdın dayanıklı, mat, birinci veya ikinci hamur kağıt olması gerekir.
3. **Kapak-Cilt:** Yetişkin bireylerde olduğu gibi çocuklarda da kitap seçiminde en belirgin öğelerden biri kapak ve ciltlemedir. Bu sebeple çocukların kitaba ilgi duymasını sağlamak için kitap kapağına önem verilmesi gerekir. Çocuğun yaşına

¹³ Sedat Sever, “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler”, **Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi**, 107, 1995, ss.14-15.

¹⁴ Selahattin Dilidüzgün ve Diğ., *Okulöncesi Dönemde Çocuklara Seslenen Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler*, Yrd. Doç. Dr. Zeliha Güneş(Ed.), <http://www.turkedebyati.org/okuloncesi-kitaplarda-ozellikler.html> (14 Temmuz 2016).

uygun, ilgisini çekebilecek, içerikle uyumlu kapak tasarımlarının olmasına özen gösterilmelidir.

4. **Sayfa Düzeni:** Çocuk kitaplarında, sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmalı; sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmalıdır. Sayfalar tek sütun halinde düzenlenerek, okuma rahatlığı sağlanmalıdır.
5. **Harfler:** Kitapta kullanılan harflerin boyutu 1., 2. ve 3. sınıf öğrenciler için 12 puntodan büyük, 4. ve 5. sınıf öğrenciler için 10 punto olmalıdır. Çocuğun seviyesine uymayan yazı boyutları çocuğun kitaba olan ilgisini azaltacağından çocuğun seviyesine uygun yazı boyutu kullanılması çok önemlidir.
6. **Resimler:** Kitaptaki resimler çocuğun seviyesine uygun olarak yerleştirilmelidir. Örneğin; okul öncesi dönemdeki kitaplarda, kitapta bulunan resimler yazılardan daha fazla olurken, okul çağındaki çocuklara hitap eden kitaplarda resimler yazılardan daha azdır. Küçük yaştaki çocukların kitaba ilgi göstermeleri ve hayal güçlerinin gelişmesi bakımından resimlerin çok olması istenen bir durumdur. Ancak ilkokul çağındaki çocuklar için bu durum geçerli değildir.

İçerik Özellikleri:

1. **Tema:** Tema çocuğun seviyesine uygun olmalıdır. “Çocuğa verilen mesaj anlaşılması zor ve ifadeler muğlak olmamalıdır. Çocuk kitaplarında “sevgi” temasının yanı sıra çalışkanlık, doğruluk, yardımseverlik gibi evrensel değerler de uygun bir dille çocuklara sunulmalıdır.”¹⁵ Evrensel değerlere yer vermek, çocuğun dünya görüşünü genişletmesi açısından büyük öneme sahiptir. Ancak bu temaların işlenişi gelişigüzel olmamalıdır. Temalar konunun uzmanları tarafından doğru bir üslup ile ele alınmalıdır.
2. **Konu:** Çocuk kitaplarında konu, çocuğun ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Konu, çocuğun ilgisini çekerken aynı zamanda çocuğun kişisel gelişimine destek

¹⁵ Dilidüzgün, a.g.e., (14 Temmuz 2016).

olmalı ve içerisinde sevgi temasını barındırmalıdır. Çocukların hoşgörü dünyalarını zedeleyecek, onları ayrımcılığa özendirecek kitaplar çocukların gelişimini olumsuz etkiler. Bu tarz içeriklere sahip çocuk kitapları çocuklardan uzak tutulmalıdır. Bu noktada en büyük sorumluluk ailelerdedir. Çocuk kitaplarında ele alınan konular, çocuklarda, güven duygusunu ve mizah yeteneğini geliştirmeli, onları eğlendirirken eğitmelidir.¹⁶

3. **Kahramanlar:** Çocuk kitaplarının kahramanları özenle seçilmelidir. Çünkü çocuklar okudukları kitapların kahramanlarını rol model olarak görürler. Kitap kahramanlarının çocukların algısında bu denli önemsenmesi yazarların kitaptaki kahramanları daha özenli seçmesini gerektirmektedir. Çocukların kitapla bir sevgi bağı oluşturmaları için kahramanlar hem fiziksel hem de kişilik özellikleri ile çocukların dikkatini çekebilmeli ve çocuklara karakteri sevdirebilmelidir. Ayrıca yazarın değişik yaş gruplarındaki çocukları iyi tanınması, kitapların çocuklar tarafından ilgiyle okunmasını sağlayacaktır.
4. **Plan:** Konu ile tema arasında bir bütünlük sağlanmalı ve olaylar tutarlı bir biçimde aktarılmalıdır. Kitap gereksiz ayrıntılar içermemeli, çocuğun ilgisini canlı tutmalı, ölçülü ve aynı zamanda akıcı bir anlatıma sahip olmalıdır.
5. **Üslup (Dil ve Anlatım):** Kitapta konu seçiminden sonraki en önemli ikinci unsur, dilin akıcılığıdır.¹⁷ Anlatımda duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisellik etkili ve güzel bir üslup oluşturmaın temel koşullarıdır.¹⁸ Bu bağlamda kitabın üslubu çocukların yaşlarına uygun kelimeler içermeli ve çocukların sözcük dağarcığının gelişmesine katkı sağlamalıdır. Cümleler tek özne ve tek yüklemden oluşmalı, kısa ve yalın olmalı, edilgen çatılı eylemlerden ziyade etken çatılı eylemler kullanılmalıdır.

¹⁶ Sever, 1995, s.15.

¹⁷ Tüner, 2017.

¹⁸ Sever, a.g.e., s. 15.

2.3. Çocuk Kitaplarında Olmaması Gereken Özellikler

İyi bir çocuk kitabında olması gereken özellikler, kısım 2.2’de belirtilmiştir. Çocuk kitaplarında kaçınılması gereken olumsuz özellikler de vardır. Çocukların gelişimine katkı sağlamayan, kalıp yargılar empoze eden, ruhsal dengelerini bozabilecek içerikler kitaplarda yer almamalıdır. Çocuk kitaplarında olmaması gereken özelliklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:¹⁹

1. Önyargılar, batıl inançlar, bağnazlıklar
2. Her tür ayrımcılık (din, ırk, cinsiyet vb.)
3. Katı ahlak kuralları
4. Hoşgörüsüzlük
5. Ümitsizlik
6. Pasiflik
7. Acımasızlık

Yukarıda yer alan unsurların çocuk kitaplarında bulunması, çocuk gelişiminde çok önemli olan özgür düşünce, eşitlik, empati, hoşgörü, yaşama sevinci ve aidiyet hislerine zarar verecektir. Kitaplar çocuklara yeni bilgiler verirken herhangi bir değer, fikir ve ideoloji empoze etmemelidir. Ayrıca çocuk kitaplarında sevgisizlik, üzüntü, karamsarlık, önyargı ve ayrımcılık içeren ifadeler yer almamalıdır.

2.4. Dünya’da ve Türkiye’de Kitap Okuma Düzeyi

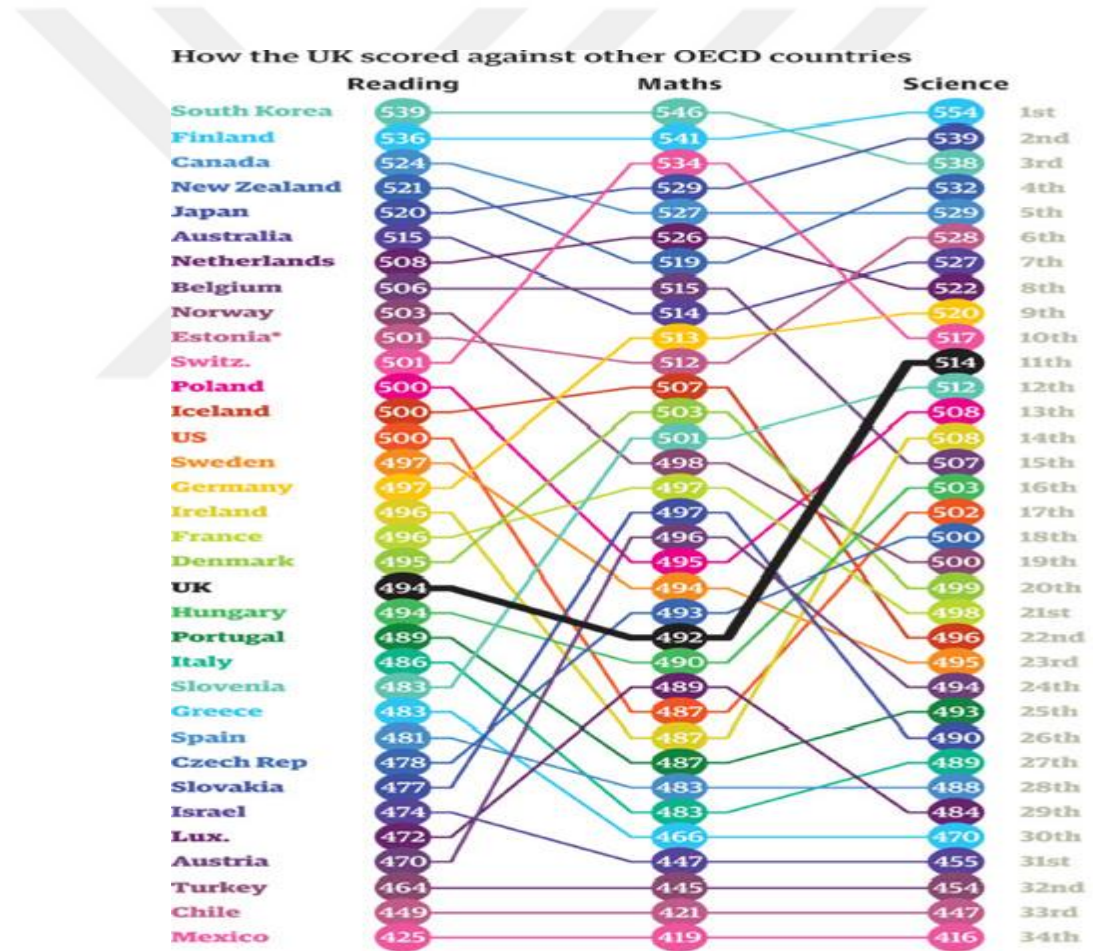
Kitap okuma düzeyi hakkında yapılan çalışmalar, Türkiye’deki kitap okuma düzeyinin zayıf olduğunu göstermektedir. “ABD’de toplumun %12’si, Japonya’da %14’ü, İngiltere’de ve Fransa’da %21’i düzenli kitap okurken bu oran Türkiye’de %1’dir. Kitap basım oranlarına bakıldığında Japonya’da yılda 4 milyar 200 milyon kitap basılırken Türkiye’de 23 milyon kitap basılmaktadır. ABD’de yılda 72 bin adet konusu

¹⁹ Uşak, 2016, s.25.

farklı kitap basılırken, Rusya’da 58 bin, Japonya’da 27 bin, Türkiye’de ise 7 bin farklı konuda kitap basılmaktadır.”²⁰

Tablo 2’de OECD ülkelerinin okuma, matematik ve bilim alanlarındaki sıralamaları verilmiştir.²¹ Türkiye 34 OECD ülkesi arasından sondan 3.’dür. Türkiye’nin gerisinde Şili ve Meksika vardır. İlk 3’ü sırasıyla Güney Kore, Finlandiya ve Kanada oluşturmaktadır. İngiliz gazetesi The Guardian tarafından yayınlanan tabloda İngiltere diğer ülkeler ile kıyaslanmıştır.

Tablo 2: OECD Ülkelerinin Okuma, Matematik ve Bilim Başarı Sıraları

²⁰ Bunları Biliyor Musunuz, <http://www.ozetkitap.com/tr/bunlari-biliyor-musunuz/> (14 Temmuz 2016).

²¹ "World education rankings: Which country does best at reading, maths and science?", *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/news/datablog/2010/dec/07/world-education-rankings-maths-science-reading#data> (7 Aralık 2010).

Tablo 3’de 65 ülkenin okuma, matematik ve bilim alanlarındaki sıralamaları verilmiştir. 65 ülke arasından Türkiye 44. sıradadır.²² Ülkelerin yeterliliklerinin kıyaslanmasında OECD ortalaması baz alınmıştır. Tabloda yeşil, mavi ve kırmızı olmak üzere 3 renk vardır. Kırmızı olanlar değerler OECD ortalamasından düşük olan alanları, yeşil olan değerler OECD ortalamasında olan alanları, mavi olan değerler OECD ortalamasından yüksek olan alanları göstermektedir. Türkiye okuma, matematik ve bilim alanlarından OECD ortalamasının altındadır. Listenin ilk üç sırasında Çin’in Şanghay Eyaleti, Güney Kore ve Finlandiya yer almaktadır.

Tablo 3: Tüm Ülkelerin Okuma, Matematik ve Bilim Başarı Sıralamaları

Country Name	ISO code	On the overall reading scale	On the mathematics scale	On the science scale
OECD average		493	496	501
Shanghai-China	CN	556	600	575
Korea-South	KR	539	546	538
Finland	FI	536	541	554
Hong Kong-China	CN	533	555	549
Singapore	SG	526	562	542
Canada	CA	524	527	529
New Zealand	NZ	521	519	532
Japan	JP	520	529	539
Australia	AU	515	514	527
Netherlands	NL	508	526	522
Belgium	BE	506	515	507
Norway	NO	503	498	500
Estonia	EE	501	512	528
Switzerland	CH	501	534	517
Poland	PL	500	495	508
Iceland	IS	500	507	496
United States	US	500	487	502
Liechtenstein	LI	499	536	520
Sweden	SE	497	494	495
Germany	DE	497	513	520
Ireland	IE	496	487	508
France	FR	496	497	498
Chinese Taipei	CA	495	543	520
Denmark	DK	495	503	499
United Kingdom	GB	494	492	514
Hungary	HU	494	490	503
Portugal	PT	489	487	493

²² “World education rankings: Which country does best at reading, maths and science?”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/news/datablog/2010/dec/07/world-education-rankings-maths-science-reading#data> (7 Aralık 2010).

Macao-China	CA	487	525	511
Italy	IT	486	483	489
Latvia	LV	484	482	494
Slovenia	SI	483	501	512
Greece	GR	483	466	470
Spain	ES	481	483	488
Czech Republic	CZ	478	493	500
Slovak Republic	SK	477	497	490
Croatia	HR	476	460	486
Israel	IL	474	447	455
Luxembourg	LU	472	489	484
Austria	AT	470	496	494
Lithuania	LT	468	477	491
Turkey	TR	464	445	454
United Arab Emirates	AE	459	453	466
Russian Federation	RU	459	468	478
Chile	CL	449	421	447
Serbia	RS	442	442	443
Bulgaria	BG	429	428	439
Uruguay	UY	426	427	427
Mexico	MX	425	419	416
Romania	RO	424	427	428
Thailand	TH	421	419	425
Trinidad and Tobago	TT	416	414	410
Colombia	CO	413	381	402
Brazil	BR	412	386	405
Montenegro	ME	408	403	401
Jordan	JO	405	387	415
Tunisia	TN	404	371	401
Indonesia	ID	402	371	383
Argentina	AR	398	388	401
Kazakhstan	KZ	390	405	400
Albania	AL	385	377	391
Qatar	QA	372	368	379
Panama	PA	371	360	376
Peru	PE	370	365	369
Azerbaijan	AZ	362	431	373
Kyrgyzstan	KG	314	331	330

Tablo 2 ve Tablo 3’den de anlaşıldığı gibi, Türkiye okuma alanında istenen seviyede bir başarı sağlamamıştır. Bu sonuçlar 2010 yılına ait Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı(PISA) tarafından verilen sonuçlardır. “Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı” olan PISA, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından üçer yıllık dönemler hâlinde, 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış

oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren bir araştırmadır.²³ 2016 PISA sonucunda Türkiye 72 ülke arasında 50. sırada yer almaktadır.²⁴ Singapur okuma, matematik ve bilim alanlarında en başarılı ülke olmuştur. Türkiye ise bu sıralamada sonlarda yer almıştır. 2016 yılında yapılan PISA sonucunda da benzer sonuçların çıkması bu alanda gelişme gösteremediğimizi ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki veriler ışığında Türkiye’de kitap okuma alışkanlığının oluşmadığı ve toplumun bu bilinci taşımadığı görülmektedir. Tek başına bu bulgu bile, ülkemizin gelişmesinin önündeki önemli bir soruna işaret etmektedir.

2.5. Dünya’da Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Dünyada çocuk edebiyatının gelişimine bakıldığında ilk eserlerin sözlü nitelikte olduğu görülmektedir. Günümüzden 4000 yıl öncesine dayanan yazılı nitelikte sayılabilecek ilk eserler ise Sümerlilere aittir. Sümerlilerdeki çocuk edebiyatı eserleri fabllardan oluşmaktaydı. Çocuklara verilmek istenen ahlaki değerler hayvanlar aracılığıyla öğretilmekteydi.²⁵ Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ’ın “Sümer Hayvan Masalları” isimli kitabı Sümerlilerdeki masalları tanıtan çocuk kitaplarına örnek olarak gösterilebilir.²⁶ Ayrıca yazar Yalvaç Ural’ın “Yabanöküzü Boynuzlu Tilki” isimli çocuk kitabında da Sümerlilerdeki çocuk edebiyatından bahsedilmektedir.²⁷

Yazının icadı ile birlikte yazılı eserlerin Batı Edebiyatında ilk görülme zamanları 15. yy’a dayanmaktadır. İlk olarak İngiltere’de, sonra Fransa’da yaygınlaştığı görülen bu eserler masal türündedir. Ancak basılan bu eserler halk tabakasına hitap eden kitaplar ve üst kesime hitap eden kitaplar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Üst kesime hitap eden kitapların sunumuna özen gösterilmiş ve kitaplar boynuzdan yapılmış koruyucuların içine

²³ PISA Türkiye, PISA Nedir?, http://pisa.meb.gov.tr/?page_id=18 , (23 Nisan 2017).

²⁴“PISA Testi: Türkiye 72 Ülke İçinde 50. Sırada”, *BBC TÜRKÇE*, 6 Aralık 2016, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38219262> (23 Mart 2017).

²⁵ Aslı İzmirli, “Kil Tabletler Kitap Oldu”, *Milliyet Sanat*, 02 Kasım 2016, <http://www.milliyetsanat.com/haberler/edebiyat/kil-tabletler-kitap-oldu/7073> (20 Haziran 2017).

²⁶ Muazzez İlmiye Çığ, *Sümer Hayvan Masalları*, İstanbul: Kaynak Çocuk Yayınları, 2015.

²⁷ Yalvaç Ural, *Yabanöküzü Boynuzlu Tilki*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.

yerleştirilen bakır levhalar ile korunmuşlardır. Bu çerçevede kitapların önemini hitap ettiği kitle belirliyordu demek doğru olacaktır.²⁸ 18. yy'a doğru İngiltere'de yazılan kitapların içerikleri değişim göstermiştir. Aşırı dinci bir akım olan Quakerizm'den etkilenen yazarlar kitaplarında dini öğelere yer vermiş ve İncil'den kısımlar barındırmıştır. Bu dönemde İngiltere'de yer alan kitaplar, Quakerizm akımının etkisi ile çocuklara karamsarlık ve dindarlık aşılamışlardır.

15. yy'da Fransa'da, Charles Pearault, çocuk kitaplarının babası olarak anılmıştır.²⁹ Pearault halk ağzında dolaşan masalları toplayıp günümüzde en bilindik çocuk eserleri olan çocuk kitaplarının basımını üstlenmiştir. Bu kitaplar arasında “Kırmızı Başlıklı Kız”, “Uyuyan Güzel”, “Kül Kedisi” gibi ünlü çocuk kitapları da yer almaktadır. Bu eserler İngiltere'de 18. yy'da çevirilerek basılmıştır. Daha sonra Almanya'da bu eserler okurlarıyla buluşmuştur.

18.yy'ın ikinci yarısından sonra kitaplarda öğretici ve eğitici eserler ağırlık göstermektedir. Çocuk kitaplarına 19. yy'da İngiliz Edward Lear ile yeni bir nefes getirilmiştir. Lear'ın “Book of Non Sense” isimli kitabı tekerleme ve şiirlerden oluşmaktadır. Bu kitabın önceki yüzyıllardaki çocuk kitaplarına nazaran daha neşeli bir havayla yazılması eserin çocuklar tarafından sevilmesini sağlamıştır.

19.yy'a kadar çocuk kitaplarının gelişimi beklenen seviyelerde olmamıştır. Bu yüzyılda Loise May Alcott, Robert Louisse Stevenson, Anna Swell ve Lewis Carroll gibi yazarlar ile çocuk kitaplarında çeşitlilik oluşmaya başlamıştır. 19. yy'ın sonlarına doğru çocuklar için yazılan dergiler çıkmıştır. Mary Mapes Dodge “St Nicholas” isimli derginin editörlüğünü yapmıştır. Mary Mapes Dodge çocuklar için yazılan metinlerin sırf eğitici özellikte olması gerektiğine inanmadığından St Nicholas dergisi bu bilinçle ortaya çıkarılmıştır.

20. yy'ın başlarına gelindiğinde çocukların da birer birey oldukları fikri benimsenmeye başlanmıştır. Bu bilişsel farkındalık, çocuk kitaplarının çeşitlenerek artmasına olanak tanımıştır. 1902 yılında Beatrice Potter “The Story of Petter Rabbit”

²⁸ Onur Akbaş, “Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı’nın Gelişimi”, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, (Şubat 2009), s.4.

²⁹ Akbaş, a.g.e., s.4.

isimli eseriyle çocuk edebiyatına hayvan hikayelerini(fabl) katmıştır. Hayvan hikayeleri o zamandan beri gelişmiş ve çocuklar tarafından çok sevilerek popülaritesini korumuştur.

2.6. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Türkiye’deki çocuk edebiyatının gelişmesi dünya edebiyatıyla paralellik göstermektedir. Türk çocuk edebiyatının başlangıcı, Tanzimat Dönemine uzanmaktadır. Bu dönemden öncesinde sözlü edebiyat yaygındı. Masal, bilmece, tekerleme, atasözleri, fıkralar özellikle Nasreddin Hoca fıkraları çocuk edebiyatında geniş bir yer tutmaktaydı. Karagöz-Hacivat ve Meddah oyunları ise meydanlarda halka sunulurdu. Divan Edebiyatı, örnekleri az olmakla birlikte bu dönemde de yer almaktadır. Çocuklar için yazılan Divan Edebiyatı eserleri öğretici öğeler taşımaktadır. Divan Edebiyatı sanatçılarının batıdaki gelişmelerden etkilenmesi sonucunda bu dönemin eserlerinde Batıdan esintiler yer almıştır.

Türkiye’nin ilk çocuk eserleri Tanzimat Dönemi yazarlarından Ahmet Mithat, Şinasi ve Recaizade Ekrem tarafından yazılmıştır. Bu dönemin yazarlarından Ahmet Mithat’ın “Hace-i Evvel” ve “Kıssadan Hisse” isimli kitapları, Türkiye’deki ilk çocuk kitapları olarak görülmektedir. Bu eserlerde amaç çocukların eğlenmesini sağlamaktır. Her ne kadar çocuk edebiyatı eserleri yayınlanmaya çalışılsa da o dönemlerde yazılı çocuk edebiyatı eserlerinin sayısı çok azdır.

Türkiye’de çocuk edebiyatı yabancı eserlerin Türkçeye kazandırılmasıyla başlamıştır. Çeviri eser niteliğinde olan bu eserler Fransızcadan çevrilmekteydi. Eserlerin türü şiir ve hikayelerdir. Çocuk eserlerinde Servet-i Fünun döneminde durgunluk yaşanmıştır. Ancak Cumhuriyet Dönemi’nde hız kazanmıştır ve eserler sadeleşmeye uğramışlardır. Harf devriminde ise kitaplar yeni alfabeye basılmıştır. “Tanzimat Döneminden itibaren Batı eserlerinin dilimize çevrilmesi etkinliği Cumhuriyet Dönemi’nde, özellikle de 1940 yılında Hasan Ali Yücel tarafından Tercüme Bürosu’nun

kurulmasıyla daha da hız kazanmıştır.”³⁰ Tercüme Büroları, çocuk edebiyatının gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır. Bu dönemin önemli yazarlarına bakıldığında; Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ahmet Rasim, Reşat Nuri Güntekin ve Peyami Safa gibi yazarların yer aldığını görmekteyiz.

Türk yazarlarının toplumsal konumuna göre anımsattığı olguyu tanımlayan Aziz Nesin’e göre Türk yazarlarının üç dönemi: “1. II. Meşrutiyet’e dek yazarlar; saraydakiler, saraya yakınlar, saraya bağlılar. 2. II. Meşrutiyet’ten sonra, asker okullarından çıkarlar. 3. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise, ağırlıklı olarak Köy Enstitüleri’nden çıkarlar.”³¹

1940’lara kadar çocuk kitaplarının sayısında herhangi bir artış görülmemiştir ve eserlerin çoğu çeviri eser niteliğinde kalmıştır. Ancak 1950’li yıllara gelindiğinde Köy Enstitülerinde yetişen kuşak sayesinde pek çok alanda olduğu gibi çocuk edebiyatında da olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

1950’li yıllardan 1960’lı yıllara gelene kadar çocuk eserlerinin nicelik ve nitelik olarak artmasını sağlamak için çeşitli yarışmalar düzenlenmiştir. Çocuk eserlerinin yazılmasının ivme kazanması ise 1960 yılından sonra olmuştur

1960’ların ortalarına kadar basılan çocuk eserlerinde resimler yer almamaktadır. 1966-1967 yılları arasında çeviri yapılan “Ayşegül ve Ayşecik” dizisi ile ilk resimli eser okurlarla buluşmuştur. Türkiye’de basılan ilk resimli eser ise Can Göknil’in “Kirpi Masalı” isimli resimli çocuk kitabıdır.

Çocuk kitaplarında asıl ilerleme 1970 yılından sonra olmuştur. Bu dönemden sonra hem eser sayıları hem de çeviri eser sayıları artmıştır. 1970’li yıllardan sonra Türk Çocuk Edebiyatı’nda etkili olan yazarlardan bazıları; Rıfat Ilgaz (1911-1993), Aziz Nesin (1915-1995), Muzaffer İzgü (1933-), Abbas Cılga (1935-), Cahit Zarifoğlu (1940-1987), Fatih Erdoğan (1954-) ve Behiç Ak (1956-)’dır.³² 1970’lerden sonra çocuk edebiyatında yer alan yazarların çoğunun öğretmen olması yazılan eserlerin daha nitelikli olmasını

³⁰ Nihan İçöz, “1940 Yılı: Türk Kültür ve Edebiyatında Çeviri İle Açılan Çığır”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt 5, No 2, (2013), s.335.

³¹ “Aziz Nesin’in Konuşma Metni”, **Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri**, Ankara: Eğit-Der Yayınları, 1990, s.39.

³² Akbaş, 2009, s.6-11.

sağlamıştır. Bu dönemin yazarlarının hem eğitimci hem de yazar olması ve basılan kitapların niteliksel olarak önceki dönemlerden üstün olması yazarların Köy Enstitüsü mezunu olmalarından kaynaklanmaktadır. “Köy Enstitülerinde güzel sanatlar, yapıcılık, maden işleri, hayvan bakımı, kümes hayvancılığı, tarla ve bahçe ziraatı, köy ve ev sanatları, zirai işletme ekonomisi kollarında eğitim yapılır. Yüksek Köy Enstitüsü’nün eğitimcileri, o dönem Türkiye’nin en seçkin bilim insanları, edebiyatçıları, dilbilimcileri, mimarları, sanatçıları ve usta öğreticileridir.”³³

Köy Enstitülerinin tarihçesine bakıldığında; “Köy Enstitüleri kurulmadan önce 1936’da Köy Eğitmeni projesi Saffet Arıkan’ın yetkisiyle uygulanmaya başlar. Bu proje ile köylüler eğitmeye ve kırsal-kentsel hayattaki eğitim dengesizliği giderilmek istenmiştir. Bu proje sayesinde eğitime tabi tutulan gençler köye öğretmen olarak gelerek köylerin kalkınması sağlanmak istenmiştir. İsmail Hakkı Tonguç yönetiminde başlanan bu projenin başarılı olması üzerine 1937 ve 1939 yıllarında çıkarılan yasalarla köy eğitmeni yetiştirme deneyimi yaygınlaştırılmıştır. Kırsal kesime yönelik bu eğitim uygulaması hiç şüphesiz daha sonra kurulan Köy Enstitüleri için uygun koşullar yaratmış ve Köy Enstitüleri’ne geçişi kolaylaştırmıştır.”³⁴

“Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü, 1943 yılında Ankara’ya 32 km uzaklıktaki Ankara-Kayseri tren yolu üzerinde, Elmadağ eteklerindeki Hasanoğlu köyünde açılmıştır. Bu kurumda, uzun vadede köy enstitülerinin hepsinde, her branştan öğretmen yetiştirilmesi amaçlanıyordu. Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü’nün başarısı, kurulduğu ilk günden itibaren dikkatleri çekmiştir. Burada, Türkiye’nin alanında en yetkin bilim insanları, edebiyatçıları, sanatçıları ve öğretmenleri dersler verdi. Bu kurumlarda dönemin en önemli aydınları, köy enstitüsü mezunu gençlerle karşılaştı ve onların yetişmesine katkıda bulundu. Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü’nde ders veren aydınların öğrencilere katkıları olduğu kadar, öğrencilerin de onların yaşamlarını derinden etkilediğini sonraki yıllarda yazılanlardan bilmekteyiz. Köy enstitüleri Sabahattin Eyüboğlu, Mualla Eyüboğlu, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Vedat Günyol, Âşık

³³ Firdevs Gümüšoğlu, *Sözlü ve Yazılı Eserler Işığında Cılavuz Köy Enstitüsü*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 1. Baskı, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, s. 505.

³⁴ MEB, Köy Enstitüleri, http://www.meb.gov.tr/meb/hasanali/egitimekatkilari/koy_enstitu.htm (19 Haziran 2017).

Veysel gibi çok sayıda aydının eserlerinde önemli bir yer tutmuştur. Ancak 1948’de bu kurumun varlığına bir gece yarısı gerçekleşen operasyonla son verilir.³⁵

“Cumhuriyet sonrası oluşan yeni Türkiye kültür ortamındaki en önemli değişimlerden biri de Köy Enstitülü yazarlar tarafından üst kültüre taşınmış olan grotesk halk kültürü öğeleridir.”³⁶ Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi Köy Enstitülerinin toplum yararına ve toplumu gözeterek yaptığı pek çok yenilik dönemin düşünsel ve siyasi yapısına karşı ayakta duramamıştır.

Çocuk edebiyatının geçirdiği evreler sonucunda günümüz çocuk edebiyatına baktığımızda; çocuk edebiyatının daha tanınır olduğu ve bu alan üzerine çalışan araştırmacıların ve çocuk kitabı yazarlarının sayısının arttığı görülmektedir. Bu alan üzerine eğilimin fazla olması daha fazla çalışma ve tanıtım yapılmasına da olanak sağlamıştır. Mevcut olarak, çocuk kitapları fuarlarının sayısının artması, çocuk kitapları satan kitabevlerinin yaygınlaşması ve çocuk edebiyatı alanında yapılan seminerlerin sürekliliği de bu alanın günden güne geliştiğini göstermektedir.

³⁵ Firdevs Gümüšoğlu, a.g.e., s. 361-362.

³⁶ Alper Akçam, “Batı Rönesansında Rabelais, Türk Edebiyatında Köy Enstitülüler”, **MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:10-11, (Güz 2014 - Bahar 2015), s. 74.

3. İÇERİK ANALİZİ

3.1. İçerik Analizi'nin Tanımı

İçerik Analizi kuşkusuz sosyal bilimlerde en çok tercih edilen nitel analiz tekniklerindendir. Nitel araştırma kapsamında yer alan pek çok çalışmada İçerik Analizi tekniği kullanılmaktadır. İçerik Analizi araştırmacılar tarafından aşağıdaki biçimde tanımlanmıştır:

1.İçerik Analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır.³⁷

2.İçerik Analizi mevcut belgelerin (metinler, resimler vb.) okunması, yorumlanması ve bu belgelerden anlamlar çıkarılmasının sağlanması konusunda sosyal bilimlerdeki en önemli araştırma tekniklerinden biridir.³⁸

3.İçerik Analizi tutumların, temaların belirli bir belgeye ne derece etki ettiğini değerlendiren bir yaklaşımdır.³⁹

Yazılı, görsel ya da işitsel medyada yer alan tüm ürünlerin, filmlerin, ilanların, afişlerin, posterlerin, bildirilerin ve konuşmaların temel hedefi, çeşitli amaçlar için bireyleri ikna etmektir.⁴⁰ Her bireyin belirli bir belgeden çıkardığı sonuç ya da anlam sübjektif olacağından, objektif bir analiz yapabilmek için İçerik Analizi metoduna başvurulmaktadır. İçerik Analizi metodu ile bir materyal derinlemesine incelenerek üstü

³⁷ Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.22.

³⁸ Klaus Krippendorff, **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology**, 3. Basım, SAGE Yayınevi, 2012, s. xii.

³⁹ Philip J. Stone ve Diğ., **General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis**, MIT Yayınları, 1966.

⁴⁰ Arıkan, 2013, s.55.

örtülü mesajlar da ortaya çıkarılmaktadır. Bu yönüyle İçerik Analizi, “dolaylı gözlem” olarak nitelendirilir.

3.2. İçerik Analizi’nin Tarihçesi

20. yüzyılın başında ortaya çıkan İçerik Analizi’ni ilk kullanan isim H. Lasswell olarak kabul edilmektedir.⁴¹ İçerik Analizi, ilk zamanlar gazeteleri analiz etmek için kullanılmıştır. Zamanla teknolojik gelişmeler sayesinde İçerik Analizi pek çok alanda kullanılır hale gelmiştir. Sosyal bilimlerde sıkça kullanılan İçerik Analizi’nin temel amacı ise toplanan veriler ile çeşitli kavram ve ilişkilere ulaşmaktır.⁴² Fröh(2001)’e göre İçerik Analizi’nin amacı çok sayıdaki metinlerin ortak özelliklerini ortaya çıkarmaktır.⁴³

İçerik Analizi’nin gelişim evreleri; 1940’lara kadar olan dönem ve 1940’lardan sonraki dönem olarak ikiye ayrılmaktadır.

1940’lara Kadar Olan Dönem

20. yy’ın başlarında İçerik Analizi gazetelerin nicel analizlerini yapmak için kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Columbia Gazetecilik Okulu’nun gazetelerine İçerik Analizi yapılmaktaydı. Burada yapılan analiz ile gazetede çıkan haber başlıkları kayıt ediliyor, süreç takip ediliyor, yazıların etki düzeyleri ölçülüyor, çıkan yazıların karşılaştırılması yapıyordu. 1. Dünya Savaşı sonrasında İçerik Analizi ile propaganda analizleri yapılmaya başlanmıştır. İçerik Analizi’nin babası olarak anılan Harold D. Lasswell bu dönemlerde propaganda analizleri yapmış ve bu çalışmalarını “Dünya Savaşındaki Propaganda Teknikleri” isimli kitabında yazmıştır.⁴⁴

⁴¹ Öğülmüş, 1991, s.213.

⁴² Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.259.

⁴³ Gökçe, 2006, s.18.

⁴⁴ Harold D. Lasswell, **Propaganda Technique in World War**, Cambridge, MA: The M.I.T. Press, 1971.

1940'lara kadar olan dönem İçerik Analizinin emeklediği dönemdir. Asıl gelişmeler 1940'lardan sonra gözlenmektedir.⁴⁵

1940'lardan Sonraki Dönem

1940'lardan sonra İçerik Analizi metodu gelişimini hızla devam ettirmiştir. 1940-1950'li yıllarda İçerik Analizi siyasal bilimlerde kullanılmaya başlamıştır. 2. Dünya Savaşı'nın etkileri ile siyasal alanda çalışmalar yapılmak istenmesi araştırmacıları İçerik Analizi metodunu bu alanda kullanmaya yöneltmiştir. Bu dönemde İçerik Analizi metodunu çalışan pek çok araştırmacı ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları Goldsen, Gray, Leites, Fadres, Janis, Kaplan, Mintz, Jacobson, de Sola Pool'dur.

Alternatif İçerik Analizi metodları da bu dönemlerde ortaya çıkmıştır. İçerik Analizi metodoloji 1940-1950'li dönemlerde Lazarsfeld'in yardımıyla Berelson tarafından belirlenmiştir.

1950-1960 arası dönemde İçerik Analizi gelişmiş ve gazetecilik ve siyasal bilimlerin dışında sosyoloji, psikoloji, tarih, dil bilimi, psikiyatri gibi pek çok bilim dalında da kullanılmaya başlanmıştır.

İçerik Analizi nicel ve nitel yaklaşımlarla incelenmiştir. Nicel yaklaşımda frekanslara bakılırken, nitel yaklaşımda bazı öğelerin bulunurluğuna bakılmıştır. Bu dönemde yeni İçerik Analizi metotları da ortaya çıkmıştır. Osgood ve arkadaşları tarafından Olumsuzluk Analizi dışında "Değerlendirici Analiz" metodu öne sürülmüştür. İleri dönemlerde Taylor "Kapalılık Ölçüm Yöntemi"ni öne sürmüştür. Ayrıca bu dönemde İçerik Analizi'nin sadece var olan durumu betimlemesinden ziyade çıkarsama yapabilmesi de amaçlanmıştır. 1960'lardan sonra bilgisayarların kullanımının yaygınlaşması ve dilbilim çalışmalarının gelişmesiyle İçerik Analizi'nin niceliksel olarak kullanılabilirliği artmıştır. Ayrıca İçerik Analizi, sosyal bilimlerde deneysel ve gözlemsel

⁴⁵ Nuri Bilgin, *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar*, 3. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014, ss. 3-4.

yöntemlerin yetersiz kaldığı durumlarda çoğunlukla kullanılan ve bu sebeple sosyal bilimlerde kendine yer edinen önemli bir analizdir.⁴⁶

3.3. İçerik Analizi'nin Temel Özellikleri

Holsti'ye göre (1968) İçerik Analizi'nin üç temel özelliği vardır. Yapılan İçerik Analizinin bilimsel olarak kabul görmesi bu üç temel özelliği sağlamasına bağlıdır. Bu özellikler: nesnellik, sistemlilik ve genelliktir.⁴⁷

Nesnellik: Farklı araştırmacıların aynı doküman üzerinde aynı sonuçları elde etmesi o dokümanın nesnellik sınırları içerisinde olduğunu göstermektedir.

Sistemlilik: Tüm verilerin sabit bir ölçütte kullanılmasını sağlar.

Genellik: Bilgilerin bilimsel olarak kabul görmüş değerlere sahip olmasını gerektirir.

İyi bir İçerik Analizi'nde dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:⁴⁸

1. İçerik Analizi sözlü, yazılı ve sözsüz iletişim araçlarının incelenmesini konu almaktadır. Açıklamalar, sözlü; kitap, dergi, roman, hikaye, arşiv, yazılı; mimari yapılar sözsüz iletişim araçlarından sayılmaktadır.
2. İçerik Analizi yazılı halde olabilen iletişimden yararlanır. İçerik Analizi her ne kadar sözlü ya da sözsüz iletişim araçlarıyla ilgilense de bu iletişim araçlarının yazılı hale gelmiş biçimlerinin incelemesini yapar.
3. İçerik Analizi nesnelliği ve sistematikliği göz önünde bulundurur.
4. Analiz kurallarının net bir şekilde belirlenmesi ve tüm araştırma malzemelerinin aynı şekilde uygulanması sistematikliği elde etmek açısından çok önemlidir. İçerik Analizi metinlerinin içerdiği anlam bu konuda araştırma yapan tüm

⁴⁶ Bilgin, a.g.e., ss.4-6.

⁴⁷ Öğülmüş, 1991, s.216.

⁴⁸ Orhan Gökçe, **İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler**, 1. Basım, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006,

araştırmacılar tarafından aynı şekilde yorumlanmalıdır. Benzer yorumlar barındıran bir eser İçerik Analizi'nin nesnellik amacını sağlamış olur.

5. İçerik Analizi kuramsal düşünceleri baz alır ve İçerik Analizi'nin uygulanma süreci kuramsal düşünceler ile şekillenir.
6. İçerik Analizi kesin olmayan iletişim metinlerine yönelik çıkarımlar yapmayı amaçlamaktadır. İçerik Analizi yorum süreci tamamlanmış metinleri inceleyerek bilinmeyene yönelik sonuçlar çıkarmaktadır. Bu da İçerik Analizini diğer yöntemlere göre daha avantajlı duruma getirir.

3.4. İçerik Analizi'nin Kullanım Alanları

İçerik Analizi ile mevcut metinler incelenir ve bunu yaparken belirli kurallar göz önünde bulundurulur. İçerik Analizi ile sadece kitle iletişim araçları incelenmez. Bunun yanında edebi eserler, romanlar, tarihi eserler, dini metinler de incelenir.⁴⁹

İçerik Analizi metodu medya, siyaset, sinema, eğitim, müzik, sosyoloji, psikoloji vb. pek çok bilim dalında yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Örneğin; siyasette, seçim döneminde rakip partilerin söylemlerinin analizi İçerik Analizi metodu ile yapılmaktadır. Ayrıca İçerik Analizi metodu nitel araştırmalarda hazırlanan kapalı uçlu sorularda şıkları belirleyebilmek için, nicel araştırmalarda ise sorulan açık uçlu soruların analiz edilmesinde yararlanılmaktadır.⁵⁰

İçerik Analizinin ele aldığı olaylar şunlardır:

1. Söylem ve öykü analizleri
2. Medya analizleri
3. Grup tartışmalarının analizi
4. Anket görüşmelerinin analizi
5. İkonik mesaj analizleri
6. Reklam ve ilan metinleri

⁴⁹ Gökçe, a.g.e., s.20.

⁵⁰ İ. EsenYıldırım, *İstatistiksel Araştırma Yöntemleri*, 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015, s.164.

7. Filmler, afişler, posterler
8. Ders kitapları
9. Her türlü yayınlar

Görüldüğü üzere İçerik Analizi pek çok alanda objektif bir değerlendirme yapmak için kullanılan önemli bir nitel analiz metodudur.

İçerik Analizi'nde amaç; belge ve dokümandaki bilgilerin doğru bir şekilde tanımlanmasıdır. “İçerik Analizi bir metin üzerine düz bir okuma gerçekleştirmek yerine derinlemesine bir inceleme gerçekleştirir. Bu tarz bir okuma ile metinde yer alan ama açık bir şekilde görülmeyen örtülü içerikler açığa çıkarılmış olur. Buradan elde edilen sonuçlar bir öngörü sonucunda elde edilmiştir. İçerik Analizi ile elde edilmek istenen hedef; İçerik Analizine konu olan malzemeleri değerlendirerek araştırılan sorunu anlamak ve bu soruna çözüm bulmak veya gerçeği ortaya koymaktır. Bir doküman üzerinde İçerik Analizi metodu kullanılmak isteniyorsa aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir.”⁵¹

1. Dokümanın uzunluğu
2. Dökümanın başlıkları
3. Dökümanın konusu, mesajı, bakış açısı
4. Dökümanda sık kullanılan kelime, kavram veya sloganlar
5. Dökümanda verilen örnekler, yapılan çıkarımlar ve ortaya konulan öneriler

İçerik Analizi metodunu kullanmadan önce konulara ve söylemlere ilişkin betimleme ve kodlama yapılır.⁵² Bu aşamadan sonra nitel ve nicel sonuçlara dayanarak çıkarımlar yapılması gerekir.

3.5. İçerik Analizi'nin Uygulama Aşamaları

Uygulama aşamasında İçerik Analizi metodunda yapılacak ilk adım araştırma problemini belirlemektir. Problemin belirlenmesi İçerik Analizinin hangi metotlarını

⁵¹ Arıkan, 2013, s.56.

⁵² Arıkan, a.g.e., s.57.

kullanacağımızı saptamamızı sağlayacaktır. Sorunu bilmeden çözüm üretemeyeceğimiz için ilk aşama olarak mevcut problemin belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamadan sonra çözümleme birimine karar verilir. Çözümleme birimi, çalışmanın hangi İçerik Analizi metodu ile analiz edileceğini tespit etmemizi sağlar. Çözümleme biriminin belirlenmesinden sonra kodlar oluşturulur. Konuya ilişkin temel kavram ve olgular bu aşamada dikkate alınır. Ardından, verileri açıklamak için kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temalar bulunur. Ortak bir paydada toplanması gereken temaları tespit etmek için kodlar arasında anlamlı ilişkiler ve ortak yönler bulunur. Bulunan temalar altında yatan olgu, tümevarımcı analiz ile tespit edilerek kuram oluşturulur. Çalışmada nitel bir analiz kullanılacaksa kelime, kavram ve ifadelerin frekans dağılımları çıkarılır.

İçerik Analizinin Aşamaları:⁵³

1. Analitik Betimleme ve Kodlama
2. Çıkarım
3. İçerik Analizinin Güvenilirliği ve Geçerliliği

İçerik Analizi çalışmalarında yapılması gereken ilk aşama araştırma hedefini belirlemektir. Araştırma hedefinin belirlenmesi araştırmacının gereksiz zaman ve emek sarf etmesine engel olur. Araştırma hedefi belirlendikten sonra ikinci aşama olarak örneklemin oluşturulması gerekmektedir. İçerik Analizindeki örneklem nicel araştırmalardakinden farklılık oluşturmaktadır. Nicel araştırmalarda örneklem bireyler iken nitel araştırma metodlarından biri olan İçerik Analizinde örneklem nitel yapıdaki kitap, gazete, dergi, film, reklam ve diğer iletişim araçlarından oluşmaktadır. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken nokta seçilecek örneklemin sınırlı olması gerektiğidir. Üçüncü aşamada ise örneklemin bölüneceği birimler, maddeler veya kayıt birimleri ve bunları kapsayan kategoriler saptanır. Birimlerin ve kategorilerin frekansları nicel olarak belirlendikten sonra değerlendirme, çıkarım ve son olarak yorumlama aşamasına gelinir.⁵⁴

⁵³ Bilgin, 2014, s.11.

⁵⁴ Bilgin, a.g.e., s.11.

3.6. İçerik Analizi Teknikleri

Frekans analizi İçerik Analizinin en çok kullanılan metodudur. Bunun yanı sıra kategorik analiz, değerlendirici analiz, ilişki analizi gibi analiz metotları da nitel verileri analiz etmek için başvurulan yöntemlerdendir.

3.6.1. Frekans Analizi

İçerik Analizinde kullanılan ilk teknik, mesaj ögelerinin hangi sıklıkla görüldüğünü tespit etmektedir. İçerik Analizi her ne kadar kalitatif bir yöntem olsa da sonuçların analiz edilmesi için nicelik gerekmektedir. Örneğin; yapılmakta olan çalışmada belirli bir kavram seçilir ve bu kavramın analizinde frekans analizi kullanılır. Belirlenen kavramın incelenen eserde ne sıklıkla yer aldığına bakılır. Veyahut karşılaştırılmak istenen iki eserde geçen kelimelerin sıklığına bakılarak iki eser birbiriyle kıyaslanabilir. “Frekans analizi metodunda verilmek istenen mesajın etkisi kelimelerin sıklığına bağlıdır. Kelime ne kadar sık tekrar ediyorsa bu konuda bir etki yaratılmak istendiği söylenebilir. Bu etkinin ne anlama geldiği araştırmacı tarafından ortaya konulmalıdır.”⁵⁵

“Frekans analizi, en basit şekliyle, birim veya ögelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koyar. Bu sayede ögeler arasında önem düzeyleri belirlenir ve sıklığa bağlı bir sınıflama işlemi yapılabilir.”⁵⁶

3.6.2. Kategorik Analiz

Frekans analizi kadar sık kullanılan diğer bir analiz çeşidi ise kategorik analizdir. Kategorik analiz ile var olan mesaj birimlere bölünür ve ardından bu birimler belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılır.⁵⁷ Kategorik analizde esas olarak kategorilerin sıklığı hesaplanır.⁵⁸

⁵⁵ Arıkan, 2013, s.57.

⁵⁶ Bilgin, 2014, s.18.

⁵⁷ Bilgin, 2014, s.19.

⁵⁸ Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.90.

Kategorik Analizde kategorilerin uyması gereken bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar; homojenlik, ayırt edicilik, objektiflik, kapsayıcılık, amaca uygunluk ve anlamlılıktır.⁵⁹ Çalışma kapsamında incelenecek kategoriler belirlendikten sonra anlam birimleri bu kategorilere yerleştirilerek frekanslar saptanır. Bu sayede kategoriler için yoğunluk ve önem belirlenmiş olur.

3.6.3. Değerlendirici Analiz

Asıl amacı bir mesajdaki lehte ve aleyhte tutumları ölçmek olan Değerlendirici Analiz Osgood ve arkadaşları(1954) tarafından geliştirilmiştir.⁶⁰ Değerlendirici analiz tutum kavramına dayalı bir analiz olup, lehte ve aleyhte olan tutumları ölçer.⁶¹ Kullanılan dil ve üslup; tutumların hem yönünü hem de yoğunluğunu verir.

3.6.4. İlişki Analizi

Osgood tarafından 1959 yılında geliştirilmiştir. İlişki Analizi Frekans Analizinden farklı olarak ögelerin sıklığından ziyade ögeler arasındaki ilişkilere bakar. Ögeler arasındaki örüntüleri bulur; karar ağaçları oluşturulmasına imkan verir.

3.6.5. Kapalılık Göstergesi

Taylor tarafından geliştirilen bu analiz metodu Gestalt kuramına dayanmaktadır. Gestalt kuramına göre bireylerin dış dünyadaki uyarıcıları ilişkili bir bütün olarak algıladığı savunulmaktadır. “Kapalılık Göstergesinin amacı, metinleri okunabilirlik açısından ayırt etmektir. Bilgin(1988, s.21) ve Gökçe(1995, s.44,45)’ e göre bu metot sadece yazılı metinlerde değil görsel ve işitsel mesajlara da uygulanabilmektedir. Metinlerin anlaşılabilirliğini kontrol etmek amacıyla “Ekleme-Yerleştirme Tekniği” kullanılmaktadır. Bu teknikte bir metindeki her n. sözcük boş bırakılarak okuyucu tarafından yerleştirilmesi istenir. Eklenen sözcüğün çıkarılan sözcükten farkı yoksa bu durum metnin anlaşılır olduğunu gösterir.”⁶²

⁵⁹ Bilgin, 2014., s.19.

⁶⁰ Bilgin, a.g.e., s.20.

⁶¹ Arıkan, 2013, s.57.

⁶² Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.101.

3.6.6. Vokabülerin Zenginliği

“Belirli bir kişi tarafından iletişim sırasında çıkan sözcüklerin çeşitliliğini veya sıklığını tespit etmek için kullanılan yöntemdir. Yöntem uygulanırken belirli bir mesajdaki birbirinden farklı kelime sayısı, mesajdaki toplam kelime sayısına bölünür.”⁶³ Oranın yüksekliğine göre vokabülerin zenginliğine karar verilir.

3.6.7. Flesch Göstergesi

Flesch tarafından geliştirilen bu metodun amacı metinlerin okunabilirliğini ölçmektir. Ölçüm Flesch tarafından yaratılan bir formülle sağlanmaktadır. Formülde kişisel sözcükler ve kişisel ifadeler baz alınmaktadır. Göstergenin 0 ile 100 arasında bir puanlama sistemi mevcuttur. Bu puanlama sistemi ile bir metni halkın yüzde kaçının anlayabileceği gösterilmektedir. Moles, Flesch’in tekniğini kendi yorumunu da katarak Fransızcaya uyarlamıştır. Flesch’in formülündeki ifadeler yerine cümlelerin sözcük sayısı uzunluğu ve sözcüklerin harf sayısı uzunluğu değişkenlerini ele almıştır. Moles bu yeni formülle sözcük ve cümle uzunluklarının yazılı metinlerin anlaşılabilirlikleri üzerindeki etkisini ölçmek istemiştir. Cümle ve sözcüklerin uzunluklarının artması metnin anlaşılabilirliğini azaltmaktadır. Ayrıca Moles, Flesch’in yöntemiyle yedi basamaklı bir kategori sistemi geliştirmiştir. Bu sistemle okuyucunun gazete haberlerine ilgisini ölçmek istemiştir.⁶⁴

3.6.8. Bilgisayarlı Analiz

Bu yöntem bilgisayarlar vasıtasıyla büyük çaptaki metinleri analiz eder. Analiz için belirli arama motorları veya “Concordance” gibi hazır programlar kullanılır.⁶⁵

Hangi İçerik Analizi metodunu kullanırsak kullanalım incelenen materyalin bütün araştırmacılar tarafından benzer sonuçlar doğurması için analiz esaslarının, kategorilere ayırma ve şifrelendirme ilkelerinin nesnel, mantıklı, açık bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu şekilde değerlendirilmeyen materyaller araştırmacılar arasındaki algı ve teorik yaklaşım farkları nedeniyle materyalin farklı şekillerde değerlendirilmesine

⁶³ Tavşancıl ve Aslan, a.g.e., s.102.

⁶⁴ Bilgin, 2014, s.26.

⁶⁵ Arıkan, 2013, s.57.

sebebe olur. Materyallerin güvenilirlik ilkeleri gereği incelenmesi aynı eserin pek çok araştırmacı tarafından benzer şekilde yorumlanmasıyla mümkündür.

3.7. Çocuk Kitapları Üzerine Yapılan İçerik Analizi Çalışmaları

İçerik Analizi sosyal araştırmalar için vazgeçilmez bir analiz çeşididir. Bu analiz türü ile pek çok farklı alanda çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır:

1. “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi” isimli çalışma kapsamında 34 kitap incelenmiştir.⁶⁶ Kitaplar hem iç yapı özellikleri bakımından hem de dış yapı özellikleri bakımından incelenmiştir. Kitaplarda iç yapı özellikleri açısından boyut, harfler, kapak ve cilt, resimler, sayfa düzeni ve künye bilgileri incelenirken, dış yapı özellikleri açısından dil ve üslup, konu, plan ve tema özellikleri incelenmiştir. Çalışmada toplam 75 soru sorulmuştur. Araştırma kapsamında sorulan 75 maddeden 64 tanesi yeterli bulunmuştur. Ancak genel olarak kitaplar yeterli bulunsa da araştırma sonucunda kitaplarda iç yapı özellikleri ve dış yapı özellikleri açısından bazı eksiklikler de tespit edilmiştir.

2. Türkiye’de yapılmış olan bir diğer çalışma “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi” isimli çalışmadır.⁶⁷ Örneklem hacmi rastgele örnekleme yoluyla seçilmiştir. 2005-2009 yılları arasından basılmış 100 çocuk kitabı çalışma kapsamında incelemeye alınmıştır. İncelenen 100 çocuk kitabında arkadaşlık-dostluk, aile, macera, bilimkurgu, fantastik, ahlaki konular, toplumsal kurallar, doğa bilinci ve hayvan sevgisi, gezi, dini, mitoloji ve sağlık konularına yer verilmektedir. Araştırmada Doküman Analizi metodu kullanılmıştır. Veri analizinde frekans ve yüzdeler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kitap boyutlarının çoğunlukla aynı ölçülerde olduğu, kapaklarının ve

⁶⁶ Demircan, 2006, ss. 12-27.

⁶⁷ Mübeccel Gönen ve Diğ., “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt.36, Sayı.160, (2011).

ciltlerinin dayanıksız olduğu, kitaplarda konu çeşitliliğinin olmadığı, bazı önemli karakter özelliklerine yer verilmediği, bazı kitapların mesaj içermediği ve kitaplarda dilbilgisi hatalarının bulunduğu tespit edilmiştir. En fazla işlenen konular %24 ile toplumsal kurallar ve %16 ile aile, en az işlenen konular ise %3 ile mitoloji ve %1 ile gezi olarak bulunmuştur. Hem ana hem de yan karakterlerin özelliklerine bakıldığında ana karakterlerin iyi yönleri, yan karakterlerin ise kötü yönleri ağır basmaktadır. En fazla işlenen ana karakter özellikleri akıllı, meraklı ve iyi yürekli; en fazla işlenen yardımcı karakter özellikleri ise iyi yürekli, yardımsever ve kötü yüreklidir. En az işlenen ana karakter özellikleri kötü yürekli, hoşgörülü ve cimri; en az işlenen yardımcı karakter özellikleri ise gururlu, fedakâr ve düşüncelidir. Bu veriler ışığında çocuk kitaplarında ana karakterlerin çocuklar için rol model olacağı düşünüldüğünden ana karakterlerin iyi yanlarına ağırlık verilmiştir.

3. “Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı’ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi” isimli çalışmada hikaye türündeki 250 resimli çocuk kitabı incelenmiştir.⁶⁸ Çocukların eğitimleri için belirlenen amaç ve kazanımların yer aldığı “Kazanım Değerlendirme Formu” araştırma için kullanılmıştır. Analiz işleminin gerçekleştirilmesinde SPSS programından yararlanılmıştır. Çalışma grubu, Ankara ve Kırıkkale illerindeki resmi ve özel anaokullarından, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bağımsız anaokullarından, çocuk kütüphanelerinde kullanılan konuyla ilgili çalışma yapan akademisyenlerin özel koleksiyonlarında bulunan ve yayınevlerinde satışa sunulan resimli çocuk kitapları arasından seçilmiştir. Rasgele örnekleme yöntemiyle 250 resimli çocuk kitabı çalışma kapsamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan kitaplarda 5 gelişim alanına ait 264 kazanım incelenmiştir. Çocuk kitaplarının yalnızca %18,5’i bu kazanımları karşılamıştır. Oranın çok düşük olduğu görülmektedir. M.E.B.’in yaptığı bu çalışma ile yeterli özelliklere sahip kitap sayısının az olduğu görülmektedir. Kitapta en çok karşılaşılan kazanımlara bakıldığında kendini tanıyabilme, duygularını fark edebilme ve kendini kontrol edebilme kazanımları ön plana çıkmaktadır. Araştırma kapsamına giren kitaplar arasında engelli bireyleri anlatan kitaplar yok denecek kadar

⁶⁸ Mefharet Veziroğlu ve Mübeccel Gönen, “Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı’ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt.37, Sayı.163, (2012).

azdır. Ayrıca kitaplarda öz bakım becerilerine yönelik konulara ait çok az bölüm bulunmaktadır.

4. “Power Disparities and The Structure of Childrearing A Content Analysis of Bestselling Children’s Books” isimli çalışma kapsamında 1993-2008 yılları arasında en çok satılan 64 resimli çocuk kitabı incelenmiştir.⁶⁹ Çalışmada yetişkinler ile çocuklar arasındaki güç eşitsizlikleri ve toplumdaki kültürel öğelerin çocukların yetiştirme süreci üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu seçilen 64 kitapta araştırılmıştır. Cinsiyet, yaş, ırk, ebeveyn davranışları ve çocuk yetiştirme yapıları İçerik Analizi metodu ile incelenmiştir. Analiz sonucunda incelenen kitaplarda yaş ve cinsiyete göre eşitsizliklerin olduğu görülmüştür.

5. “Content Analysis and Gender Stereotypes in Children’s Books” isimli çalışmada popüler çocuk kitaplarındaki cinsiyet rolleri tespit edilmeye çalışılmış ve kitaplardaki cinsiyet rollerinin tespiti için İçerik Analizi metodu kullanılmıştır.⁷⁰ Ayrıca yapılan çalışmayı desteklemek amacıyla öğrencilerle birebir çalışmalar yapılmıştır. İlk olarak öğrenciler küçük gruplara ayrılmış ve her bir gruptaki öğrenciden seçilen kitapları inceleyip kitaplardaki cinsiyet rollerini tespit etmeleri istenmiştir. İkinci aşamada öğrencilerin çalışma kapsamında yer alan tüm kitaplardaki metin, tema, karakter ve resimleri incelemeleri istenmiştir. Üçüncü aşamada öğrencilere verilen ev ödevlerinde öğrencilerden medyanın toplumsal cinsiyet kalıplarını nasıl kullandığının bulunması istenmiştir.

6. “Authenticity, Past and Present in Ghanaian Children’s Literature” isimli çalışma Afrika kıtasında yer alan Gana Cumhuriyeti’nde yapılmıştır.⁷¹ Çalışmada Gana’daki çocuk kitapları sosyal ve ahlaki açıdan incelenmiştir. Kitaplarda işlenen toplumsal düzen figürleri, öykünün yer aldığı yer ve zamana göre incelenmiştir. Başarılı bulunan kitaplar ile başarısız bulunan kitaplar ahlaki düzen, fiziksel ve sosyal çevrenin bireyler üzerindeki psikolojik etkileri açısından karşılaştırılmıştır. Bu çalışma ile

⁶⁹ Angela Anderson, “Power Disparities and The Structure of Childrearing A Content Analysis of Bestselling Children’s Books”, **Yüksek Lisans Tezi**, Georgia State University, 2011.

⁷⁰ Frank Taylor, “Content Analysis and Gender Stereotypes in Children’s Books”, **Teaching Sociology**, Cilt.31, Sayı. 3 (Temmuz 2003), ss. 300-311.

⁷¹ Helen Yitah ve Mabel Komasi, “Authenticity, Past and Present in Ghanaian Children’s Literature”, **Children’s Literature in Education**, Cilt.41 (2010), ss.1-11.

geleneksel figürlerin çocukların hayal gücünün arttırılmasında ve duygularının geliştirilmesinde ne gibi etkileri olabileceği araştırılmıştır.

7. “Gender Stereotyping and Under-representation of Female Characters in 200 Popular Children’s Picture Books: A Twenty-first Century Update” isimli çalışmada 2001 yılında en çok satılan 200 kitapta cinsiyetçi söylem varlığı incelenmiştir.⁷² İncelenen kitaplarda erkek karakterlerin daha fazla görüldüğü gözlenmekle beraber erkek karakterlerin öykü içerisindeki varoluşları ve öyküye kattıkları değer diğer erkek karakterler tarafından desteklenmektedir. Kitaplarda yer alan erkek karakterlerin bulundukları mekanlar incelendiğinde genelde dış mekanlarda bulundukları, kapalı alanlarda çok fazla tasvir edilmedikleri görülmektedir. Kitaplarda karakterlerin meslekleri incelendiğinde hem mesleklerin içerikleri hem de elde edilen gelir açısından cinsiyetçi bir ayrımın mevcut olduğu görülmektedir. İncelenen kitaplarda ödüllü kitaplar ile ödül sahibi olmayan kitapların cinsiyetçi söylemler açısından farklılık içerdiği görülmüştür. İncelenen kitaplar 1980-1990 yıllarındaki kitaplarla kıyaslandığında cinsiyetçi söylem içermesi açısından farklılıklar bulunmamıştır. Buradan hareketle çocuk kitaplarında yer alan cinsiyetçi söylemlerin günümüzde de devam ettiği ve hatta ödüllü kitaplarda dahi var olduğu görülmektedir.

8. “An Analysis of Male and Female Roles in Two Periods of Children’s Literature” isimli çalışmada çocuk kitaplarındaki karakterlere atfedilen cinsiyet rolleri analiz edilmiştir.⁷³ Çalışma kapsamında 120 kitap incelenmiştir. Kitaplar iki zaman aralığı baz alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. 1930’lar ve 1960-1970’lerin ortaları olmak üzere iki zaman aralığından kitaplar seçilmiştir. İncelenen kitaplarda erkek karakterler sayıca kadın karakterlerden fazladır. Çalışma kapsamında incelenen her iki zaman diliminde de erkeklerin yaptıkları meslekler daha fazladır. İncelenen dönemlerdeki kitaplar kıyaslandığında erkek karakterlerde agresiflik ve yetkinlik; kadın karakterlerde duygusallık ve bağımlılık rolleri değişim göstermemiştir.

⁷² Mykol C. Hamilton, David Anderson, Michelle Broaddus ve Kate Young, “Gender Stereotyping and Under-representation of Female Characters in 200 Popular Children’s Picture Books: A Twenty-first Century Update”, **Sex Roles**, Cilt.55 (2006), ss.757–765.

⁷³ Judith Stevinson Hillman, “An Analysis of Male and Female Roles in Two Periods of Children’s Literature”, **The Journal of Educational Research**, Cilt.68, Sayı.2, (1974), ss.84-88.

9. “Gender Stereotypes in Children's Books: Their Prevalence and Influence on Cognitive and Affective Development” isimli çalışmada incelenen kitaplardaki mevcut cinsiyet rolleri incelenmiştir.⁷⁴ Çalışma sonucunda incelenen kitaplarda kadınlara pasif, bağımlı ve genel olarak yetersiz cinsiyet rolleri biçilirken; erkeklere aktif, bağımsız ve genel olarak yetkin cinsiyet rolleri biçilmiştir. İncelenen pek çok kitap türünde cinsiyet rolleri benzer şekilde aktarılmıştır.

10. “The Depictions of Fathers and Children in Best-Selling Picture Books in the United States: A Hybrid Semiotic Analysis” isimli çalışmada ABD’de en çok satan 200 resimli kitaptaki baba figürleri incelenmiştir.⁷⁵ İncelenen kitapların yalnız iki tanesinde tasvir edilen babalar koruyucu, eğlenceli ve evin geçimini sağlayıcı olarak tasvir edilirken çocuklar naif ve savunmasız olarak tasvir edilmiştir. Tek ebeveynin çocuk yönetimini üstlendiği durumların yer aldığı kitaplarda anneler ailenin tek ebeveyni olarak babalara göre daha fazla görülmektedir.

11. “Death Sentences: A Content Analysis of Children’s Death Literature” isimli çalışmada 40 çocuk kitabında ölüm kavramının 3 boyutu (geri dönüşü olmaması, kaçınılmaz olması, işlevselliğin bitmesi) incelenmiştir.⁷⁶ Ölüm teması içeren çocuk kitaplarında ölüm olgusu ve ölümün verdiği üzüntünün üzerinde durulmuştur. Ölümün biyolojik sonuçları üzerinde resimli kitaplarda öykü kitaplarına oranla daha fazla bilgi verilmiştir.

12. “Reviewing Children's Books: A Content Analysis” isimli çalışmanın amacı en çok satılan altı çocuk dergisini İçerik Analizi metoduyla incelemektir.⁷⁷ Çalışma için 1994-1996 yılları arasında yayımlanan 599 makale ele alınmıştır. Veriler School Library Journal tarafından sağlanmıştır.

⁷⁴ Sharyl Bender Peterson ve Mary Alyce Lach, “Gender Stereotypes in Children's Books: Their Prevalence and Influence on Cognitive and Affective Development”, **Gender and Education**, Cilt.2, Sayı.2 (1990), ss.185-197.

⁷⁵ Suzanne M. Flannery Quinn, “The Depictions of Fathers and Children in Best-Selling Picture Books in the United States: A Hybrid Semiotic Analysis”, **Fathering**, Cilt.7, Sayı.2, (2009), ss.140-158.

⁷⁶ Devereaux A. Poling ve Julie M. Hupp, “Death Sentences: A Content Analysis of Children’s Death Literature”, **The Journal of Genetic Psychology**, Cilt.169, Sayı.2, (2008), ss.165–176.

⁷⁷ Kay Bishop ve Phyllis Van Orden, “Reviewing Children's Books: A Content Analysis”, **Library Quarterly**, Cilt.68, Sayı.2, (1998), ss.145-182.

4. UYGULAMA

Bu çalışmada, 2015 yılında 7-14 yaş grubundaki çocuklar arasında en popüler olan 20 kitap, biçim ve içerik yönünden incelenmiştir. Analiz tekniği, kalitatif araştırmalarda sıkça kullanılan İçerik Analizi'dir.

Kitaplara yönetilen sorular “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi” adlı makaleden alınmıştır.⁷⁸ Makalede TÜBİTAK tarafından yayınlanan çocuk kitapları incelenmiştir. Çalışma kapsamına alınan 75 soru çalışmaya uygun şekilde revize edilerek ek sorularla son aşamada 82 adet soru çalışma için oluşturulmuştur. Bu sorular 5 bölüm altında toplanmıştır. Bu bölümler:

- 1.Tasarım ve Düzenleme,
- 2.Yazar ve Kitap Bilgileri,
- 3.Dil ve Anlatım,
- 4.Konu-Plan,
- 5.Resimlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

4.1. Araştırma Yöntemi ve Hipotezler

Çalışma kapsamında incelenen kitaplar İçerik Analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik Analizi metodunun seçilmesindeki amaç; nitel verileri istatistiksel değerlendirmelere tabi tutarak objektif şekilde analiz edilmesini sağlamaktır. Mevcut araştırma kapsamında, İçerik Analizi tekniklerinden Frekans Analizi metodu kullanılacaktır. Frekans analizi:

⁷⁸ Candemir Demircan, “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, (Haziran 2006), ss. 12-27.

*“Frekans analizi, en basit şekliyle, birim veya öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktır” şeklinde tanımlanmaktadır.*⁷⁹

Kitapların içerik ve biçim özellikleri kapsamında sınanmak istenen hipotezleri:

1. Kitapta resim olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
2. Kitaptaki resimlerin renkli olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
3. Kitaptaki resim sayısının çocuğun yaşına uygun olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
4. Kitaptaki resimlerin anlaşılır olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
5. Kitaptaki resimlerin ilgi çekici olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
6. Kitaptaki resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
7. Kitapta argo kelimelerin kullanılmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
8. Kitapta önemli kısımların farklı yazı tipleriyle belirtilmesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
9. Kitabın kağıdının mat olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
10. Kitabın evrensel değerler içermesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
11. Kitabın ideolojik değerler içermemesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
12. Kitabın çocuğun kelime dağarcığını geliştirecek kelimelerden oluşmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
13. Kitabın sayfa sayısının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
14. Kitap başlığının çocukların ilgisini çekebilecek tarzda olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
15. Kitapta içindekiler bölümünün olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

⁷⁹ Bilgin, 2014, s.18.

16. Kitapta yazarın ve eserlerinin tanıtılmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?
17. Kitabın ödül almasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

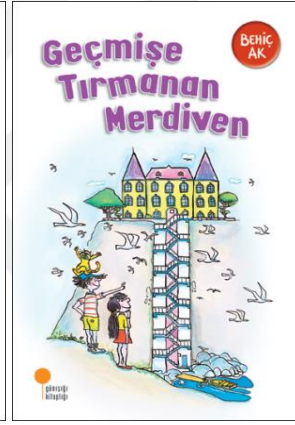
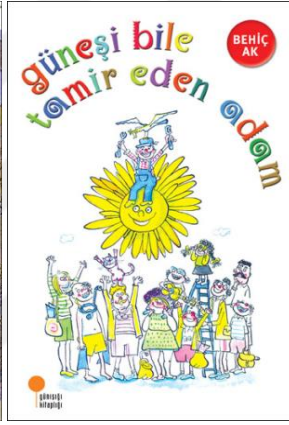
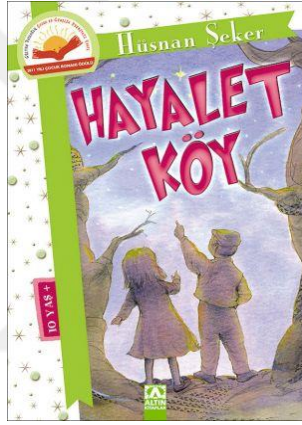
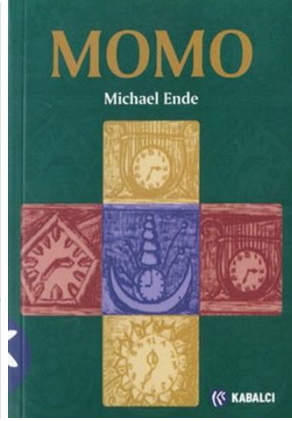
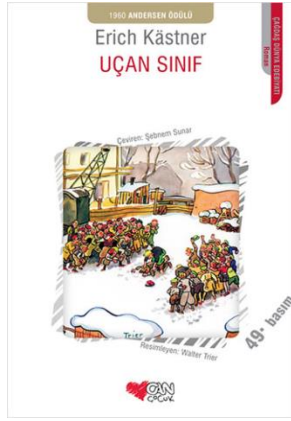
4.2. İncelenen Çocuk Kitapları

Çalışma kapsamında incelenen kitaplar aşağıda sıralanmıştır:

- 1) Küçük Kara Balık
- 2) Küçük Prens
- 3) Son Ada'nın Çocukları
- 4) Çok Hayal Kuran Çocuk
- 5) Sakız Sardunya
- 6) Haritada Kaybolmak
- 7) Kraliçeyi Kurtarmak
- 8) Charlie'nin Çikolata Fabrikası
- 9) Martıya Uçmayı Öğreten Kedi
- 10) Uçan Sınıf
- 11) Momo
- 12) Bir Küçük Osmancık Vardı
- 13) Hayalet Köy
- 14) Güneşi Bile Tamir Eden Adam
- 15) Geçmişe Tırmanan Merdiven
- 16) Mahalle Sineması
- 17) Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi
- 18) Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!
- 19) Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı
- 20) Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!

Çalışma kapsamında incelenen çocuk kitaplarının kapak resimleri aşağıda yer almaktadır:

İncelenen kitaplara ilişkin bilgiler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Kitapların Künye Bilgileri					
No	Kitap Adı	Yazarı	Yayınevi	Yayın Yılı	Sayfa Sayısı
1	Küçük Kara Balık	Samed Behrengi	Kırmızı Kedi Yayınevi	2015	60
2	Küçük Prens	Antoine de Saint-Exupéry	Can Sanat Yayınları	2016	105
3	Son Ada’nın Çocukları	Zülfü Livaneli	Doğan ve Egmont Yayıncılık	2015	198
4	Çok Hayal Kuran Çocuk	Şermin Çarkacı	Elma Yayınevi	2016	32
5	Sakız Sardunya	Elif Şafak	Doğan ve Egmont Yayıncılık	2015	151
6	Haritada Kaybolmak	Vladimir Tumanov	Günışığı Kitaplığı	2015	198
7	Kraliçeyi Kurtarmak	Vladimir Tumanov	Günışığı Kitaplığı	2015	160

8	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	Roald Dahl	Can Sanat Yayınları	2016	205
9	Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	Luis Sepúlveda	Can Sanat Yayınları	2015	125
10	Uçan Sınıf	Erich Kästner	Can Sanat Yayınları	2015	188
11	Momo	Michael Ende	Kabalcı Yayıncılık	2014	303
12	Bir Küçük Osmancık Vardı	Hasan Nail Canat	Timaş Yayınları	2016	123
13	Hayalet Köy	Hüsnan Şeker	Altın Kitaplar Yayınevi	2015	131
14	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Behiç Aç	Günışığı Kitaplığı	2016	67
15	Geçmişe Tırmanan Merdiven	Behiç Ak	Günışığı Kitaplığı	2016	91
16	Mahalle Sineması	Sevim Ak	Can Sanat Yayınları	2016	92
17	Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi	Annie Dalton	02 Yayınevi	2015	148
18	Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!	Fatih Erdoğan	Mavibulut Yayıncılık	2015	188
19	Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı	Dave Shelton	Mavibulut Yayıncılık	2014	299
20	Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!	Kate Finch	Beyaz Balina Yayınları	2016	84

Çalışma kapsamında roman ve hikaye kitapları ağırlıklı olsa da çalışmada bir tane masal kitabı da yer almaktadır. Samed Behrengi tarafından yazılan Küçük Kara Balık isimli kitap diğer kitaplardan farklı olarak masal türünde yazılmıştır.

Yukarıda adı geçen kitaplar Demircan'ın (2006) yayınladığı makaledeki yöntem ile dış yapı ve iç yapı yönünden incelenmiştir.⁸⁰

4.3. İncelenen Kitapların Özetleri

İncelenen kitapların arka kapak sayfasında yer alan kitap tanıtım yazıları ile birlikte kitap özetleri aşağıda yer almaktadır:

4.3.1. Küçük Kara Balık

Bir varmış bir yokmuş, bir Küçük Kara Balık varmış; bu Küçük Kara Balık'ın en sevdiği şey, ay ışığının evlerinin üstüne vurmasıymış. Her gün, sabahtan akşama kadar, Küçük Kara Balık, annesinin peşine takılır, oraya buraya yüzermiş. “Anneciğim, burada daha fazla kalamam ben, gitmeliyim!” demiş bir gün Küçük Kara Balık. “Gitmek istediğine emin misin?” diye sormuş annesi. “Evet,” demiş Küçük Kara Balık. “Bu derenin ucunun nereye çıktığını gidip görmek istiyorum,” demiş. “Başka yerlerde neler olup bittiğini gerçekten bilmek istiyorum... Böyle amaçsızca yüzmekten bıktım usandım.”

Yukarıda kitaptan bir bölümü yer alan Küçük Kara Balık adlı eser özgürlük adına doğup büyüdüğü yeri bırakıp okyanusa açılmak ve yeni yerler görmek, yeni tecrübeler kazanmak isteyen bir balığın hikayesini anlatmaktadır. Özgürlük adına çıkılan bu yolda Küçük Kara Balık zorlu bir yoldan geçmektedir. Bu kitap ile yazar özgürlüğün önemine ve özgürlüğün de bir bedelinin olduğuna değinmektedir.

⁸⁰ Demircan, 2006, ss. 12-27.

4.3.2. Küçük Prens

“Hoşça gir,” dedi tilki. “Vereceğim sır çok basit: İnsan ancak yüreğiyle baktığı zaman doğruyu görebilir. Gerçeğin mayası gözle görülmez.” Küçük Prens unutmamak için tekrarladı: “Gerçeğin mayası gözle görülmez.”

Küçük Prens’in kendi gezegeni dışındaki yerleri keşfetmek istemesiyle hikaye başlamaktadır. Küçük Prens kendi asteroidinden çıktığı yolda pek çok farklı yere uğrar. Küçük Prens’in yaptığı bu yolculuk kendini, hayatı, insanları, sevgiyi ve emeği sorgulamasını sağlar. Olaylara bakış açısındaki farklılık ise okuyucunun farklı bir perspektiften olaylara bakmasına yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle Küçük Prens çocukların algılama yeteneğini geliştirme konusunda oldukça faydalı bir kitaptır.

4.3.3. Son Ada’nın Çocukları

Dünyanın en güzel adasında, neşeyle ve barış içinde yaşıyorduk bir arada. Ama bir gün adaya esrarengiz bir adam geldi... Ve her şey değişti. Kimse yaklaşan tehlikenin farkında değildi.

Kitap, sakinleri huzur içinde yaşayan güzel bir adadan bahsetmektedir. Bu adanın sakinleri kavgadan, gürültüden uzak kendi hayatlarını sürdürmektedirler. Ancak bu huzur eski bir başkanın köye yerleşmesi ile bozulmaktadır. Köylülerin dinlenme amacı ile geldiğini düşündükleri başkan; köyü kendi çıkarları için değiştirmeye ve köyde bir kaos ortamı yaratmaya çalışır. Temiz kalpli köylüler başkanın bu amacından habersiz onun gelişine sevinirler. Ancak zamanla köyde iki ayrı düşünce belirir. Bir taraf başkanın adayı kalkındırdığını, sayıca az olan diğer taraf ise başkanın icraatlarının adadaki doğal huzuru bozduğunu düşünmektedir.

4.3.4. Çok Hayal Kuran Çocuk

Biz hayal perisinin gerçek olduğuna inanıyoruz. Yumuşacık, sıcacık yatağımızda uykuya daldığımızda yanı başımızda beliriverir o. Ama biliyor musunuz, yalnızca uykudayken değil, onu her an yanında tutmalı insan. Sandalına atlayıp dalgaların

müziğine kulak vermeli, gökyüzünün mavisinde maceralara atılmalı, bir göçmen kuşla yol arkadaşlığı yapılmalı. Güneşin turuncu ışığına bulanmalı; o nereye vuruyorsa oraya gitmeli...

Hayal kurabiliyorsak ne mutlu bize. Uzattık elimizi, haydi atlayın sandalımıza.

Okul öncesi dönemdeki küçük okuyuculara hitap eden kitap, çok hayal kuran bir çocuğun hayallerini konu alıyor.

4.3.5. Sakız Sardunya

İstanbul'da sakin bir mahallede bir kız çocuğu yaşırdı. İsmi hiç mi hiç sevmeyen... Hem akıllı, hem meraklıydı. Çok da konuşkandı. Anne babasına ve öğretmenlerine durmadan sorular sorardı. Zavallı büyükler, onun zekasına yetişmekte zorlanırdı! Bir atlası vardı sürekli karıştırdığı ve pek çok kitabı... Hayaller kurmaya bayılırdı. Bir gün okulun kütüphanesinde hiç beklemediği bir sürprizle karşılaştı. Rafların arasında tuhaf bir küre parlıyordu. Bulan herkesi unutulmayacak bir yolculuğa çıkaran sihirli bir küre!

Kahramanımız olan Sakız Sardunya ne ismiyle ne de kendiyle barışık bir kızdır. Tatil için gittiği yerde şans eseri bulduğu bir küre Sakız Sardunya'yı tahmin edemeyeceği bir yolculuğa çıkarır. Sakız Sardunya bu yolculuk sonucu yeni arkadaşlar edinir ve kendini sevmeyi öğrenir.

4.3.6. Haritada Kaybolmak

Aileleriyle birlikte büyük kente taşınan Chris ve Francis'in yaşamı, sinemadan dönerken yağmura yakalandıkları bir akşam hiç ummadıkları biçimde değişir. Yağmurdan kaçmak için sığındıkları, tuhaf nesnelerle dolu dükkanda, izinsiz atıştırdıkları leziz şekerler iki kardeşi hızla yaşlandırmaya başlar. Tek kurtuluş yolu, eski bir dünya haritasında ansızın beliren bilmeceleleri çözmektir. Başlangıçta kolay görünse de, peşlerine hırslı muhabir Wrangler takılınca, hem ondan kaçmak hem de yaşlanmanın ağırlaşan koşullarıyla baş etmek, haritanın gizini çözmelerini neredeyse olanaksızlaştırır.

İki kardeş günlerden bir gün şehir merkezinde gizemli bir dükkan bulurlar. Dükkandan aldıkları harita bu iki kardeşi akılsız bir yolculuğa sürükler. Haritanın sorduğu her soruyu bilmeleri gerekmektedir. Aksi halde bilemedikleri her bir soru için 10 yıl yaşlanmaktadırlar. Yolculuğun diğer bir zorlu tarafı çocukların haritanın sorularını cevaplayabilmeleri için kısıtlı bir zamanları vardır. Eğer ellerini çabuk tutmazlarsa gitgide yaşlanıp, ölümle burun buruna geleceklerdir.

Bu kitap çocuklara hem bilgi hem de macera vaat etmektedir. Çocuklar, haritanın yönelttiği coğrafya soruları ile coğrafyaya aşina olurken; aynı zamanda kendilerini iki kardeşin maceralarının içinde bulurlar.

4.3.7. Kraliçeyi Kurtarmak

Aleks, yolda bulduğu tuhaf kalemin en zor matematik problemlerini bile çözüverdiğini fark edince çok sevindi. Derken, kitaplığında ortaya çıkıveren esrarengiz bir kitap, hem onu hem de arkadaşları Sam ile Vanessa'yı neredeyse esir aldı. Kitapta anlatıldığına göre, kötü Kral Rechner'in şatosuna hapsedtiği Zümrüt Kraliçe Jayden'in, üzerine kilitlenen kapıları açabilmek için 400 bilmeceyi çözmesi gerekiyordu. Kraliçeye de ancak çocuklar yardım edebilirdi. Oysa, giderek zorlaşan matematik bilmecelerini çözmek olanaksız gibiydi.

Aleks iyi kalpli ve zeki kraliçeyi kurtarmak için macera dolu bir yolculuğa atılır. Kraliçeyi kurtarması için kendisine yöneltilen her bir matematik sorusunu doğru cevaplaması gerekmektedir. Ancak burada küçük bir sorun vardır. Kahramanımız matematiği pek sevmemektedir. Çocuklara matematiği sevdirmeyi amaçlayan kitap küçük okurların sevebileceği bir dilde yazılmıştır.

4.3.8. Charlie'nin Çikolata Fabrikası

Charlie; annesi, babası, iki ninesi ve iki dedesiyle, büyük bir kentin bitiminde, küçük bir tahta barakada yaşamaktadır. Yoksuldurlar. Charlie çikolataya bayılır, ama alacak parası yoktur. Biriktirilen parayla, yılda bir kez, küçük bir çikolata girer evlerine. Bu büyük kentte, Charlie'lerin evinden bile görülen, kocaman bir çikolata fabrikası vardır;

dünyanın en ünlü çikolatalarını üretir. Günlerden bir gün, fabrikanın sahibi Bay Wonka, imparatorluğunu devredeceği bir varis seçmek için yarışma düzenlediğini açıklar; Charlie de adaylardan biridir...

Charlie ailesi ile birlikte fakir bir mahallede yaşayan fakir bir çocuktur. Ailenin geçimini dış macunu fabrikasında işçi olarak çalışan babası sağlamaktadır. Ancak kazandıkları para aileye zar zor yetmekte hatta çoğu zaman aç kalmaktadırlar.

Charlie'nin bu dünyada en çok sevdiği şey çikolatalardır. Ancak maddi durumu iyi olmayan ailesi ona sadece yılda bir sefer kendi doğum gününde çikolata alabilmektedir. Bu kadar zor şartlarda yaşayan Charlie bir gün hayal bile edemeyeceği harika bir ödül kazanır. Bu ödül dünyanın en iyi çikolatalarını yapan Bay Willy Wonka'nın Çikolata Fabrikasını gezebilmektir.

Bay Willy Wonka'nın fabrikası uzun bir aradan sonra kapılarının beş büyük talihliye açar. Beş büyük talihliden biri olan Charlie diğer dört talihli ile birlikte Çikolata Fabrikasını gezer. Ancak bu gezi sadece bir geziden ibaret değildir. Bay Willy Wonka bu gezi sayesinde kendi fabrikasına bir halef aramaktadır. Bay Willy Wonka gezide, kendi zaaflarına yenik düşen adayları elemeyi ve fabrikasının başına geçireceği doğru kişiyi bulmayı planlamaktadır.

4.3.9. Martıya Uçmayı Öğreten Kedi

Okyanusa dökülen petrolden zehirlenen genç martı Kengah, karaya ulaşmayı ve orada yumurtlamayı başarır. Ölmeden önce, içinde yavrusunun bulunduğu yumurtayı kedi Zorba'ya emanet eder ve ondan üç konuda söz ister...

Denize dökülmüş petrol atıkları sonucu küçük martının annesi ölmüştür. Anne martı ölmeden önce yavrusuna bakması için yavrusunu bir kediye emanet eder. Ona bakmasını ve zamanı gelince ona uçmayı öğretmesini ister. Bundan sonraki süreçte martı ona bırakılan kediye uçmayı öğretmeye çalışacaktır. Martı ve kedi bu süreçte sevginin ve emeğin önemini anlayacaklardır.

4.3.10. Uçan Sınıf

Uçan Sınıf'ın kahramanları, yatılı bir okulun çocukları. Öykümüz şöyle başlıyor: Yılbaşına az bir zaman kalmıştır. Çocuklar, Uçan Sınıf adında bir oyun hazırlamaya karar verirler. Ne var ki çalışmaları yarım kalır. Çünkü bir başka okulun öğrencileri, hem oyunda rol alan oyunculardan birini, hem de çocukların alıştırma kitaplarını kaçırmışlardır... Bakalım aralarındaki sıkı dostluk, bu sorunu çözmeye yetecek midir?

Kitap yatılı bir okulda okuyan bir grup çocuğun hikayelerini anlatır. Yazar bu kitapta çocukların hayatlarının her zaman neşeli olmadığını ve çocukların da pek çok zorluk yaşadığını vurgulamak istemektedir. Kitap, adını çocukların oynadığı okul gösterisinden almaktadır.

Kitabın yazarı diğer çocuk kitabı yazarlarından farklı olarak kitabını gerçekçi bir dille ele almıştır. Bu yönüyle kitap diğer çocuk kitaplarından ayrılmaktadır.

4.3.11. Momo

Momo, karşısındakileri aptal insanların bile aklına parlak düşünceler getirecek şekilde dinlerdi... Momo'nun yanında oynanan oyunlar başka hiçbir yerde oynanamazdı.

Yaşanılan gün içinde çok büyük bir sır vardır; bu büyük sır, zamandır.

Onu ölçmek için saatler ve takvimler yapılmıştır; ama bunlar hiçbir şey ifade etmez. Herkes çok iyi bilir ki bazen bir saatlik süre insana ömür kadar uzun gelirken, bazen de göz açıp kapayıncaya kadar geçip gider. Çünkü zaman, yaşamın kendisidir. Ve yaşamın yeri yürektir.

Bu gerçeği hiç kimse “Duman Adamlar”dan daha iyi bilemezdi. Bir saatlik, bir dakikalık, hatta bir saniyelik yaşamın değerini hiç kimse onlar kadar iyi ölçemezdi. İnsanların zamanı üzerine planlar kuruyorlar: ince hesaplarla hazırlanmış planlar.

Yaptıklarından kimsenin haberdar olmaması onlar için çok önemliydi. Büyük kente yerleşip halkın arasına karışırken hiç dikkat çekmemişlerdi. Hiç kimse farkına bile varmadan adım adım ilerliyor ve insanlara egemen oluyorlardı.

Zamanınızı alıyorlar sevgili dostlar, kendi istekleri uğruna sizi kandırıyor ve zamanınızı alıyorlar... Ama Momo ve çocuklar sizi uyarıyor... Ey insanlık, dinle ve anla!.. On ikiye beş kaldı... Aç gözünü, tetikte ol!.. Hırsız çaldı zamanı. Okuyun ve anlayın... Zamanınızı alıyorlar.

Zamanın insan yaşamı için ne denli önemli olduğunu çocuklara kavratılabilmek için yazılmış bir eserdir. Kitapla aynı adı taşıyan Momo isimli kız yetim ve öksüzdür. Sokaklarda yaşamaktadır. Zamanın, arkadaşlığın ve insani davranışların önemini kavramış bir ocuk olan Momo, kitapta insanların elinden zamanlarını almak isteyen zaman hırsızlarına karşı bir mücadele vermektedir.

4.3.12. Bir Küçük Osmancık Vardı

Osmancık, ailenin biricik çocuğudur. Kötü emellerine yenik düşmüş, gözlerini para hırsı bürümüş bir çete tarafından kaçırılır. Ailesi Osmancığın hayatından endişe etmektedir. Bir an evvel biricik yavrularına kavuşmak isterler ve bunun için ne gerekiyorsa yapmaya hazırdırlar. Fakat bunu yapmak o kadar kolay olacak mı? Masum ve korumasız bir ocuk olan Osmancık, onu çok seven ailesine kavuşabilecek mi?

Bir Küçük Osmancık Vardı isimli kitapta Osman isimli bir çocuğun kaçırılması ve ardından ailesinin yaşadığı zorlu yıllara değinilmiştir.

Bir ocuk kitabı için oldukça dramatik bir şekilde ele alınan kitap çocukların seviyesine uygun bir konu ve üslup içermemektedir.

4.3.13. Hayalet Köy

Jasmin, bir sabah yatağından kalktığında kendini bir köy evinde bulur. Hayatında ilk kez gördüğü insanlar ailesi olduklarını iddia etmekte, bütün köy halkı ona Yasemin diye seslenmektedir.

Jasmin'e göre köylülerin hepsi ocuk hırsızdır. Onu zengin dedesinden fidye almak için kaçırmışlardır. Köylülere göre de geçirdiği kaza sonucu hafızasını kaybeden Jasmin hayal dünyası çok zengin bir çocuktur.

Dağ başındaki bu köyde Jasmin'i gelgitlerle dolu hiç bilmediği bir hayat bekliyordur.

Hikaye Jasmin adında küçük bir kızın bilmediği bir yerde uyanmasıyla başlar. Jasmin bilmediği bu yerden kaçıp dedesiyle olan güzel hayatına geri dönmek ister. Ama evin sahipleri Jasmin'in hayal kurduğunu gerçek hayatının burada bu köyde olduğunu, dedesiyle ilgili olan hikayenin hayal ürünü olduğunu ve geçirdiği kazanın buna sebebiyet verdiğini söyler. İlk zamanlar bilmediği bu garip köyden kaçmak için uğraşır. Ancak zamanla bu köydeki insanların kendisine söylediklerine inanmak ister. Çünkü artık yorulmuştur. Anımsadıklarının mı gerçek yoksa bu köydeki insanların söylediklerinin mi gerçek olduğunu kestiremez. Oldukça ukala, şımarık, yaramaz bir çocuk olan Jasmin zaman geçtikçe daha iyi biri olmaya başladığını fark eder. Belki de köylülerin dedikleri doğrudur der ve kendisine anlatılanlara inanmaya başlar.

İçinde bulunduğu durumu kabul eden Jasmin köyde yapılacak bir eğlence öncesi kitaplarının arasında dedesinin mektubunu bulur. Bu mektup ile köydeki insanların kendisini kandırdığını anlar. Kaçma planları yaparken köydeki eğlenceden faydalanarak kaçmak ister. Jasmin'in bilmediği gerçek ise büyük bir setin içinde olduğudur. Eğlencede Jasmin'in dedesi görünür ve Jasmin'e tüm olanların bir oyun olduğunu söyler. Dedesinin vermek istediği ders için tüm köy boşaltılmış ve tiyatro oyuncularından ve bir psikologdan oluşan bu köy yaratılmıştır. Dedesi tüm bunların Jasmin'in iyi bir insan olmasını sağlamak için yaptığını söyler.

Artık hayata farklı bir bakış açısıyla bakan Jasmin kimseye kızmaz. Bunların hepsinin kendi iyiliği için yapıldığını anlayacak olgunluğa gelmiştir. Bu küçük kurgu köy sayesinde Jasmin; hayatın ne kadar güzel olduğunu, her şeyi parayla satın alamayacağını, asıl önemli olanın sevmek ve sevilmek olduğunu anlamıştır.

4.3.14. Güneşi Bile Tamir Eden Adam

Adanın ciğercisi Muammer Bey çok iddiacı ve alıngan biridir. Öyle ki, kardeşi çalışkan Tamirci Kadir Bey'e de küsmüştür. Oysa her tür eşyayı, hatta kırık kalpleri bile

onaran tamircinin bundan haberi yoktur. O, adalıların bozulan ne kadar eşyası varsa onarmakla uğraşır, eskileri değerlendirir, eşyaların geçmişini anlatır durur. Ancak, beyaz eşya satıcısı ve nalbur kazançlarına engel olan tamirciden hiç hoşlanmazlar. Adalılar da eski eşyadan bıkmış, yeni şeylere sahip olmak istemektedirler. Sonunda tamirciyi adadan uzaklaştırmaya karar verirler. Ama nasıl?

Güneşi Bile Tamir Eden Adam isimli kitapta küçük bir mahallede geçen bir olaydan bahsedilmektedir. Hikayede ana karakter olan Kadir Bey her türlü eşyayı tamir eden bir ustadır. Mahalle halkı bozuk eşyalarının tamirini Kadir Bey'e yaptırmaktadır. Kadir Bey çoğu zaman bu hizmeti ücretsiz yapmaktadır. Ancak Kadir Bey'in bu iyiliği nalbur ve beyaz eşya satıcısının kazancına engel olmaya başladığında, Kadir Bey'i tatile göndererek bir süre mahalleden uzaklaştırmak isterler. Mahalleli bu fırsattan istifade eski ya da bozuk eşyalarını değiştirerek evlerine yeni eşyalar alırlar. Ancak sonrasında bu eşyaların eski eşyaları kadar iyi ve sağlam olmadıklarını ve Kadir Bey'in yaptığı iyiliğin ne denli önemli olduğunu anlarlar.

Kitap karşılıksız yapılan iyiliğin güzelliğini ve elimizde bulunanların kıymetini bilmemizi öğütler.

4.3.15. Geçmişe Tırmanan Merdiven

Çocukların, bahçesinde oyun oynadığı tarihi bir Boğaziçi köşküne bir yazar taşınır. Bütün mahalle, hiç ortalarda görünmeyen Yazar'ın nasıl yaşadığını merak eder: Bir yazar nasıl bu kadar zengin olmuştur? Evde kaç hizmetçi çalıştırıyordur? Mahalledeki berbere ya da kahveye neden uğramıyordur? Yazar'ın köşkünü keşfetmeye cesaretini bulan tek kişi, küçük Doğaç'tır. Doğaç, köşkün merdivenlerini tırmanırken, hem Yazar'ın hem de yazarlığın sırlarını çözmeye başlayacaktır...

Hikaye bir mahallede geçmektedir. Kitapta mahalleye taşınan ve mahalle halkı tarafından gizemli olarak addedilen bir yazar ve bu yazarı tanımaya çalışan mahallenin çocuklarından bahsedilmektedir. Doğaç yazar olmayı ve mahalleye gelen yazarı merak ettiği için yazarın evine gidip onu görmeye karar verir. Yazarla tanıştığında yazarın mahallelinin anlattığı gibi birisi olmadığını anlar. Doğaç önyargılardan arınarak keşfetmeye çalıştığı bu adamı ve yazarlığı çok sever.

Kitap insanlara önyargılı yaklaşmamak gerektiğini, insanın istemesi ve emek vermesi ile amaçlarını gerçekleştirebileceğini anlatır.

4.3.16. Mahalle Sineması

Bu kitapta küçük bir kız, mahalledeki dostlarını anlatıyor. Eski sinemacı Artist Kenan; ayakkabı tamircisi Hasan Usta; kuşlar gibi uçmaya çalışan Cem; pembe geceliği, pembe ponponlu terlikleriyle odasından hiç çıkmayan Pembe Hala; “Yeni Moda Kuafor” Semra Hanım; günün her saatinde neşeli, şen şakrak Sevda Teyze; müzisyen olmak isteyen Bisikletli Postacı; herkesi koşucu yapmaya çalışan Mavi Eşofmanlı Adam; bir cadiya benzeyen Çiçekli Kadın; dünyayı dolaşmayı kafasına koymuş kapkara çocuk Gezgin...

Kitap mahallenin sakinlerinden biri olan Artist lakaplı eski sinemacı Kenan ve mahallelinin yardımıyla mahalleye kurulan sinema salonunun kurulma aşamasını anlatmaktadır.

4.3.17. Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi

Annesinin güzel bir kafe açma hayalini gerçekleştirmek için Jax ve annesi evlerini taşımışlardı.

Jax, ilk başlarda yani hayatın yalnızlık içinde geçeceğinden kaygılanıyordu. Ancak göz alıcı parlaklıkta pembe ışıklar saçan çok güzel bir yabancı minik kedi evlerine geldiğinde Jax'ın şansı da dönmeye başladı.

Sihirli Ay Kedisi Moonbean acaba onun hayallerini gerçekleştirmesine yardımcı olabilecek mi?

Kitap Jax ve annesinin yeni bir başlangıç yapmak üzere yeni bir yere taşınmasıyla başlamaktadır. Jax'ın annesinin pastane kurma hayali vardır. Ancak eskiden yaptığı pek çok işte yaşadığı başarısızlık nedeniyle, Jax annesinin bu isteğinin başarılı olacağını düşünmemektedir.

Jax ve annesinin yardımına sihirli bir kedi olan Moonbean yetişir. Moonbean sayesinde Jax ve annesi yeni işlerinde başarılı olur.

Kitap emek harcamadan başarılı olunabileceğini göstermesi açısından çocuk kitaplarında yer almamalıdır. Emek ve çaba harcamadan başarının olmayacağı çocuklara anlatılmalıdır.

4.3.18. Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!

Memo'nun öğretmeni ona öyle bir ödev verdi ki bütün sınıf kahkahadan kırılıyor. (Ne olduğunu söyleyemem.) Gizli bir süper kahramana bu yapılır mı yani? Dert bir değil üstelik: Babasının talihsiz başparmağı, okul müdürünün öfkesi, Köfte'nin (kıymadan yapılan değil) evine gelen korkunç konuk... Ha bir de İpek... Kim mi? Size ne canım!

Kitap temelde sevgi konusuna değiniyor. Öğretmeni tarafından verilen ödevi yapmak için kolları sıvayan Memo bu süreçte sevginin insanlar tarafından ne denli farklı algılandığını ve elle tutulmayan bu duygunun pek çok tanımı olduğunu öğrenir. Kitap çocukların sevgi olgusu hakkında düşüncelerini esprili bir dille, çocukları sıkmadan ve eğlendirerek anlatmaktadır.

4.3.19. Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı

Bir ayı ve bir çocuk bir sandalla denize açılırlar. Yanlarında sadece bir bavul, bir ukulele ve bir çizgi roman dergisi vardır. Kısa bir yolculuktur niyetleri ama bazı “öngörülemeyen durumlar” ortaya çıkar... Fırtınalar, korkunç deniz canavarı, sahip oldukları tek yiyecek olan, ürkütücü Son Sandviç...

Hırçın dalgalarla baş edebilecekler midir? Ayı nereye gittiklerini söyleyecek midir? Ve şişeyle yolladıkları mesaja cevap veren kimse çıkacak mıdır?

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı kitabı aynı sandalda mahsur kalan bir çocuk ve bir ayının zorlu koşullarda hayatta kalma mücadelesini anlatıyor. Bu yolculukta ayı ve çocuk hem birbirleriyle hem de kısıtlı imkanlarıyla baş başa kalıyorlar ve bu süreçte kişilik ve karakterlerinin ne denli değiştiği anlatılıyor.

4.3.20. Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!

İkiz kardeşler Nehir ile Rüzgar, anne ve babaları ile birlikte büyük büyük Şükran teyzelerinin oteline taşınıyor. Ama bir sorun var: Pırlanta Otel'in artık tek bir müşterisi

bile yok. Otele müşteri çekemezlerse Şükran teyzeleri otelini satıp huzur evine yerleşmek zorunda kalacak. Neyse ki ele avuca sığmayan yavru köpek Pako onlara harika bir fikir veriyor...

Hayvanlara değer vermenin, dostluğun, yardımlaşmanın önemi vurgulanan kitapta iki kardeşin pek çok farklı sebepten yardıma ihtiyacı olan hayvanları teyzelerinin otelinde ağırlamalarından bahsediliyor. Bu küçük misafirperverlik, teyzelerinin otelinin tekrar açılmasına ve bu otelin hayvan oteline dönüşmesine sebep oluyor. İki kardeşin yaptığı iyilik ile hem teyzeleri iş görür bir otele kavuşmuş oluyor, hem de yardıma ihtiyacı olan hayvanlar için bir otel kurulmuş oluyor.

4.4. Çocuk Kitaplarında Olması ve Olmaması Gereken Kriterler Yönünden İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Bulgular

Bu kısımda 2015 yılı itibariyle Türkiye'deki en popüler 20 kitap, bir çocuk kitabında olması/olmaması gereken kriterler yönünden analitik değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Elde edilen olumlu ve olumsuz bulgular iki ayrı alt başlık biçiminde verilecektir.

4.4.1. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumlu Bulgular

Bu kısımda 2.2'de bahsedilen çocuk kitaplarında olması gereken olumlu nitelikler yönünden, incelenen kitaplarda tespit edilen bulgular sunulmuştur.

- **Biçim Uygunluğu:**

Küçük Kara Balık: Kağıt kalitesi ve yazı boyutu çocuğun seviyesine uygundur.

Küçük Prens: Kitabın kağıt kalitesi ve resimleri uygundur.

Son Ada'nın Çocukları: Kitabın kağıt kalitesi ve taşınmasının kolay olması çocuğun kitabı istekle okumasını sağlayacaktır.

Sakız Sardunya: Kitabın kağıt kalitesi iyidir. Ayrıca kolay taşınabilir bir kitap olması, çocukların kitabı daha rahat okuyabilmelerini sağlamaktadır.

Haritada Kaybolmak ve Kraliçeyi Kurtarmak: Kitabın bölümleri kitabın başında verilmiştir. Çocuğun kitabın içeriğine hakim olması açısından kitapta yer alan bölümlerin kitapta belirtilmiş olması son derece önemlidir.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: ve Mahalle Sineması: Kitabın başında içindekiler bölümü yer almaktadır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam ve Geçmişe Tırmanan Merdiven: Kitabın başında kitapta yer alan bölümler yer almaktadır. Okuyucunun kitabın genel hatlarını görmesi açısından son derece önemli bir kısımdır.

Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Kapak resmi, çocukların dikkatini çekecek şekildedir.

- **İçerik Uygunluğu:**

Küçük Kara Balık: İncelenen diğer kitaplardan farklı olarak Küçük Kara Balık masal kitabıdır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Kitabın farklı bölümlerini belirtmek adına mevcut yazı renginden farklı olan bir renk kullanılmıştır. Bu şekilde çocukların dikkatlerinin dağılması önlenilmekte ve kitabı daha dikkatli okumaları sağlanmaktadır.

Sakız Sardunya: İçindekiler bölümünün olması kitabın rotasını belirtmek açısından önemlidir. Sayfa altlarında bazı kelimelerin açıklamaları yer almaktadır. Bu sayede çocuğun yeni kelimeler öğrenmesi hedeflenmiştir.

Haritada Kaybolmak ve Kraliçeyi Kurtarmak: Yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları verilmiştir.

Geçmişe Tırmanan Merdiven: Kitabın farklı bölümlerini belirtmek adına mevcut yazı renginden farklı olan bir renk kullanılmıştır. Bu şekilde hem önemli yerler vurgulanmak istenmiş hem de çocukların dikkatlerinin dağılması engellenmiştir. Kitabın başında, kitapta bahsedilen mahallenin bir resmi yer almaktadır. Çocuk bu sayede zihnindeki hikayeyi daha somut hale getirebilecek ve bu da çocuğun kitaptan aldığı faydayı arttıracaktır.

Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: Sayfalar altında bilinmeyen kelimelerin açıklanması okuyucuların kitaptan daha iyi verim almalarını sağlayacaktır.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Eser çocukların zevk alarak okuyacağı mizahi bir dile sahiptir.

Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Yabancı eser olmasına rağmen Türkçe isimler yer almaktadır. Çocuğun adapte olduğu kültüre uygun isimler içeren bir kitabı okuması hikayeye yabancılaşmasını engelleyecektir. Kitabın başında hikayenin yer aldığı evin odaları gösterilmektedir. Bu sayede çocuğun hikayeyi somut bir şekilde ele alması sağlanacaktır. Kitabın sonunda çocukların yaşları itibarıyla bilemeyecekleri düşünülen kelimeler için küçük bir sözlük yer almaktadır. Sözlük sayesinde çocuğun kelime dağarcığının gelişmesi hedeflenmiştir.

- **Yazarın Kitaba Katkısı:**

Çok Hayal Kuran Çocuk: Anne ve babalara çocuklarla oynayabilecekleri oyunlar önermektedir.

Sakız Sardunya: Kitabın arkasında okuyucuları yazmaya ve çizmeye yöneltten, “*Kendin Yap*” köşesinin olması çocukları denemeye teşvik etmektedir.

- **Kitabın Sunuşundan Kaynaklanan Farklar:**

Küçük Kara Balık: Kitabın kendi ayrıacı vardır. Çocuğun kendi bilgilerini yazabileceği bir sayfa kitabın başında yer almaktadır. Çocuğun kitaba aidiyet duyması açısından güzel düşünülmüş bir uygulamadır. Kitabın sonunda çocuğun kitapta sevdiği noktaları yazabileceği bir sayfa yer almaktadır. Çocuğun kitabı değerlendirebileceği ve fikirlerini beyan edebileceği bir sayfanın olması, çocuğun kitabı eleştirel bir şekilde okumasını sağlayacaktır.

Küçük Prens: Kitabın başında “Bu Kitabın Sahibi” isimli sayfa yer almaktadır. Bu bölümün olması çocuğun kitaba aidiyet duymasını sağlamaktadır. Kitabın sonunda “Kitapla İlgili Düşüncelerim” bölümü yer almaktadır. Bu bölümün olması çocuğun kitaba eleştirel bir bakışla bakabilmesini sağlamaktadır.

Son Ada’nın Çocukları: Kitabın sonunda yazarın biyografisi yer almaktadır. Çocukların yazarı tanımaları ve diğer eserlerini okumaları açısından bu bölümün olması gereklidir.

Çok Hayal Kuran Çocuk: Yazarın biyografisi yer almaktadır. Çocukların yazarı tanımaları ve diğer eserlerini okumaları açısından bu bölümün olması önemlidir. Kitap bilgileri kitabın sonunda yer almaktadır. Bu şekilde okuyucu kitabın konusuna direk bir giriş yapabilecektir. Güzel bir uygulama örneği olan bu yöntemi diğer çocuk kitapları da uygulayabilir.

Haritada Kaybolmak: Yazar tarafından yayınlanan bir sonraki kitabın tanıtımı yer almaktadır. Bu sayede çocukların yazarın diğer kitaplarını tanımaları sağlanacaktır. Kitapta yazarın biyografisi yer almaktadır. Ayrıca kitabın kendi ayrıacı vardır. Bu da çocuğun kitabı benimsemesi açısından önemlidir.

Kraliçeyi Kurtarmak: Kitabın kendi ayrıacı vardır. Bu da çocuğun kitabı benimsemesi açısından önemlidir. Ayrıca yazarın biyografisi yer almaktadır.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: Kitabın başında “Bu Kitabın Sahibi” adında bir bölüm vardır. Bu bölüm çocuğun kitaba karşı aidiyet duymasını sağlayacaktır. Kitaptaki kahramanların tanıtıldığı bir bölüm vardır. Bu çocuğun kitaba hakim olmasını sağlayacaktır. Yazarın biyografisi kitabın başında yer almaktadır. Kitabın sonunda “Kitapla İlgili Düşüncelerin” adlı bölüm yer almaktadır. Bu bölüm çocuğun eleştirel bir okuma yapabilmesini ve kendi fikirlerini yazabilmesini sağlayacaktır.

Martıya Uçmayı Öğreten Kedi ve Uçan Sınıf: Kitabın başında “Bu Kitabın Sahibi” adında bir bölüm vardır. Bu bölüm çocuğun kitaba karşı aidiyet duymasını sağlayacaktır. Yazarın biyografisi kitabın başında yer almaktadır. Kitabın sonunda “Kitapla İlgili Düşüncelerin” adlı bölüm yer almaktadır. Bu bölüm çocuğun eleştirel bir okuma yapabilmesini ve kendi fikirlerini yazabilmesini sağlayacaktır.

Momo: İçindekiler bölümü vardır. Bu sayede çocuğun kitaba hakim olması sağlanır. Yazarın kitapla ilgili “Son Söz”ü kitabın sonunda yer almaktadır.

Bir Küçük Osmancık Vardı ve Hayalet Köy: Yazarın biyografisi yer almaktadır. Yazarın biyografisinin kitapta yer alması çocukların kitabın yazarını tanıması açısından önemlidir.

Geçmişe Tırmanan Merdiven: Kitabın kendi ayrıacı vardır. Bu uygulama çocuğun kitaba ilgi duymasını sağlar. Ayrıca kitapta yazarın biyografisi yer almaktadır. Bu sayede çocukların kitabın yazarını tanımaları sağlanır.

Mahalle Sineması: Kitabın başında “Bu Kitabın Sahibi” adında bir bölüm vardır. Bu bölüm çocuğun kitaba karşı aidiyet duymasını sağlayacaktır. Kitabın sonunda “Kitapla İlgili Düşüncelerin” adlı bölüm yer almaktadır. Bu bölüm çocuğun eleştirel bir okuma yapabilmesini ve kendi fikirlerini yazabilmesini sağlayacaktır. Ayrıca yazarın biyografisi kitabın başında yer almaktadır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Yazarın biyografisi yer almaktadır. Ayrıca kitabın kendi ayrıacı vardır.

Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: Kitabın sonunda okuyucunun kendi fikirlerini yazabileceği sayfalar yer almaktadır. Bu da okuyucunun aktif bir şekilde kitaba dâhil olabilmelerini ve eleştirel bir okuma yapabilmesini sağlar.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Kitabın sonunda yazarın biyografisi yer almaktadır.

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: Kitabın sonunda yazarın biyografisi ve kitaba yönelik yorumların yer aldığı bir bölüm yer almaktadır.

- **Yayınevinin Diğer Yapıtları/Yazarın Diğer Eserlerini İçeren Kısımlar:**

Küçük Kara Balık: Yazarın diğer yapıtlarını içeren sayfalar yer almaktadır. Bu sayede çocuk yazarın diğer yapıtlarından haberdar olacaktır.

Uçan Sınıf: Yazarın yayınevinden çıkan diğer kitaplarının listesi yer almaktadır.

Bir Küçük Osmancık Vardı: Yazarın diğer kitaplarının listesi yer almaktadır. Ayrıca yayınevinin diğer eserleri hakkında bilgiler vardır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Yazarın diğer eserleri kitabın başında verilmiştir. Okuyucuların yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi sahibi olmak istemesi durumunda okuyucular bu sayfadan faydalanabilirler.

Geçmişe Tırmanan Merdiven: Yazarın diğer eserleri kitabın başında verilmiştir. Okuyucuların yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi sahibi olmak istemesi durumunda okuyucular bu sayfadan faydalanabilirler.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Kitabın sonunda yazarın diğer eserleri yer almaktadır. Okuyucuların yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi sahibi olmak istemesi durumunda okuyucular bu sayfadan faydalanabilirler.

Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Kitabın sonunda kitapla ilgili soruların yer aldığı bir bölüm vardır. Bu bölüm çocuğun kitabı daha dikkatli okumasını ve kendi cevaplarını oluşturmalarını sağlamak açısından önemlidir. Kitabın sonunda yayınevinin diğer kitapları tanıtılmaktadır. Bu sayede çocuk, yayınevinden çıkan diğer yapıtlar hakkında bilgi sahibi olacaktır. Bu durum çocuğa bilgi katarken, yayınevine de diğer yapıtlarının satılması konusunda yardımcı olacaktır. Buna ek olarak kitabın devam kitabı da tanıtılarak çocukların seriye devam etmeleri sağlanmak istenmiştir.

- **Olumlu Değerleri İçeren İfadeler:**

Küçük Kara Balık: Çocukların gelişimlerine destek olacak cümleler yer almaktadır. Sayfa 14'te Küçük Kara Balık annesine “...örneğin, birçok balığın yaşlanınca, hayatta hiçbir şey yapmadık, hayatımızı boşa geçirdik, diye yakındıklarını biliyorum. Durmadan sızlanıp dururlar. Ben yaşamamın nasıl bir şey olduğunu öğrenmek istiyorum; durmadan aynı şeyleri yapmak, yaşlanana kadar başka bir şey yapmadan yaşamak olamaz; dünyada yaşamamın anlamı bundan daha fazla olmalı!” şeklinde verdiği cevap kişinin kendisini ve hayallerini gerçekleştirmesi gerektiği öğütlemektedir. Sayfa 43'te Küçük Kara Balığın Pelikan'a “Durmadan düşünmenin yararı yok. İlerlemek istiyorsak harekete geçmeliyiz.” şeklinde cevap vermesi hayallerin ve isteklerin eyleme geçmeden bir anlam ifade etmediğini göstermektedir. Bu gibi ifadelerin çocuk kitaplarında yer alması çocuğun gelişimine katkı sağlayacaktır.

- **Gelişime Katkı Sağlayan İfadeler ve Öğütler:**

Küçük Prens: Küçük Prens kitabının okuyucu kitlesinin yalnızca çocuklarla sınırlı olmadığı bilinmektedir. Kitap her yaştan okura katkı sağlayabilecek ifadeler içerir. Sayfa 42'de yer alan “Kelebekle dostluk kurmak istediğime göre iki üç tırtılın kahrını çekeceğim elbet.”, sayfa 48'de yer alan “Kendini yargılamak başkalarını yargılamaktan çok daha güçtür.”, sayfa 84'te yer alan “Gülünü bunca önemli kılan, uğrunda harcadığın zamandır.”, sayfa 89'da yer alan “Bir yerde bir kuyunun saklı oluşudur çöle güzellik

veren” ,sayfa 93’te yer alan “*Ama gözler kördür. İnsan ancak yüreğiyle baktığı zaman gerçeği görebilir.*” cümleler okurların gelişimine katkı sağlayacak öğütler içerir.

Sakız Sardunya: Çocukların gelişimine katkı sağlayabilecek cümleler içermektedir. Sayfa 15’te yer alan “*Gerçek dostluk böyle olmazdı. İnsan sırf başkalarına ayak uydurmak için arkadaşıyla alay etmemeliydi.*”, sayfa 112’de yer alan “*Başkalarının senin hakkında ne düşündüğü o kadar önemli değil,*” dedi arkadaşına. “*İnsanlar sana haksız yere gülebilir. Ama bu onların sorunu. Senin değil. Sen güçlü ve sakın olmalısın. O zaman hiçbir laf seni incitemez.*”, sayfa 113’te “*Önce sen kendini sevmelisin. Sen kendinle barışık olursan, arkadaşların çoğalır.*”, sayfa 123’te yer alan “*Aslolan başarmak değil, gerçekten denemektir. Uğraşmaktır.*”, sayfa 124’te yer alan “*Daha ilk yenilgide vazgeçerseniz, hiç ilerleyemezsiniz. İnsan hemen moralini bozmamalı. Daha çok çalışmalı.*”, sayfa 134’te yer alan “*Önemli olan yapabileceğinin en iyisini yapmaktır. Üstelik her zaman kazanmak gerekmiyordu. İnsan kaybederken de çok şey öğreniyordu. Ve eğer öğrenmek bir kazanımsa, demek ki insan kaybederken de kazanıyordu.*” cümleleri buna örnektir. Kitapta büyüklere de öğüt yer almaktadır. Sayfa 136’da yer alan “*Şehirdeki bütün çocuklara kalem verin.*” dedi Sakız Sardunya. “*Onları özgür bırakın. ‘Sen çocuksun yapamazsın, sen çocuksun anlamazsın’ demeyin. Anlatın. Konuşun. Yüreklendirin. ‘Yapabilirsin,’ deyin. Cesaretlendirin. Hikâye anlatmaya, masal uydurmaya, şiir yazmaya, resim yapmaya teşvik edin. Eminim harika fikirler bulacaklar.*” cümleleri buna örnektir.

Martıya Uçmayı Öğreten Kedi: Kitapta farklılıklara saygı duymayı öğütleyen cümleler vardır. Sayfa 94’te yer alan “*Sen bir kedi olduğunu haykırdığında karşı çıkmıyoruz, çünkü bizim gibi olmak istemen bize gurur veriyor, ama sen farklısın ve biz senin farklı olmanı seviyoruz.*” ve yine aynı sayfada yer alan “*Senin de bizi sevdiğini, bizim senin dostların, ailen olduğumuzu hissediyoruz ve bil ki senin sayende biz, göğsümüzü gururla kabartan bir şeyi öğrendik: Farklı bir varlığı beğenmeyi, sevmeyi ve ona saygı göstermeyi.*” cümleleri çocuklara hoşgörülü olmayı öğütlemektedir.

Uçan Sınıf: Sayfa 18’de yer alan “Bir şeyler ters gittiğinde, korkmayın. Belanın üstüne gitmeyi öğrenin. Şanssızlığa uğradığınızda, pes etmeyin. Kuyruğunuzu dik tutun! Nasır bağlayın!” , “Boksörlerin dediği gibi, yumruk yerken sağlam durmalısınız. Yumruk yemeyi ve sindirmeyi öğrenmelisiniz. Yoksa hayatın size attığı daha ilk tokatta nakavt olursunuz.”, “Cesaret olmadan zeka, hiçbir işe yaramaz; zeka olmadan cesaret ise aptallıktır! Dünya tarihi, aptal insanların cesur ya da zeki insanların korkak olduğu dönemlerle doludur.” ifadeleri ve sayfa 19’da yer alan “Ne zaman ki cesurlar zeki, zekiler de cesur olur, işte o zaman sık sık hataya düşerek öyle olduğunu sandığımız bir şey de gerçek olur, insanlık gerçekten ilerler.” ifadeleri çocuklara öğütler vermektedir.

Momo: Sayfa 41’de yer alan “Beppo’ya göre, dünyadaki bütün anlaşmazlıklar kasıtlı ya da kasıtsız, aceleye getirilerek söylenmiş birtakım yalan yanlış sözlerden kaynaklanıyordu.” ifadesinde önemli bir tespit yer almaktadır.

Hayalet Köy: Sayfa 95’te yer alan “Okulu bırakmasının yanlış olduğunu, ...” ile başlayan cümlede okulu bırakmanın yanlış olduğundan söz edilmektedir.

Geçmişe Tırmanan Merdiven: Kitapta *Padişah’ın Kulakçıbaşı* adlı bir hikaye vardır. Hikayede padişahın her bir işi için bir hizmetlisinin olması zamanla onun kendisini değersiz ve mutsuz hissetmesine sebep olmuştur. Bu kısa hikayede verilmek istenen mesaj; insanların hayatlarında bir amaçlarının olması insanları daha değerli, daha verimli ve daha mutlu kılmaktadır.

- **Yapıcı Eleştiri İçeren İfadeler:**

Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Sayfa 21’de yer alan “Şu öğretmenler öğrencilerini daha iyi tanımak için biraz çaba harcasalar...” cümlesinde yapıcı bir eleştiri yapılmıştır.

- **Olumlu Kavram İçermesi:**

Son Ada'nın Çocukları: Kitabın genel konusunda özgürlük kavramının önemi ortaya konulmaktadır.

- **Farkındalık Sağlayıcı İfadeler:**

Sakız Sardunya: Farkındalık sağlayacak cümleler yer almaktadır. Sayfa 54'te yer alan *“Yaramaz oğlanlar okur öyle şeyleri,” diyordu. Hayal Hanım zannediyordu ki bütün çizgi romanlar balta-silah, kavga-dövüşten ibaretti. Hâlbuki içlerinde büyük ve eğlenceli bir evren vardı.*” cümlede Sakız Sardunya çizgi romanların yaratıcı ve eğlenceli bir tarafının olduğunu savunmaktadır. Çizgi romanlar ve mizah içeren kitaplar çocukların zeki, araştırmacı ve gözlemci olmalarını sağlamaktadır.⁸¹

Hayalet Köy: Sayfa 49'da yer alan *“Keşke hiç büyümeseydim bir tanem, keşke kötü kaderimi silip yeniden yazabilmek için senin yaşlarında olsaydım. ‘Okul yok.’ dediler boyun eğdim, ‘Evlen.’ dediler boynum biraz daha eğildi...”* cümlesi ile önemli bir toplumsal soruna değinilmiştir. Kadınların ikinci sınıf muamelede bulunarak hem okula gitmeleri hem de kendi hayatlarıyla ilgili karar vermeleri engellenmiştir.

Geçmiş Tırmanan Merdiven: Sayfa 15'te yer alan *“Eğer başarılı olmak istiyorsanız, yalnızlığı göze alacaksınız.”* cümlesi ile başarılı olmak için verilmesi gereken fedakarlıktan bahsedilmektedir.

Mahalle Sineması: Sayfa 92'de yer alan *“Toprağa bir tohum ek ve sula. Çok değil, kısa bir süre sonra dünya öyle bir değişir ki!”* cümlesinde ufak değişimlerin kelebek etkisiyle büyük değişimlere sebep olacağına değinilmiştir.

Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Sayfa 78'de yer alan *“Sevimli Dostlarımıza sahip çıkalım. Sokaklardaki ve barınaklardaki muhtaç hayvanlara*

⁸¹ Tüner, 2017.

sıcak bir yuva verelim.” ifadesi ile sosyal bir mesaj verilerek okuyucuların duyarlılığının artırılması hedeflenmiştir.

- **Resimlendirme Yönünden Yeterlilikler:**

Çok Hayal Kuran Çocuk: Kitaptaki resimler hitap ettiği yaş için yeterli sayıdadır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam ve Geçmişe Tırmanan Merdiven: Resimler renklidir. Bu da çocukların kitaptan daha fazla keyif almalarını sağlayacaktır.

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: Kitaptaki resimler metinlerle uyumlu bir şekilde yerleştirilmiştir. Ayrıca çocuğun hayal dünyasını geliştirecek çizimler içermektedir.

Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Resimler ayrıntılıdır. Bu da çocuğun kitaptan daha fazla yararlanmasını ve yeni bilgiler öğrenmesini sağlayacaktır.

- **Konu (Olay Örgüsü) Yönünden Yeterlilikler:**

Haritada Kaybolmak ve Kraliçeyi Kurtarmak: Her iki kitap da macera seven çocukların zevkle okuyabilecekleri kitaplardır.

4.4.2. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumsuz Bulgular

Bu kısımda 2.3’te bahsedilen çocuk kitaplarında olmaması gereken olumsuz nitelikler yönünden, incelenen kitaplara ilişkin bulgular sunulmuştur.

- **Nefret ve Şiddet Söylemi:** “Bir kişi ya da grubu ırkı, cinsiyeti, yaşı, etnik grubu, milliyeti, dini, cinsel yönelimi, cinsel kimliği, engelliliği, ahlaki ya da politik

görüşleri, sosyoekonomik sınıfı, mesleği ya da görünüşü (boy, kilo veya saç rengi gibi), zihinsel kapasitesi ve benzeri herhangi bir özelliği nedeniyle küçük düşürmeye, yıldırmaya ve onlara karşı şiddet veya önyargıyı kışkırtmaya niyet eden söylemleri ifade etmek için kullanılmaktadır.”⁸²

İncelenen kitaplarda nefret söylemi içeren ifadeler şunlardır:

Küçük Kara Balık: Sayfa 17’de “Allah onun cezasını verir inşallah!” , “Ama siz onu ortadan kaldırdınız.” ve “Keşke onu öldürseydik.” cümleleri nefret söylemi içeren ifadelerle doludur. Bu tarz ifadeler çocuk kitaplarında yer almamalıdır.

Bir Küçük Osmancık Vardı: Sayfa 20’de yer alan “Hakkımızda çok şey biliyor. Temizlemek en iyisi, dedi.” cümlesi okul çağındaki çocuklar için uygun bir cümle değildir. Burada temizlemek sözüyle, bir insanın hayatına son vermek kastedilmektedir. Çıkarların örtüşmediği durumda başkalarının hayatına son vermenin uygun görülebildiğini anlatan ifadeler çocuk kitaplarında yer almamalıdır. Sayfa 32’de yer alan “Halk seni parça parça eder.” ifadesi de çocuğa şiddeti olağan hale getirdiği için uygun değildir. Sayfa 75’te yer alan “Beni dövdü, dedi Ayşe Kadın.” ve yine aynı sayfada yer alan “İki aydır böyle. Dayak yemediğim gün yok.” ifadelerinde kadına yönelik şiddet içeren bir durum vardır. Yaşları itibarıyla çocuklara şiddet içeren durum ve ifadeleri aktarmak sakıncalıdır.

- **Cinsiyetçi Söylem:** “Cinsiyetçilik bir kişinin cinsiyeti ya da cinsel yönelimi nedeniyle baskıya ve dışlanmaya maruz kalmasıdır. Cinsiyetçi bakış açısı, toplumdaki cins rollerine ilişkin geleneksel kalıp yargılar ve bunun sonucunda oluşan davranış biçimleriyle beslenir.”⁸³ Cinsiyetçi tutumun oluşması ise çocukluk dönemine denk gelir. “Tüm dünyada yapılan araştırmalar göre cinsiyete ilişkin yargıların kazanılması 5 yaş öncesinden başlar, ilkokul

⁸² Rafal Pankowski, “How to Understand and Confront Hate Speech”, **UNITED Thematic Leaflet**, No. 3 (Kasım 2007).

⁸³ Esra Arsan, Ezgi Ünal ve Seda Türkoğlu, *Cinsiyetçilik ve Medya: “Güzin Abla” köşesinde yeniden üretilen ataerkil cins kimlikler*, 2009, http://www.academia.edu/7227554/Arsan_Esra_et_al_2009_.Cinsiyet%C3%A7ilik_ve_Medya_G%C3%BCzin_Abla_k%C3%B6%C5%9Fesinde_yeniden_%C3%BCretilen_ataerkil_cins_kimlikleri (20 Nisan 2017).

*döneminde hızlanır ve ergenlik döneminde tamamlanır.*⁸⁴ "Cinsiyetçi tutumun çocukluk ve gençlik döneminde oluşması bu yaşa hitap eden kitapların cinsiyetçi söylemlerden arındırılmasını gerektirmektedir.

İncelenen kitaplarda cinsiyetçi söylem içeren ifadeler şunlardır:

Bir Küçük Osmancık Vardı: Sayfa 55'te yer alan "... *devamlı iş gören, yemek pişiren, çamaşır yıkayan anasını hatırladı.*" cümlesinde kadına biçilen cinsiyetçi rollerden bahsedilmiştir. Kadının ev dışında bir iş hayatının olabileceği çocuklara kitaplarda da aktarılmalıdır. Ancak bu kitapta kadına biçilen rol ev içiyle sınırlıdır. Sayfa 88'de yer alan "*Şebnem ise oyunu çok sevdiği için derslerinde başarısızdı.*" ifadesinde başarısızlık oyun oynamaya bağlanmıştır. Ancak çocuklar yaşları itibariyle oyun oynamaya da ihtiyaç duyarlar. Oyun oynamak derslerde başarısızlık sebebi sayılmamalıdır. Ayrıca bu cümlede başarısızlık yaşayan ve diğer oğlan çocuklarıyla kıyaslanan bir kız çocuğudur. Bu ifadede cinsiyetçi bir yaklaşım mevcuttur. Sayfa 100'de yer alan "*Babam beni artık okula göndermeyecek, dedi.*" ifadesinde de kız çocuklarının okula gitmesinin engellenmesinden bahsediliyor. Her ne sebeple olursa olsun kız ve erkek çocukların eğitim görme hakları ellerinden alınması bir söylem olarak dahi söylenmemelidir.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Sayfa 38'de yer alan "*N'olmuş yani! Bak kızım, erkeklerin beyni böyle önemsiz ayrıntılarla uğraşmaz ki... Bunlar kadınların işi canım.*" cümle cinsiyetçi bir yaklaşım içermektedir. Kadın beynini aşağılanan bir söylem vardır.

Sakız Sardunya: Sayfa 73'te yer alan "*Kızlara paşa çayı olur mu hanım?*" dedi Kahraman Bey gülerek. "*Kızlardan paşa olmaz ki.*" cümlede cinsiyetçi bir söylem yer almaktadır. Bu gibi cümleler ataerkil bakış açısını yansıtmaktadır ve çocuk kitaplarında yer almamalıdır.

⁸⁴ John E. Williams ve Deborah L. Best, **Measuring Sex Stereotypes: A Multinational Study**, Londra: Sage Yayıncılık, 1990.

Kraliçeyi Kurtarmak: Kraliçenin zeki olmasına rağmen kurtarılacak biri olması ve onu kurtaran kişinin bir erkek olması kitapta cinsiyetçi bir bakış açısının olduğunu göstermektedir.

- **Argo Kelimeler:** “*Toplumda belli bir sosyal sınıfa mensup olanların, daha çok asosyal olarak damgalanmış grupların, toplumun geri kalan kesimlerinden ayrılmak veya korunmak içgüdüleriyle kendilerine has kelime ve deyimlerle oluşturduğu konuşma sistemine argo denmektedir.*”⁸⁵ Çocuk kitaplarında anlamı zorlaştıracak argo kelimeler yer almamalıdır. İncelenen kitaplardaki argo kelimelerin anlamı Türk Dil Kurumu (TDK)’nun resmi web sayfasından bulunmuştur.

İncelenen kitaplarda bulunan bazı argo kelimeler şunlardır:

Uçan Sınıf: “*Tüymek*”: Bir yerden kaçmak anlamında kullanılmıştır.

Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: “*Dikizlemek*”: Gözetlemek anlamında kullanılmıştır.

- **Uygunsuz ve Hakaret İçeren Kelimeler:** Çocuğun yaşına uymayan kelimelerdir. Hakaret ve aşağılama içermektedir. Bu tarz kelimelerin çocuk kitaplarında yer almaması gerekmektedir.

İncelenen kitaplarda uygunsuz ve hakaret içeren kelimeler şunlardır:

Küçük Prens: *Mantar* kelimesi bilinenin aksine burada birine hakaret etmek adına kullanılmıştır. Aşağılama, hakaret anlamı taşıdığından bu anlamıyla çocuk kitaplarında yer almamalıdır. Uygun olmayan kelimeler: *Alık, sigara, budala, şişko*

⁸⁵ Emine Gürsoy Naskali ve Gülden Sağol Yüksekaya, **ARGO**, İstanbul: KA Kitap Yayıncılık, 2016, s.19.

Son Ada'nın Çocukları: Gıcık

Kraliçeyi Kurtarmak: Rom(bir tür içki)

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: Yağ tulumu, şişko patates, enayi, adi, salak, duba gibi, sıska bücür, kes sesini, , kapa çeneni, çatlak, manyak, zirdeli, beş paralık

Martıya Uçmayı Öğreten Kedi: Yağ tulumu, lanet olasıca, sıçan(hakaret anlamında), çatlak, aptal. Çocuğun yaşına uygun olmayan kelimeler: Bar, kanyak

Uçan Sınıf: Sigara-tütün, kurban etmek, aptal-aptalca, meyhane, kötek, şamar, kırbaç, alçak, sövmek, bira, içki içmek, puro, bücür, fıçıcık(lakap olan)

Momo: Sigara, meyhane

Bir Küçük Osmancık Vardı: İçki, kumar, sigara, eşkiya, serseri, hapse girmek, kaçakçılık, asmak(insanı)

Hayalet Köy: Cahil

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Aptal, cahil, nankör, pire torbası

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Dövmek, sigara, cinayet, hayta(serseri, kabadayı), lan, kış, popo, sersem, salak, şapşal, zıkkım ye

- **Bilinmeyen Kelimeler:** Çocuğun yaşı itibariyle bilemeyeceği kelimeler kitapta yer almamalıdır. Aksi halde bu durum çocuğun kitaptan alacağı verimi azaltacaktır. Ancak bilinmeyen kelimeler için kitapta sözlük varsa bu durum çocukların hem yeni kelimeler öğrenmesini sağlayacak hem de konuyu anlamasına katkıda bulunacaktır.

İncelenen kitaplardaki bilinmeyen kelimeler şunlardır:

Küçük Prens: Çocuğun anlamakta zorluk çekeceği kelimeler yer almaktadır. Bu kelimeler: *Otorite, sağduyu, neden sonra, elifi elifine, çalım, heves kırmak*

Son Ada'nın Çocukları: *Begonvil*

Sakız Sardunya: *Alaycı*

Kraliçeyi Kurtarmak: *Maiyet, davetkar, işgüzar, münzevi, peygamber devesi, fiyakalı, sinsi*

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: *İfrit, beyin dağıtmak, arsız, lapacı, hakikat, kadidi çıkmak, cicoz, kocamak, beş paralık, hünnap, kafa ütülemek, bingıl bingıl, namlu, tozutmuş, kafayı üşütmüş, kafadan sakat*

Martıya Uçmayı Öğreten Kedi: *Pike yapmak, kurultay, gözdağı vermek, adamsendecilik, elini eteğini çekmek, tefarikot, aerodinamik, melankoli, semirmek, kolu kanadı kırık, pohpohlamak, köle, kara veba, serseri, zırva, ciyaklamak, gocunmak, gözdağı vermek, makak, pire torbası, yasağı delmek, atxaga, içine su serpmek*

Uçan Sınıf: *Az buz, kuşkusuz, mevcut, deyiş, barfiks, meçhul, kızak, ulak, leş, hortlak, ayartmak, münasebetsiz, trajedi, zemberek, adalet, pervasız, lokal, varvasyon, noel, curcuna, topuklamak, dam(kadınlar için kullanılan), centilmen, kompartıman, kasket, paskalya bayramı, pürdikkat, asilzade, kutsal, isa, şnitzel, pastırma yazı, ticaret filosu, bilgin, ayrıkçı, tırım tırım, çark etmek, önüne katmak, yaman herif, kafa herif, babacan tavır, kırk fırın ekmek yemek, nuh nebiden kalma adet, kafanın basmaması, inka, trajedi, karşı koymak*

Momo: *Tornistan, asbest, uydurma, maskara, ikmal, umacı*

Bir Küçük Osmancık Vardı: *Temizlemek(birini öldürmek anlamında olan), alay etmek, gayri ihtiyari, banknot, kötülüğe bulaşmak, mecmua, fotoroman, muavin, tertibat, şahit, matem, hain, katil, hırsızlık, hapis, atalık etmek, çirkef, teselli, ruhi bir sarsıntı*

geçirmek, daktilo, sahife, başka bir nazarla bakmak, ima, estağfirullah, pürüz, ciğerparem, meçhul, virane

Hayalet Köy: *Basma, muşamba, dinlence, pelüş yemeni, serseri, imece, ukala, şımarık, sivri dilli, torpil, gözleri belertmek, burnu havada, tonton, kan kusturmak, pürtelaş, gevrek gevrek gülmek, başının altından çıkmak*

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: *Eli açık, fırsatçı, haşarı, kıkırdamak, kuzine, kurna, sunta, lake, altın kalpli, fedakar, çok bilmiş, böbürlenmek, küçümsemek, inatçı, havaya girmek, külaha anlatmak, hava takınmak, çekememezlik, opera, fado, gıkı çıkmamak. Çocuğun yaşı itibarıyla bilmesinin gerekli olmadığı, yaşına uygun olmayan kelimeler yer almaktadır: Katliam*

Geçmişe Tırmanan Merdiven: *Burnu büyük, hava atmak, alaycı, palavra, palavra sıkamak, kibirli, ana baba günü, şilep, caşcaflı, cumbalı, pinekleme, pısırik, değme(seçkin), lafebesi*

Mahalle Sineması: *Matine, ukde, düş, koçan, dört dörtlük, boyunun ölçüsünü almak, kuyruksallayan, saksagan, damdan düşmek, ısınamamak(alışamamak anlamında), şen şakrak, arsız, eciş büciş, içli dışlı, topukları pamuk atmak, kendini beğenmiş, zevksiz, menajer, polivitamin, sözde(lafta), leb demeden leblebiyi anlamak, nalbur*

Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: *Süpernova, briket, nebula, astronot, pürtüklü, bereket versin ki... , oğuşturmak, nitekim, dadanmak, uyduruk*

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: *Kriptonit, fosur fosur, pofurdamak, lepestes, tentürdiyot, hülyalı bakış, canhıraş, feryat, avaz avaz bağırarak, azap, çivit mavisi, soğuk sosis gibi oturmak, saçma, kâbus*

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: *Rota, asabi, cömert, akort, yavan, hayıflanmak, misina, raks, peksimet, ukulele, küpeşte, borda, dehliz, urgan, banjo*

Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: *Tente, yakut, pırlanta*

- **Yabancı Kelimeler:** Çocuk kitaplarında yer alan yabancı kelimeler metnin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Çocuğun kitabı kendi dilinde kavraması için yabancı kelimelerin mümkün olduğunca azaltılması, eğer yabancı kelime kullanılması gerekiyor ise bu kelimelerin Türkçe karşılığı ve anlamları kitapta yer almalıdır.

İncelenen kitaplarda bulunan yabancı kelimeler:

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Sayfa 11'de yer alan "süpermen" kelimesinde yerli ve yabancı ifadeler birlikte yer almıştır. "Süper" Türkçeleştirilmiş bir kelime iken, "men" yabancı bir kelimedir. Kelimelerin Türkçe karşılığı olmadığı durumda bu cümleler orijinal dilde verilmelidir. Kelimelerin okunuşları parantez içinde, anlamları ise aynı sayfada yer almalıdır.

Küçük Prens: *Baobab, asteroid*

Son Ada'nın Çocukları: Yabancı kelime olarak *Poseidon* kelimesi yer almaktadır. Ancak bu kelimenin açıklamasına kitapta yer verilmiştir.

Sakız Sardunya: *Pelargonium Peltatum*

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: *Stop*

Uçan Sınıf: *Barfiks, lokal, şnitzel*

Momo: *Amfiteatr, lestürü tapisera*

Bir Küçük Osmancık Vardı: *Banknot, mercedes, kompres*

Geçmişe Tırmanan Merdiven: *Fötr*

Mahalle Sineması: *Artist*

Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: *Moonbean, dolly, ruby-rose*

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: Ançuez

Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Golden Retriever

- **Güncel Olmayan Kelimeler:** Okunan kitabın güncel kelimeler içermesi çocuğun bulunduğu zamanı kavramasını sağlar. Bu sebeple çocuk kitaplarında güncel kelimelerin yer alması gerekmektedir.

İncelenen kitaplarda bulunan güncel olmayan kelimeler:

Bir Küçük Osmancık Vardı: Sayfa 105’te yer alan “*titremeğe*”, “*buğulanmağa*”, sayfa 107’de yer alan “*kırmamağa*” kelimeleri güncel Türkçede yer alan şekliyle kullanılmamıştır. Kelimeler “*titremeye*”, “*buğulanmaya*”, “*kırmamaya*” şeklinde kullanılmalıdır. Sayfa 114’te yer alan “*daktilo*”, sayfa 121’de yer alan “*kaset*” kelimeleri günümüzde kullanılmayan aletlerdir. Bu kelimelerin anlamı verilmelidir ya da modern ikameleri kullanılmalıdır. “*Daktilo*” yerine “*bilgisayar*”, “*kaset*” yerine “*cd*” kelimeleri kullanılabilir. Sayfa 120’de yer alan “*mühlet*” kelimesi yerine ise “*süre*” kelimesi kullanılabilir. Çocuğun yaşına ve güncel Türkçeye uygun cümlelerin yer alması, çocuğun cümleleri anlamasına ve bu yönde konuşmasına olanak sağlayacaktır.

- **İçerik Yönünden Yetersizlikler:**

Küçük Kara Balık: Çocuk kitaplarının sonu mutlu sonla bitmelidir. Ancak Küçük Kara Balık adlı çocuk kitabında Küçük Kara Balık özgür olabilmek adına zorlu bir yola çıkmış ve sonunda ölmüştür. Bu yönden kitap çocuklar için uygun olmayan bir bitiş içermektedir.

Çok Hayal Kuran Çocuk: Olay örgüsü sınırlı kalmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocuklara hitap ettiğinden çok yönlü bir hikaye sunulmalıdır.

- **Biçim Yönünden Yetersizlikler:**

Çok Hayal Kuran Çocuk: Sayfalar için parlak kuşe kağıdı kullanılmıştır. Bu durum yazıların okunmasını zorlaştırmaktadır.

Sakız Sardunya: Yayınevinin ismi kitabın ön kapağında yer almamaktadır. Biçim yönünden yeterlilik sağlanması için bu özellik kitaplarda yer almalıdır.

Kraliçeyi Kurtarmak: Kapak resmi çocukların dikkatini çekecek şekilde tasarlanmamıştır.

Hayalet Köy: Kitabın ön kapağı çocukların ilgisini çekecek türden değildir. Daha canlı ve dikkat çekici bir kapağın yer alması çocuğun kitabı satın almasını ve kitabı zevkle okumasını sağlayacaktır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Sayfalar kuşe kağıda basılmıştır. Kuşe kağıdının parlak bir görüntüsü olduğundan, çocukların okurken zorlanmalarına sebep olacaktır. Sayfaların çocukların rahatça okuyabileceği türden mat bir görüntüsünün olması gerekmektedir.

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: Kitabın kalın olması çocukların kitabı rahatça taşıyabilmelerini engellemektedir. Buna ek olarak çocukların okuma eylemine alışmaları için çocuk kitaplarının çok kalın olmaması çocukların kitabı okumak istemelerini sağlayacaktır.

- **Anlatım Yönünden Yetersizlikler:** Çocuğun ana dilini doğru kullanması için kullanılan ifadelerin doğru bir şekilde verilmesi gerekmektedir.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Abartılı cümleler yer almaktadır. Sayfa 18’de yer alan “*Bulutlara kafa atabilir, denizi tekmeleyebilir, yağmur damlalarını öfkeyle ısırabilir.*” cümlede abartılı ifadeler vardır. Bu süreçte gerçekçi ifadelerin olması çocuğun gerçekçi bir bakış açısına sahip olmasını sağlayacaktır.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Sayfa 92'de yer alan “*Kurabiyenin tozları...*” ifadesi yerine “*Kurabiyenin kırıntıları...*” ifadesi kullanılmalıdır. Kurabiyenin kırıntısı ifadesi cümle için daha doğrudur.

- **Dilbilgisi Yönünden Yetersizlikler:**

Kitapların çocuklara sağladığı en önemli fayda, anadilde anlamayı ve kelime hazinesini geliştirmektir. Bu nedenle, kitaplarda imla ve dilbilgisi hataları olmamasına özen gösterilmelidir.

Küçük Kara Balık: Kitapta kelime eksiklikleri mevcuttur. Sayfa 58'deki cümlede *açar* kelimesi eksiktir. “*Yaşayıp yaşamadığını balığın kendisine sormaya karar vermiş, ama gagasını açmaz Küçük Kara Balık kuyruğunu sallayıp altlarındaki denize düşmüş.*” Bu cümlede “*açar açmaz*” olarak ifade edilmesi gerekirken, “*açar*” kelimesi yer almamaktadır.

Momo: Sayfa 123'te resimde yer alan yazılarda yanlış yazılmış kelimeler vardır. “*Verecez*” yerine “*vereceğiz*”, “*haykırıyo*” yerine “*haykırıyor*”, “*çalınıyo*” yerine “*çalınıyor*”, “*söyleycez*” yerine “*söyleyeceğiz*” kelimeleri kullanılmalıdır.

Bir Küçük Osmancık Vardı: Sayfa 23'te yer alan “*Uzun boylu polis, Abdullah Bey ve karısına art arda gibi sorular soruyordu.*” cümlesinde hatalı ifade vardır. “*... art arda gibi sorular soruyordu*” yerine “*...art arda sorular soruyordu*” ifadesi kullanılmalıdır. Sayfa 28'de “*... terk edilmiş ahşam bir evde ...*” ifadesinde “*ahşap*” kelimesi yanlış yazılmıştır. Sayfa 101'de yer alan “*Babana sana güvenmiyor değildir.*” cümlesinde “*babana*” kelimesi “*baban*” olarak değiştirilmelidir.

Geçmişe Tırmanan Merdiven: Sayfa 56'da 2. paragrafta yer alan “*gülemiyor*” kelimesi iki kez tekrarlanmıştır.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Yazım yanlışları olan kelimeler vardır. Sayfa 9'da yer alan "valla" kelimesi "vallahı" olarak yazılmalıdır. Sayfa 12'de yer alan "Hiç bile öyle değil!" cümlesinde anlamda kayma olmaması için "hiç bile" yerine "hiçte bile" ifadesi kullanılmalıdır. Sayfa 36'da yer alan "... aşk gibi tıpkı" ifadesinde tıpkı ve gibi kelimeleri benzerlik ifade ettiğinden bu ifade "... aşk gibi" şeklinde yazılmalıdır. Sayfa 38'de yer alan "n'olmuş" kelimesi "ne olmuş" olarak, sayfa 40'da yer alan "dakka" kelimesi "dakika" olarak, sayfa 82'deki "bi" kelimesi "bir" olarak, sayfa 145'te yer alan "anadın mı..." kelimesi "anladın mı..." olarak ve aynı sayfada yer alan "araştıracaz" kelimesi "araştıracamız" olarak kullanılmalıdır. Aynı zamanda eserde ikilemeler yer almaktadır: *Ders mers, oyun moyun, fosur fosur, salak salak, hülyalı hülyalı, avaz avaz, akıl makıl*. Çocuk kitaplarında ifadelerin yalın bir şekilde verilmesi çocuğun kitabı anlamasını sağlayacaktır. Mümkün olduğunca ikileme içeren ifadeler kullanılmamalıdır.

- **Resimlendirme Yönünden Yetersizlikler:**

Özellikle çocuk kitaplarında resimlendirme, okuma keyfini arttırmada önemli bir unsurdur.

Küçük Kara Balık: Kitapta çocuklar için uygun olmayan resimler vardır. Kırmızı Kedi Çocuk Yayınevi tarafından basılan kitabın 49. ve 59. sayfalarındaki resimlerde balığın elinde bir bıçak yer almaktadır. Şiddet eylemi içeren durum, eylem ya da görseller çocukların yanlış yönlendirmemek adına çocuk kitaplarında yer almamalıdır.

Son Ada'nın Çocukları: Resim sayısı azdır ve resimler renksizdir. Çocuk kitaplarında çocuğun kitaptan daha fazla verim almasını sağlamak için resimlerin renkli ve gerektiği ölçüde kitapta yer alması gerekmektedir.

Haritada Kaybolmak: Kitap resim içermemektedir. 9-12 ve üstü yaş grubuna hitap eden kitapların ¼'ünde resim yer almalıdır.⁸⁶

⁸⁶ Tacettin Şimşek, a.g.e., 2011.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: Kitaptaki resimler renksizdir. Ayrıca anlaşılması zor resimler yer almaktadır. Bunlara ek olarak çocuklar için uygun olmayan resimler yer almaktadır. Sayfa 53, 81, 168 ve 180'de silah figürleri yer almaktadır. Şiddet içeren görseller çocukları yanlış yönlendirmemek adına çocuk kitaplarında yer almamalıdır.

Martıya Uçmayı Öğreten Kedi: Kitaptaki resimler renksizdir. Ayrıca sayfa 17'de yer alan çocuk figüründe; çocuk kedisine kaşları çatık ve parmağını kaldırmış vaziyette bakmaktadır. Azarlayıcı bir ifade bulunan bu resim, çocuklar için uygun örnek teşkil etmemektedir.

Momo: Kitaptaki metin ve resimler kırmızı renkte yer almaktadır. Metin yazısı koyu kırmızı olduğu için bu renk gözü yormasa da, resimlerin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Sayfa 139'da yer alan metinde "... *iki sandalye devrilmiş,...*" ifadesi ile iki sandalyeden bahsedilirken aynı sayfada metnin altında yer alan resimde bir tane sandalye bulunmaktadır. Metin-resim uyumsuzluğu vardır.

Bir Küçük Osmancık Vardı: Kitapta resim yer almamaktadır. Bu durum çocukların kitabı okuma sürecini olumsuz etkilemektedir.

Geçmişe Tırmanan Merdiven: Sayfalar kuşe kağıda basılmıştır. Kuşe kağıdının parlak bir görüntüsü olduğundan, çocukların okurken zorlanmalarına sebep olabilmektedir.

Mahalle Sineması: Sayfa 72'de yer alan 3. paragrafın başında "*Gezgin, kapkara bir çocuktur.*" ifadesi ile sayfa 73'te yer alan resimdeki gezgin uyuşmamaktadır. Ayrıca resimler renksizdir ve metin-resim uyumsuzluğu kitapta yer almaktadır.

Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: Resimler renksizdir.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Resimler renksizdir. Çocukların hayal güçlerini geliştirmek için resimler renkli, anlaşılır, detay içeren bir biçimde kitapta yer almalıdır. Sayfa 41'de ve sayfa 46'da yer alan resimlerde anne karakteri babaya bağırmaktadır. Bu tarz bir resmin çocuğa örnek teşkil etmemesi ve

durumu olağanlaştırmaması için kitaplarda yer almamalıdır. Sayfa 79’da yer alan “... burnunun iki kanadına ve bir kaşına küçük metaller takardı.” cümlesi için çizilen bir sonraki sayfadaki resimde, resimdeki kızın kulağında ve kaşında herhangi bir metal yer almamaktadır. Sayfa 177’de yer alan “Yüzünde şeytani bir gülümseme vardı bunu yaparken.” ifadesi ile aynı sayfada yer alan resimdeki çocuğun yüzünde bu tarz bir ifade yer almamaktadır. Her iki resimde de metin-resim uyumsuzluğu vardır.

Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: Kitaptaki resimler renksizdir.

Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Resimler renksizdir. Sayfa 23’te yer alan “Teşekkür ederim,” dedi Şükran teyze. Ben de senin kuşlu küpelerine bayıldım.” cümlesinde yer alan kuşlu küpeler bir sonraki sayfada(sayfa 24’te) yer alan resimde belirtilmemiştir. Metin-Resim uyumu sağlanamamıştır.

Kraliçeyi Kurtarmak: Resim oranı kitabın hitap ettiği yaş aralığı için yetersizdir ve kitapta yer alan resimler renksizdir.

- **Konu (Olay Örgüsü) Yönünden Yetersizlikler:**

Küçük Kara Balık: Mutsuz sonla bitmesi çocuk kitapları için istenen bir son değildir.

Bir Küçük Osmancık Vardı: Kitap Osman isimli çocuğun kaçırılması ve devamında yaşanan üzücü olaylardan bahsetmektedir. Ancak bir çocuk kitabı için uygun olmayacak şekilde dram yüklü olaylar, mutsuz bir aile ve şiddet unsurları yer almaktadır. İçerik yönünden çocuklar için uygun değildir.

- **Gerçekleri Yansıtma Yönünden Yetersizlikler:**

Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: Kitapta bahsedilen başarı öyküsü sihirli bir kedi sayesinde gerçekleşmiş olarak sunulmuştur. Ancak gerçek hayatta başarı,

çalışma, azim, emek ve sabır ile elde edilebilir. Kitap gerçekleri yansıtmada konusunda yetersizdir.

- **Olumsuz İdeoloji İçeren İfadeler:**

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: Kitapta işçi sömürsünü yansıtan cümleler yer almaktadır. Sayfa 41'de yer alan “*Fabrikamda çalışan tüm işçilere gece gündüz hiç durmadan çikolataların kâğıtlarını açtırdım.*” cümlede işçilerin gece gündüz çalıştığı söylenmektedir. Kitapta Willy Wonka isimli fabrika patronu, çikolata tariflerinin çalışıldığı gerekçesiyle tüm işçilerini işten çıkarmış, çıkarılan işçiler yerine Umpa Lumpa isimli yerli bir kabileyi çalıştırmaya başlamıştır. Willy Wonka Umpa Lumpa'ların fabrikanın tüm işlerinde kullanmasına rağmen onlara emeklerinin karşılığını sadece kakao çekirdekleriyle ödemektedir. Ayrıca Umpa Lumpalar bütün bir yıl boyunca Willy Wonka'nın emrinde çalışmaktadır. Kitap, ucuz istihdamı normalleştiren ifadeler içermektedir.

- **Empoze Edilen İfadeler:**

Charlie'nin Çikolata Fabrikası: Kitapta güzelliği aşırı öven mükemmeliyetçi cümleler yer almaktadır. Sayfa 91'de yer alan “*Odalarımın hepsinin çok güzel olmasını isterim! Fabrikamda çirkinliğe dayanamam!*”, sayfa 93'te yer alan “*Çirkinlikten nefret ettiğimi söylemişim!*” cümlelerinde güzelliğe övgü yer almaktadır. Bu tarz ifadeler, çocuğun güzellik olgusuna gereğinden fazla anlam yüklemesine ve bu konuda çarpık bir görüşü olmasına sebep olacaktır.

Bir Küçük Osmancık Vardı: Çocuğun kimliği ve kişiliğinin geliştiği okul çağında, onlara belirli değerleri empoze edici ifadeler kurulmamalıdır. Sayfa 58'de yer alan “*Allah rızası için*”, sayfa 62'de “*... abdest alır, iki rekat namaz kılardı.*”, sayfa 74'te “*Hayır ve şer Allah'tandır.*” ifadeleri dini vurgu içermektedir.

Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Dini simgeler vardır: Allah, valla, cami

Uçan Sınıf: Dini simgeler vardır: İsa, paskalya

- **Önyargılı İfadeler:**

Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Sayfa 19’da yer alan “... *hamamböceği gibi hisseder.*” ifadesinde hayvanları küçümseyen bir tavır vardır. Bu tutum çocuğun hayvanlara karşı olumsuz bir önyargı edinmesine sebep olabilir. Kitaplarda hayvan sevgisi ve hayvan haklarına saygı işlenmesi gereken önemli konulardır.

- **Gelişimi Engelleyici İfadeler:**

Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!: Kitapta Memo’nun öğretmeni tarafından verilen ödev gereği “*aşk*”ın ne olduğunu araştırdığı bir süreç anlatılır. Ancak sayfa 93’te yer alan “*Böyle adamla kadın arasında olan şey mi? Ay ne ayıp!..*” ifadesinde aşk’ın ayıp olduğu söylenmektedir. Çocukların aşkı, sevgiyi ayıp olarak değil, hayatın bir parçası ve olağan bir süreç olarak algılamaları onların duygusal yönden daha sağlıklı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacaktır. Bu tarz ifadelerin çocuk kitaplarında olması çocukların algılarını yanlış yönlendirecektir.

4.5. İçerik Analizi Kapsamında Sorgulanan Kriterler

Kitaplar Demircan’ın (2006) çalışmasında yer alan dış yapısal ve iç yapısal ölçütler bakımından incelenmiştir.⁸⁷ İç yapı ölçütleri yeterli, kısmen yeterli, yetersiz şeklinde üçlü etiketlenirken; dış yapı ölçütleri yeterli ve yetersiz şeklinde ikili etiketlemeye tabi tutulmuştur. Dış yapı ölçütleri bakımından tasarım-düzenleme, yazar-kitap bilgileri incelenirken; iç yapı ölçütleri bakımından dil-anlatım, konu-plan ve resimlendirme bilgileri incelenmiştir. Tasarım-düzenleme özelliklerinde 14 soru, yazar-kitap özelliklerinde 27 soru, dil-anlatım özelliklerinde 21 soru, konu-plan özelliklerinde 9 soru,

⁸⁷ Demircan, 2006, ss. 12-27.

resimlendirme özelliklerinde ise 11 soruda kitaplar incelenmiştir. Toplamda 5 bölümde 82 soru kitaplara yöneltilmiştir.

Tez kapsamında Demircan (2006)'ın makalesinden 75 soru alınmıştır.⁸⁸ Bu sorulara ek olarak, kitaplar incelendiğinde sorulabilecek dokuz soru eklenmiş, iki soru ise çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

Çalışmaya eklenen sorular şunlardır:

1. Kitabın sonunda kitapla ilgili düşünceleri içeren bölüm var mı?
2. Kitabın başında "Bu kitabın sahibi" adında bir bölüm var mı?
3. Kitabın kendine ait ayrıacı var mı?
4. Kitap ödül almış mı?
5. Kitapta "Kitapla ilgili yapılan yorumlar" bölümü yer alıyor mu?
6. Kitap sonunda kitapla ilgili sorular bölümü yer alıyor mu?
7. Kitapta, kitapla ilgili notlar bölümü var mı?
8. Yabancı sözcüklerin okunuşlarına yer veriliyor mu?
9. Yaş düzeylerine göre metin-resim oranı uygun mu?

1-7 arasındaki sorular Yazar ve Kitap Bilgileri adlı bölüme aittir. Bu bölüm kitabı dış yapı özelliklerine göre analiz etmektedir. 8. soru Dil ve Anlatım özellikleri bölümüne aittir ve bu bölüm iç yapı özelliklerine göre kitabı analiz etmektedir. 9. soru ise Resimlendirme bölümüne aittir ve bu bölüm kitabı iç yapı özelliklerine göre analiz etmektedir. Yukarıdaki sorular incelenen kitaplarda fark edilen ölçütler olup, çalışma kapsamına alınarak her bir kitap için ölçüm yapılmak istenilmiştir.

Çalışma kapsamından çıkarılan sorular şunlardır:

1. Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?
2. Talim Terbiye Kurulunun onayı var mı?

⁸⁸ Demircan, a.g.e., 2006.

Çalışma kapsamında çıkarılan “Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?” sorusu edebi eser olan romanların incelenmesi için gerekli bir soru değildir. İncelenen kitaplar bilimsel bir danışman tarafından onay gerektirecek bilgiler veren bilimsel içerikli kitaplar değildir. Çalışma kapsamında çıkarılan bir diğer soru “Talim Terbiye Kurulunun onayı var mı?” sorusudur. Talim Terbiye Kurulu onayı artık yeni basılan kitaplarda istenen bir onay değildir. Kitapların özel olarak denetimini yapan bir kuruluş günümüz itibariyle mevcut değildir. Bu onay yerine “Uluslararası Standart Kitap Numarası” adıyla bilinen ISBN numarası basılan her bir kitapta yer alması gerekmektedir. Ayrıca Konu-Plan Bölümüne ait “Çocuğa herhangi bir değerin empoze edilmeye çalışılması” sorusu “Çocuğa olumlu herhangi bir değerin verilmeye çalışılması” şeklinde değiştirilmiştir. İncelenen kitaplar verilen olumlu değeri öğeleri bazında incelenmiştir.

Yukarıda açıklanan değerlendirmeler sonucunda, toplamda 82 soru kullanılmıştır. Bu sorular bölümlerine göre aşağıda verilmiştir:

A. TASARIM VE DÜZENLEME

- 1) Kitabın biçimi uygun mu?
- 2) Kitabın boyutu uygun mu?
- 3) Kitap kolay taşınabiliyor mu?
- 4) Kitabın ciltlenme biçimi uygun mu?
- 5) Kullanılan punto okuyucunun seviyesine uygun mu?
- 6) Sayfalar temizlenebilir mi?
- 7) Sayfaların alt-üst boşlukları var mı?
- 8) Sayfaların sağ-sol boşlukları var mı?
- 9) Satır arası boşluklar uygun mu?
- 10) Kitabın kağıdı mat mı?
- 11) Kağıt kalitesi uygun mu?
- 12) Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?
- 13) Kitabın kapağı konu ile uyumlu mu?
- 14) Kitabın iç kapağı resimli mi?

B. YAZAR VE KİTAP BİLGİLERİ

- 1) Ön kapakta kitabın adı var mı?
- 2) Ön kapakta yazarın adı var mı?
- 3) Ön kapakta yayınevinin adı var mı?
- 4) Kitapta içindekiler bölümü var mı?
- 5) Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?
- 6) İç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubu yazıyor mu?
- 7) İç kapakta basım yılı yazıyor mu?
- 8) İç kapakta basım yeri yazıyor mu?
- 9) Kitabın kaçınıcı baskı olduğu yazıyor mu?
- 10) Kitabın kılavuzu var mı?
- 11) ISBN numarası var mı?
- 12) Yazar(lar) tanıtılmış mı?
- 13) Çizerin adı verilmiş mi?
- 14) Çevirenin adı verilmiş mi?
- 15) Kontrolörün adı verilmiş mi?
- 16) Kitabın sonunda kitapla ilgili düşünceleri içeren bölüm var mı?
- 17) Yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?
- 18) Yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?
- 19) Kitabın sayfa numaraları var mı?
- 20) Kitabın sırtında kitap bilgileri var mı?
- 21) Arka kapakta kitabın fiyatı yazıyor mu?
- 22) Kitabın başında "Bu Kitabın Sahibi" adında bir bölüm var mı?
- 23) Kitabın kendine ait ayracı var mı?
- 24) Kitap ödül almış mıdır?
- 25) Kitapta "kitapla ilgili yapılan yorumlar" kısmı yer alıyor mu?
- 26) Kitap sonunda kitapla ilgili sorular bölümü yer alıyor mu?
- 27) Kitapta, kitapla ilgili notlar kısmı var mı?

C. DİL VE ANLATIM

- 1) Kitabın yabancı sözcüklerden arındırılmış olması
- 2) Yabancı sözcüklerin açıklamalarının verilmesi
- 3) Yabancı deyim ve atasözlerinin kullanılmaması
- 4) Yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması
- 5) Kitapta güncel Türkçe kullanılması
- 6) Cümlelerin açık ve anlaşılır olması
- 7) Kullanılan sözcük çeşidinin uygunluğu
- 8) Kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması
- 9) Ses tekrarlarının olması
- 10) Cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması
- 11) Sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olması
- 12) Kitabın çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilmesi
- 13) Cümlelerde argo söyleyişin kullanılmaması
- 14) Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi
- 15) Paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması
- 16) Kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanılması
- 17) Satır sonunda sözcük bölmesi yapılması
- 18) Önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması
- 19) Sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygunluğu
- 20) Metnin sayfaya yerleştirilmesinin resme göre olması
- 21) Kitabın başlığının ilgi çekici olması

D. KONU-PLAN

- 1) Kitabın konusunun, çocuğun yaşantısıyla uygun olması
- 2) Kitabın konusunun çocuğun yaşına uygun olması
- 3) Kitabın gerektiğinde ders konularına katkı sağlayabilmesi
- 4) Kitabın çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmesi
- 5) Kitapta ideolojik örüntülerin olmaması
- 6) Kitapta evrensel değerlerin olması

- 7) Kitabın çocuğu rasyonel düşünmeye yöneltmesi
- 8) Çocuğa olumlu herhangi bir değerin verilmeye çalışılması
- 9) Kitabın planının tutarlı olması

E. RESİMLENDİRME

- 1) Kapakta kullanılan resmin ilgi çekici olması
- 2) Resimlerin konuya uygunluğu
- 3) Resimlerin anlaşılır olması
- 4) Resimlerin ilgi çekici olması
- 5) Resimlerle metinlerin birbirlerini tamamlaması
- 6) Resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi
- 7) Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması
- 8) Kitapta resimlerin ön planda olması
- 9) Resimlerin sayfaya konumlandırılmasının uygunluğu
- 10) Resimlerin renkli olması
- 11) Yaş düzeylerine göre metin-resim oranının uygun olması

4.6. İçerik Analizi Bulguları

Çalışma kapsamında incelenen kitaplar 82 adet soru aracılığıyla iç ve dış yapı ölçütlerine sahip olmalarına göre *yeterli*, *yetersiz* ve *kısmen yeterli* olarak kodlanmıştır. A ve B grubundaki sorular dış yapı özelliklerine ait olduklarından kodlanmaları aşamasında “yeterli” bulunanlar “2”, “yetersiz” bulunanlar “1” olacak şekilde kodlanmıştır. C, D ve E gurubundaki sorular iç yapı özelliklerine ait olduklarından kodlama aşamasında soru kökü olumlu olan sorulardan “yeterli” bulunanlar “3”, “kısmen yeterli” bulunanlar “2”, “yetersiz” bulunanlar “1” olacak şekilde kodlanmış; soru kökü olumsuz olan sorulardan “yeterli” bulunanlar “1”, “kısmen yeterli” bulunanlar “2”, “yetersiz” bulunanlar “3” olacak şekilde kodlanmıştır. Kodlama sonucu oluşan veri setine Frekans Analizi yapılmıştır. Analiz sonucu oluşan tablolarda; Tablo 6’dan Tablo 87’ye

kadar olan tablolarda her bir sorunun frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tablo 88’den Tablo 92’ye kadar olan tablolarda her bir sorunun ortalama değerleri verilmiştir. Tablo 93’de kitapların dış ve iç yapı ölçütlerine göre ortalamaları verilmiştir. Verilen bu değerler Tablo 5’de yer alan değer aralıkları tablosu baz alınarak incelenmiştir.⁸⁹ Tablo 94 ve Tablo 95’te ise incelenen kitapların olumlu ve olumsuz niteliklerin sayısı verilmiştir.

Tablo 5. Değer Aralıkları

	Niteliği	Değer Aralığı
Dış Yapı Ölçütleri	Yeterli Yetersiz	1,50-2,00 1,00-1,49
İç Yapı Ölçütleri	Yeterli Kısmen Yeterli Yetersiz	2,34-3,00 1,67-2,33 1,00-1,66

Tablo 6. Kitabın Biçimi Uygun Mu?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 6’da; İncelenen 20 kitabın tamamı biçim yönünden uygun bulunmuştur.

Kitapların biçim yönünden incelenmesinde 5 madde baz alınmıştır.⁹⁰ Bu maddeler:

1. Romanın adı
2. Romanın yazarı
3. Romanın basıldığı yer ve tarih
4. Romanı basan yayınevi
5. Romanın sayfa numarası

⁸⁹ Demircan, 2006, s. 17.

⁹⁰ *Eser İncelemesi Nasıl Yapılır*, 2016, <http://www.edebiyatvedil.net/eser-incelemesi-nasil-yapilir/> (4 Nisan 2017).

Yukarıdaki maddelerin tamamının sağlanması kitabın biçim yönünden yeterli olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Kitabın Boyutu Uygun Mu?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 7’de; İncelenen 20 kitabın tamamı boyut yönünden uygun bulunmuştur. Kitapların boyut özellikleri incelenirken; kitabın kolay taşınabilir olmasına, kitabın boyutunun çocuğun yaşına ve seviyesine uygunluğuna bakılmıştır. Çalışmada okul dönemindeki çocuk kitapları incelenmiştir. Bu dönem aralığına uygun olan kitaplar 16x23 cm olması beklenmektedir.⁹¹ İncelenen kitaplardan yalnız bir kitap boyut itibariyle daha büyüktür. Ancak bu kitap kendi yaş grubu için uygundur. “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” kitabı okul öncesi döneme hitap etmektedir. Bu sebeple boyut olarak diğer kitaplardan büyüktür. Bu kitap çalışma kapsamında incelenen 7-14 yaş aralığına hitap eden kitapların dışında olmasına rağmen, çok satılan kitaplar arasında olması itibari ile çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 8. Kitap Kolay Taşınabiliyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 8’de; İncelenen 20 kitabın 19’u kolay taşınması açısından yeterli bulunmuştur. Yetersiz bulunan 1 kitap vardır. “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*” kitabı yetersiz bulunmuştur. Bu kitap hitap ettiği yaş grubu için taşınabilir olma açısından yetersizdir.

⁹¹ Dilidüzgün ve Diğ., 1991, s.216.

Tablo 9. Kitabın Ciltlenme Biçimi Uygun Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 9’da; İncelenen 20 kitabın 19’u ciltlenme biçimi açısından yeterli bulunmuştur. “*Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” kitabı ciltlenme biçimi açısından yetersizdir. Kitaplar hem ipe hem de yapıştırıcılar yardımıyla iki aşamalı ciltlenmeye tabi tutulmalıdır. Kitabın sağlam ve rahat okunabilir olması çocuğun kitaba olan ilgisini arttıracığından; kitap okunmak için açıldığında parçalanmamalı ve kolay açılıp kapanmalıdır. “*Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitap açıklanan ciltlenme kriterlerine uygun bulunmadığı için ciltlenme açısından yetersizdir.

Tablo 10. Kullanılan Punto Okuyucunun Seviyesine Uygun Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Punto seviyeleri; 1. sınıf ve okumaya başlayanlar için 24; 2. sınıf için 18; 3., 4. ve 5. sınıf için 12; 6., 7. ve 8. sınıf için 10 punto olmalıdır.⁹² Bu kriterleri sağlamayan kitaplar punto kriteri açısından yetersiz bulunmuştur. Tablo 10’da; İncelenen 20 kitabın 18’i punto açısından yeterli bulunmuştur. “*Küçük Kara Balık*” ve “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” isimli kitaplar punto kriteri açısından yetersizdir.

Tablo 11. Sayfalar Temizlenebilir Mi?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Yeterli	17	85,0
Toplam	20	100,0

⁹² Aylin Atasagun, “Çocuk Kitaplarının Özellikleri Ne Olmalı”, *Milliyet Blog*, 2 Ağustos 2007, <http://blog.milliyet.com.tr/cocuk-kitaplarinin-ozellikleri-ne-olmalı-/Blog/?BlogNo=55379> (11 Nisan 2017).

Tablo 11’de; İncelenen 20 kitabın 17’si sayfaların temizlenebilir olması açısından yeterli bulunmuştur. “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Güneşi Bile Tamir Eden Adam”, “Geçmişe Tırmanan Merdiven” isimli kitaplar sayfaların temizlenebilir olması kriteri açısından yetersiz bulunmuştur.

Tablo 12. Sayfaların Alt-Üst Boşlukları Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 12’de; İncelenen 20 kitabın tamamı alt-üst boşluk olması kriteri açısından yeterli bulunmuştur. Sayfanın hem alt hem de üstünde yeterli aralık bırakılarak metnin ortalanması kitabın rahatça okunabilmesi açısından önemlidir.

Tablo 13. Sayfaların Sağ-Sol Boşlukları Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 13’de; İncelenen 20 kitabın tamamı sağ-sol boşluk olması kriteri açısından yeterli bulunmuştur. Eserlerde metin kısmı sola yatık olmalıdır. Satır sonunda tamamlanamayan kelimeye kısa çizgi(-) konularak kelimenin bir alt satıra devam etmesi sağlanmalıdır. Bu kriteri sağlayan kitaplar yeterli bulunmuştur.

Tablo 14. Satır Arası Boşluklar Uygun Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 14’de; İncelenen 20 kitabın 19’u satır arası boşluk kriteri açısından yeterli bulunmuştur. Yetersiz bulunan kitap “Çok Hayal Kuran Çocuk” isimli kitaptır. Çok Hayal Kuran Çocuk okul öncesi döneme hitap etmektedir. Bu dönemde okuma yazması olan çok az çocuk olmakla birlikte çocukların büyük bir çoğunluğu okuma yazma bilmemektedirler. Ancak kitabın çocuklar için ilgi çekici olabilmesi yaşına uygun bir

şekilde basılmasına bağlıdır. “Çok Hayal Kuran Çocuk” isimli kitap gerek punto büyüklüğü gerekse de satır arası boşluklar açısından hitap ettiği yaş grubu için uygun değildir.

Tablo 15. Kitabın Kağıdı Mat Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Yeterli	17	85,0
Toplam	20	100,0

Tablo 15’de; İncelenen 20 kitabın 17’si kağıdın matlığı açısından yeterli bulunmuştur. Yetersiz bulunan kitaplar: “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Güneşi Bile Tamir Eden Adam”, “Geçmişe Tırmanan Merdiven” isimli kitaplardır. Kitapların rahatça okunabilmesi için kağıdın mat olması gerekmektedir. Parlak olan kitap sayfaları hem ışığı yansıtacaktır hem de gözü yoracaktır. Çocukların dikkatlerinin dağılmaması ve rahat bir okuma gerçekleştirebilmeleri için kitap sayfaları parlak olmamalıdır. Bu kriteri sağlamayan kitaplar yetersiz bulunmuştur.

Tablo 16. Kağıt Kalitesi Uygun Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Yeterli	17	85,0
Toplam	20	100,0

Tablo 16’da; İncelenen 20 kitabın 17’si kağıdın kalitesi açısından yeterli bulunmuştur. “Uçan Sınıf”, “Bir Küçük Osmanlık Vardı”, “Mahalle Sineması” isimli kitaplar yetersiz bulunmuştur. Kağıt kalitesi yani kağıdın hamuru 1. ya da 2. kalitede olmalıdır. Ancak kriterlere uygun olmayan üç kitabın kağıt kalitesi gerekli şartları sağlayamadığından yetersizdir.

Tablo 17. Kapak Resmi Kitapta Yer Alıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	15	75,0
Yeterli	5	25,0
Toplam	20	100,0

Tablo 17’de; İncelenen 20 kitabın 5’i kapak resminin kitapta olması açısından yeterli bulunmuştur. Yeterli bulunan kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Son Adanın Çocukları*”, “*Küçük Prens*”, “*Hayalet Köy*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*” isimli kitaplardır.

Tablo 18. Kitabın Kapağı Konu İle Uyumlu Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 18’de; İncelenen 20 kitabın 19’u kitabın kapak-konu bütünlüğü açısından yeterli bulunmuştur. Yetersiz bulunan kitap; “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaptır. Kapakta bulunan resim kitabın konusu hakkında fikir verebilecek tarzda tasarlanmamıştır. Bu sebeple kitabın kapak-konu bütünlüğü yoktur.

Tablo 19. Kitabın İç Kapağı Resimli Mi?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	10	50,0
Yeterli	10	50,0
Toplam	20	100,0

Tablo 19’da; İncelenen 20 kitabın 10’u kitabın iç kapağının resimli olması açısından yeterlidir. Diğer 10 kitap ise yetersiz bulunmuştur. Bunlar: “*Uçan Sınıf*”, “*Haritada Kaybolmak*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Son Ada’nın Çocukları*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Momo*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Hayalet Köy*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*” isimli kitaplardır.

Tablo 20. Ön Kapakta Kitabın Adı Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 20’de; İncelenen 20 kitabın tamamının ön kapağında kitabın adı yer almaktadır.

Tablo 21. Ön Kapakta Yazarın Adı Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 21’de; İncelenen 20 kitabın tamamının ön kapağında yazarın adı yer almaktadır.

Tablo 22. Ön Kapakta Yayınevinin Adı Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 22’de; İncelenen 20 kitabın 19’unun ön kapağında yayınevinin adı vardır. “*Sakız Sardunya*” isimli kitabın ön kapağında yayınevinin adı bulunmamaktadır.

Tablo 23. Kitapta İçindekiler Bölümü Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	10	50,0
Yeterli	10	50,0
Toplam	20	100,0

Tablo 23’de; İncelenen 20 kitabın 10’unda İçindekiler Bölümü yer almaktadır. Yetersiz bulunan 10 kitap vardır. Bunlar: “*Uçan Sınıf*”, “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Son Ada’nın Çocukları*”, “*Küçük Prens*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Hayalet Köy*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*”, “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*”, “*Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar*

Davetlidir!” isimli kitaplardır. Bu kitaplarda içindekiler bölümü yer almamaktadır. İçindekiler bölümünün yer alması çocuğun hikayenin akış şemasını bilmesini ve buna bağlı olarak hikayeyi rahatça takip edebilmesini sağlar.

Tablo 24. Bilinmeyen Sözcükler İçin Kitapta Sözlük Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	18	90,0
Yeterli	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 24’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca iki tanesinde bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük vardır. Sözlüğü olan kitaplar: “*Sakız Sardunya*”, “*Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaplardır. İlk ve orta öğretim çağında olan çocukların okudukları kitaplar hem onların hayal dünyasını geliştirmeli hem de onlara katkıda bulunmalıdır. Bu sebeple çocukların okudukları kitaplarda yeni karşılaşılabilecekleri kelime ve ifadelerin kitapta açıklanması çocuğun kitaptan en iyi şekilde yararlanmasını sağlayacaktır.

Tablo 25. İç Kapakta Kitabın Yöneldiği Yaş Grubu Yazıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	19	95,0
Yeterli	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 25’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca bir tanesinin iç kapağında kitabın hitap ettiği yaş grubu yer almaktadır. Yeterli bulunan kitap: “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaptır. Ailelerin çocukları için yaşlarına uygun kitaplar seçebilmeleri açısından kitabın hitap ettiği yaş grubu hem dış hem de iç kapakta yazılmalıdır.

Tablo 26. İç Kapakta Basım Yılı Yazıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 26’da; İncelenen 20 kitabın tamamının iç kapağında basım yılı yazmaktadır.

Tablo 27. İç Kapakta Basım Yeri Yazıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 27’de; İncelenen 20 kitabın 16’sı iç kapakta basım yerinin yazıyor olması açısından yeterlidir. Dört kitap yetersiz bulunmuştur. Yetersiz bulunan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*” isimli kitaplardır.

Tablo 28. Kitabın Kaçınıcı Baskı Olduğu Yazıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 28’de; İncelenen 20 kitabın tamamı baskı sayısı açısından yeterli bulunmuştur. Kitabın yakından tanınması açısından gerekli kriterlerden biri olan baskı sayısı kriteri, incelenen tüm kitaplar tarafından karşılanmıştır.

Tablo 29. Kitabın Kılavuzu Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	12	60,0
Yeterli	8	40,0
Toplam	20	100,0

Tablo 29’da; İncelenen 20 kitabın 8’i kitap kılavuzu içermesi bakımından yeterlidir. Yeterli olan kitaplar: “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Haritada Kaybolmak*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Momo*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Mahalle Sineması*”, “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*” isimli kitaplardır. Kılavuz bilgisi kitabın içerdiği tüm kısımları içeren bölümdür. Bu şekilde bir bölümün yer alması çocuğun kitabı verimli okumasını sağlayacaktır.

Tablo 30. ISBN Numarası Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 30’da; İncelenen 20 kitabın tamamı ISBN numarası bulunması açısından yeterlidir. “ISBN (Uluslararası Standart Kitap Numarası) dünyanın neresinde yayımlanırsa yayımlansın, bibliyografik künyesi belirli tek bir materyali [kitap, e-kitap, (eğitim amaçlı yayınlanan) CD, DVD, VCD, yazılım vb.] temsil eden 5 küme altında 13 rakamdan oluşan uluslararası bir numaralama sistemidir.”⁹³ ISBN numarası 1970 yılından sonra basılan kitaplarda bulunmaktadır. Kitabın tanınabilmesi ve uluslararası standartlara erişebilmesi açısından ISBN numarası olması gerekmektedir. İncelenen kitapların tamamı bu kriteri sağlamaktadır.

Tablo 31. Yazar(lar) Tanıtılmış Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 31’da; İncelenen 20 kitabın 16’sı yazarın tanıtılması kriteri açısından yeterli bulunmuştur. “Sakız Sardunya”, “Momo”, “Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi”, “Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!” isimli kitaplar yazarın tanıtılması açısından yetersizdir. Yazarın tanıtılması, çocukta okur kültürü oluşturmada, ileride yazar olmaya teşvik etmesi ve yazarın diğer kitaplarına ilgi göstermesi yönlerinden önemlidir.

⁹³ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, ISBN Nedir?, <http://www.kygm.gov.tr/TR,133150/isbn-nedir.html> (24 Nisan 2017).

Tablo 32. Çizerin Adı Verilmiş Mi?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 32’de; İncelenen 20 kitabın 16’sında çizer adı yer almaktadır. Çizer adı yer almayan 4 kitap vardır. Bunlar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Momo*”, “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*” ve “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplardır. “*Haritada Kaybolmak*” ve “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplar herhangi bir resim içermediğinden çizer adı da bu kitaplarda yoktur.

Tablo 33. Çevirenin Adı Verilmiş Mi?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 33’de; İncelenen 20 kitabın tamamı çeviren adı kriteri açısından yeterlidir. İncelenen 20 kitabın 9 tanesi yerli eserlerdir. Herhangi bir çeviriye ihtiyaçları yoktur. Bu sebeple çalışma kapsamında yabancı eserlerin çevirmenlerinin olup olmadığı incelenmiştir. Yabancı eserlerin tamamı çevirmen adının yer alması açısından yeterlidir.

Tablo 34. Kontrolörün Adı Verilmiş Mi?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	12	60,0
Yeterli	8	40,0
Toplam	20	100,0

Tablo 34’de; İncelenen 20 kitabın 8 tanesinde kontrolörlerin adı yer almaktadır. Yeterli bulunan 8 kitap vardır. Bunlar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Son Adanın Çocukları*”, “*Küçük Prens*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*” isimli kitaplardır. Dilimize Fransızcadan giren kontrolör kelimesi Türkçede denetçi adıyla

bilinmektedir.⁹⁴ Aynı zamanda kontrolörler *musahhih* adı ile de anılmaktadır Kitapların basılmadan önceki dil bilgisi kontrollerinin yapılması görevini üstlenen denetçiler kitabın en az hata ile basılması açısından önemli bir görev üstlenmektedirler. Kitabın basım aşamasından önce denetimden geçmesi ve denetimi yapan sorumlunun adının kitabın ilgili bölümünde yer alması gerekmektedir.

Tablo 35. Okuyucunun Kitabın Sonunda Kitapla İlgili Düşüncelerini Yazabilecekleri Bir Bölüm Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	17	85,0
Yeterli	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 35’de; İncelenen 20 kitabın 3’ünde okuyucuların düşüncelerini yazabilecekleri bir bölüm yer almaktadır. Bu kriteri sağlayan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Küçük Prens*”, “*Mahalle Sineması*” isimli kitaplardır. Çocuğun kitabı analiz edip kendi yorumlarını eklemesini ve kitaba eleştirel olarak bakabilmesini sağlamak açısından kendi düşüncelerini yazabileceği bir bölümün yer alması gereklidir. Yayınevlerinin basılan kitaplarda çocuğun kendi yorumunu yazabileceği bir bölüme yer vermeleri bu açıdan önemlidir.

Tablo 36. Yazarın Diğer Yapıtları Hakkında Bilgi Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	8	40,0
Yeterli	12	60,0
Toplam	20	100,0

Tablo 36’da; İncelenen 20 kitabın 8’inde yazarının diğer kitapları hakkında bilgi yer almamaktadır. Bu kriter bakımından yetersiz bulunan kitaplar: “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Son Adanın Çocukları*”, “*Küçük Prens*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Momo*”, “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*”, “*Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaplardır. Çocukların,

⁹⁴ Türk Dil Kurumu, Kontrolör, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=KONTROL%C3%96R (11 Nisan 2017).

beğendikleri kitapların yazarlarının diğer yapıtlarını da okumak isteyebilecekleri göz önünde bulundurularak yazarın diğer yapıtlarına kitaplarda yer verilmelidir.

Tablo 37. Yayınevinin Diğer Yapıtları Hakkında Bilgi Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	19	95,0
Yeterli	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 37’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca 1’i yayınevlerinin diğer yapıtları hakkında bilgi vermektedir. Yeterli bulunan kitap: “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaptır. Çocukların yayınevlerinin diğer yapıtları hakkında bilgi sahibi olabilmeleri ve aynı zamanda yayınevlerinin yapıtlarının tanıtımını yapabilmeleri için kitaplarda yayınevinin diğer yapıtlarının yer alması önemlidir.

Tablo 38. Kitabın Sayfa Numaraları Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 38’de; İncelenen 20 kitabın sadece bir tanesinde kitabın sayfa numaraları yoktur. Bu kitap: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” isimli kitaptır. Çok Hayal Kuran Çocuk isimli kitap okul öncesi döneme hitap etse de çocukların kitabın biçimsel kriterlerini tanıyabilmeleri açısından sayfa numaralarının kitaplarda yer alması gerekmektedir.

Tablo 39. Kitabın Sirtında Kitap Bilgileri Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 39’da; İncelenen 20 kitabın tamamı kitabın sirtında kitap bilgilerinin yer alması açısından yeterli bulunmuştur. Kitabın ön ve arka kapağının birleştiği yer olan kitap sırtı, kitaplığa dizilen kitapların kolay bir şekilde tanınmasını sağladığından kitaplarda yer almalıdır. Kitabın sirtında kitabın adı, yazarının adı, kitabın basıldığı

yayınevinin adı yer alması gerekmektedir. İncelenen tüm kitapların sırtlarında istenen bilgiler yer almaktadır.

Tablo 40. Arka Kapakta Kitabın Fiyatı Yazıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	6	30,0
Yeterli	14	70,0
Toplam	20	100,0

Tablo 40’da; İncelenen 20 kitabın 6’sının arka kapağında kitabın fiyatı yazmamaktadır. Bu kriter açısından yetersiz olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*”, “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*” isimli kitaplardır.

Tablo 41. Kitabın Başında "Bu Kitabın Sahibi" Tarzında Bir Bölüm Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	14	70,0
Yeterli	6	30,0
Toplam	20	100,0

Tablo 41’de; İncelenen 20 kitabın 6’sı “Bu Kitabın Sahibi” kısmı bölümü içermektedir. Bu kriter bakımından yeterli bulunan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Küçük Prens*”, “*Mahalle Sineması*” isimli kitaplardır. Çocuğun kitaba aidiyet duygusu beslemesi açısından “Bu Kitabın Sahibi” gibi bölümlerin kitapta yer alması çok önemlidir.

Tablo 42. Kitabın Kendine Ait Ayracı Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	15	75,0
Yeterli	5	25,0
Toplam	20	100,0

Tablo 42’de; İncelenen 20 kitabın 5’inde kitabın kendi ayrıcalığı yer almaktadır. Yeterli olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*” isimli kitaplardır. Çocuğun kitaba ilgi duymasını sağlayacağından, kitabın kendi ayrıcalığının olması teşvik edici bir uygulamadır.

Tablo 43. Kitap Ödül Almış Mıdır?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	14	70,0
Yeterli	6	30,0
Toplam	20	100,0

Tablo 43’de; İncelenen 20 kitabın 6’sı ödül almıştır. Ödül alan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Momo*”, “*Hayalet Köy*”, “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*” isimli kitaplardır.

Tablo 44. Kitapta "Kitapla İlgili Yapılan Yorumlar" Kısmı Yer Alıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	19	95,0
Yeterli	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 44’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca birinde “Kitapla İlgili Yapılan Yorumlar” kısmı yer almaktadır. Bu kriter açısından yeterli olan kitap: “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*” isimli kitaptır.

Tablo 45. Kitap Sonunda “Kitapla İlgili Sorular” Bölümü Yer Alıyor Mu?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	19	95,0
Yeterli	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 45’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca birinde “Kitapla İlgili Sorular” bölümü yer almaktadır. Bu kriteri sağlayan kitap: “*Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaptır. Kitapla ilgili sorular kısmı çocuğun kitap hakkındaki edindiği bilgileri aktarabilmesini ve kendini ifade edebilmesini sağlar. Bu açıdan kitapla ilgili sorular bölümünün olması önemlidir.

Tablo 46. Kitapta, Kitapla İlgili Notlar Kısmı Var Mı?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	19	95,0
Yeterli	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 46’da; İncelenen 20 kitabın yalnızca 1’inde kitapla ilgili notlar bölümü yer almaktadır. Bu kriteri sağlayan kitap: “*Haritada Kaybolmak*” isimli kitaptır. Çocuğun kitapta dikkatini çeken kısımları, yeni öğrendiği yerleri ve bilmediği kelimeleri not alabileceği bir kısmın yer alması çocuğun kitapları etkin bir şekilde okuyabilmesi açısından önemlidir.

Tablo 47. Kitabın Yabancı Sözcüklerden Arındırılmış Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	18	90,0
Yeterli	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 47’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca ikisi yabancı sözcüklerden arındırılmıştır. Yabancı sözcüklerden arınmış olan kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Sakız Sardunya*” isimli kitaplardır. Çocuğun kitabı anlayabilmesi için yabancı sözcüklere kitaplarda yer verilmemelidir. Eğer kitaplarda yabancı sözcük yer alıyorsa bu sözcüklerin anlamlarının verilmesi gerekmektedir.

Tablo 48. Yabancı Sözcüklerin Açıklamalarının Verilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	17	85,0
Yeterli	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 48’de; İncelenen 20 kitabın üçü yabancı sözcüklerin açıklamalarına yer verilmesi açısından yeterlidir. Yabancı sözcüklerin açıklamalarına yer verilen kitap: “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*” isimli kitaptır. “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” ve “*Sakız Sardunya*” isimli kitaplarda yabancı sözcükler yer almadığından yeterli olarak ele alınmıştır.

Tablo 49. Yabancı Sözcüklerin Yazımının Aslına Uygun Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	9	45,0
Yeterli	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 49’da; İncelenen 20 kitabın dokuzunda yabancı sözcüklerin yazımında aslına uyulmamıştır. Bu kriter açısından yetersiz olan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Haritada Kaybolmak*”, “*Son Adanın Çocukları*”, “*Hayalet Köy*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaplardır. “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” ve “*Sakız Sardunya*” isimli kitaplarda yabancı sözcükler yer almadığından yeterli olarak ele alınmıştır.

Tablo 50. Yabancı Sözcüklerin Okunuşlarına Yer Verilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	9	45,0
Yeterli	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 50’de; İncelenen 20 kitabın dokuzunda yabancı sözcüklerin okunuşuna yer verilmemiştir. Yabancı sözcüklerin okunuşlarının yer almadığı kitaplar: “*Uçan Sınıf*”,

“Martıya Uçmayı Öğreten Kedi”, “Charlie’nin Çikolata Fabrikası”, “Küçük Kara Balık”, “Küçük Prens”, “Momo”, “Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi”, “Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı”, “Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!” isimli kitaplardır.

Tablo 51. Kitapta Güncel Türkçe Kullanılması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Kısmen Yeterli	1	5,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 51’de; İncelenen 20 kitabın biri kitaplarda güncel Türkçe kullanılması bakımından yetersiz, biri kısmen yeterli, geri kalan 18’i yeterlidir. Yetersiz olan kitap *“Bir Küçük Osmancık Vardı”*, kısmen yeterli olan kitap ise *“Martıya Uçmayı Öğreten Kedi”* isimli kitaptır. Geri kalan kitaplar güncel Türkçe sözcükler içermesi bakımından yeterlidir.

Tablo 52. Cümlelerin Açık ve Anlaşılır Olması

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 52’de; İncelenen 20 kitabın tamamında cümleler açık ve anlaşılırdır. Çocuğun kitapta değinilmek istenen konuyu doğru bir şekilde anlaması için ifadeler karmaşıklıktan uzak olmalıdır.

Tablo 53. Kullanılan Sözcük Çeşidinin Uygunluğu

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Kısmen Yeterli	2	10,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 53’de; İncelenen 20 kitabın 2’si sözcük çeşidi uygunluğu bakımından yetersiz, 2’si kısmen yeterli, geri kalan 16 kitap ise yeterlidir. Yetersiz kitaplar: “*Uçan Sınıf*” ve “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplardır. Kısmen Yeterli olan kitaplar “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*” ve “*Charlie ’nin Çikolata Fabrikası*” isimli kitaplarıdır. Geri kalan 16 kitap kullanılan sözcük çeşidinin çocuğun yaşına ve seviyesine uygun olması açısından yeterlidir.

Tablo 54. Kitaplarda Devrik Cümlelerin Kullanılmaması

	Frekans	Yüzde
Yeterli	12	60,0
Yetersiz	8	40,0
Toplam	20	100,0

Tablo 54’de; İncelenen 20 kitabın 8’i devrik cümle barındırmaktadır. Devrik cümle barındıran kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Küçük Prens*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Mahalle Sineması*”, “*Memo ’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*” isimli kitaplardır. Devrik cümleler çocuğun metni anlamasını zorlaştıracığından kitapların doğrudan anlatımlı cümleleri içermesi gerekmektedir.

Tablo 55. Ses Tekrarlarının Olması

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Ses tekrarı(Aliterasyon) şiir ve nesirde uyum sağlamak için söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanmasıdır.⁹⁵ Yani ses tekrarı şiirde ve metinde ahenk oluşturmak amacıyla aynı ses ya da hecenin tekrarlanmasıyla oluşturulmaktadır. Ses tekrarları ve kafiyeler çocukların okudukları kitaba ilgilerini arttırarak çocuğun kitabı keyifle okumasını sağlar.⁹⁶ Tablo 55’de; İncelenen 20 kitabın tamamında ses tekrarları yer almaktadır.

⁹⁵ Aliterasyon, 2006, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5930131603e268.76498890 (3 Mayıs 2017).

⁹⁶ Mefharet Veziroğlu ve Mübeccel Gönen, “Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı’ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, Cilt.37, Sayı.163 (2012), s.233.

Tablo 56. Cümlelerin Tek Özne ve Tek Yüklem Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	8	40,0
Yeterli	12	60,0
Toplam	20	100,0

Tablo 56’da; İncelenen 20 kitabın 8’inde cümleler tek özne ve tek yüklemden oluşmamaktadır. Yetersiz olan kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Küçük Prens*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Mahalle Sineması*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*” isimli kitaplardır. Çocukların okuduklarını anlamada sıkıntı yaşamamaları için cümleler birden fazla özne ve yüklemden oluşmamalıdır.

Tablo 57. Sözcüklerin Çocuk İle İlişkili Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Kısmen Yeterli	3	15,0
Yeterli	13	65,0
Toplam	20	100,0

Tablo 57’de; İncelenen 20 kitabın 4’ü sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olması açısından yetersiz, 3’ü kısmen yeterli ve geri kalan 13’ü yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” ve “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı*” isimli kitaplardır. Kısmen yeterli olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Küçük Kara Balık*” ve “*Kraliçeyi Kurtarmak*” isimli kitaplardır. Geri kalan 13 kitaptaki sözcükler çocuk dünyası ile ilişkilidir.

Tablo 58. Kitabın Çocuğun Sözcük Dağarcığını Geliştirebilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 58’de; İncelenen 20 kitaptan yalnızca biri çocuğun sözcük dağarcığını geliştirmesi bakımından yetersiz kalmaktadır. Yetersiz kalan kitap “*Küçük Kara Balık*” isimli kitaptır. Çocuk kitaplarının çocuğa yeni bilgiler öğretmesi ve çocuğun sözcük dağarcığını genişletmesi gerekir.

Tablo 59. Cümlelerde Argo Söyleyişin Kullanılmaması

	Frekans	Yüzde
Yeterli	5	25,0
Yetersiz	15	75,0
Toplam	20	100,0

Tablo 59’da; İncelenen 20 kitabın 5’inde argo kelime yer almamaktadır. Bu kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*” isimli kitaplardır.

Tablo 60. Bilinmeyen Sözcüklerin Anlamlarının Aynı Sayfada Verilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	19	95,0
Yeterli	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 60’da; İncelenen 20 kitabın yalnızca birinde bilinmeyen sözcüklerin anlamları aynı sayfada verilmiştir. Bu kriteri sağlayan kitap “*Sakız Sardunya*” isimli kitaptır. Çocuğun sözcük dağarcığının gelişmesi açısından bilinmeyen sözcüklere ait bir sözlüğün kitapta yer alması önemlidir.

Tablo 61. Paragraf Uzunluklarının Yaş Grubuna Uygun Olması

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 61’de; İncelenen 20 kitabın tamamında paragraf uzunlukları yaş grubuna uygundur.

Tablo 62. Kitaplarda İmla ve Noktalamanın Doğru Kullanılması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 62’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca birinde imla ve noktalama kuralları doğru bir biçimde kullanılmamıştır. Bu kriter açısından yetersiz olan kitap “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” isimli kitaptır.

Tablo 63. Satır Sonunda Sözcük Bölmesi Yapılması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Yeterli	19	95,0
Toplam	20	100,0

Tablo 63’de; İncelenen 20 kitabın yalnızca birinde satır sonu sözcük bölmesi yapılmamıştır. Bu kriteri sağlamayan kitap “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” isimli kitaptır.

Tablo 64. Önemli Yerlerin Çeşitli Yazı Tipleri İle Vurgulanması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	8	40,0
Yeterli	12	60,0
Toplam	20	100,0

Tablo 64’de; İncelenen 20 kitabın 8’inde önemli yerler çeşitli yazı tipleri ile vurgulanmamıştır. Çocuğun kitabın farklı yerlerini anlaması açısından çeşitli yazı tipleri kullanılması, çocuğun dikkatini çekerek metinler arasındaki farklılığı algılamasını sağlayacaktır. Bu özelliği sağlamayan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Küçük Prens*”, “*Bir Küçük Osmancık*

Vardı”, *“Hayalet Köy”*, *“Mahalle Sineması”*, *“Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!”* isimli kitaplardır.

Tablo 65. Sayfa Sayısının Çocuğun Seviyesine Uygunluğu

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Yeterli	17	85,0
Toplam	20	100,0

Tablo 65’de; İncelenen 20 kitabın 3’ünde sayfa sayısı, çocuğun seviyesine uygun değildir. Bu kitaplar: *“Küçük Kara Balık”*, *“Momo”*, *“Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı”* isimli kitaplardır.

Tablo 66. Metnin Sayfaya Yerleştirilmesinin Resme Göre Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 66’da; İncelenen 20 kitabın 2’sinde metnin sayfaya yerleştirilmesinde sayfadaki resim göz ardı edilmiştir. Bu kriter bakımından yetersiz olan kitaplar: *“Haritada Kaybolmak”*, *“Bir Küçük Osmancık Vardı”* isimli kitaplardır.

Tablo 67. Kitabın Başlığının İlgi Çekici Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Kısmen Yeterli	1	5,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 67’de; İncelenen 20 kitabın 1’i kitap başlığının ilgi çekici olması bakımından yetersiz, 1’i kısmen yeterli ve geri kalan 18 kitap yeterlidir. Yetersiz bulunan kitap *“Bir Küçük Osmancık Vardı”* isimli kitaptır. Kısmen Yeterli bulunan kitap *“Küçük Kara*

Balık” isimli kitaptır. Geri kalan 18 kitap, kitap başlığının ilgi çekici olması açısından yeterlidir.

Tablo 68. Kitabın Konusunun, Çocuğun Yaşantısıyla Uygun Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 68’de; İncelenen 20 kitabın 2’sinin konusu çocuğun yaşantısına uygun değildir. Çocuk kitaplarında çocuğun kendisiyle özdeşleştirdiği bir konunun olması çocuğun kitaba ilgi duymasına ve kitaptan en fazla verimi almasına sebep olacaktır. Bu kriteri sağlamayan kitaplar: “*Uçan Sınıf*” ve “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplardır. *Uçan Sınıf* adlı kitapta yatılı bir okulda okuyan çocukların hikayesi anlatılmaktadır. Bu bakımdan yatılı okulda kalmamış çocukların kitaptaki mevcut hikayeyi içselleştirmesi zordur. *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitapta ise Osman isimli roman kahramanının kaçırılması ile başlayan olaylar anlatılmaktadır. Kaçırılma olayı çocuğun günlük sıradan olay akışından farklı olan, çocuğun empati kurmakta zorluk çekebileceği olağan dışı bir olaydır. Bu sebeplerden ötürü her iki kitap da çocukların günlük yaşantılarına uygun değildir.

Tablo 69. Kitabın Konusunun Çocuğun Yaşına Uygun Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 69’da; İncelenen 20 kitabın 2’sinin konusu çocuğun yaşına uygun değildir. Bu kriteri sağlamayan kitaplar: “*Küçük Kara Balık*” ve “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplardır. *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitapta Osman isimli roman kahramanının kaçırılması ile başlayan olaylar anlatılmaktadır. *Küçük Kara Balık* isimli kitapta ise; özgürlüğü uğruna evden ayrılarak koca bir denizi keşfetmeye çalışan küçük bir balığın özgürlük yolunda başına gelen talihsiz olaylar anlatılmaktadır. Her iki kitap da

hitap ettiği yaşa uygun olmayan olay örgüsü ve fikirler taşımaktadır. Çocuğun kendi dışındaki dünyayı keşfetmeye çalışırken ufkunu, fikirlerini ve duygularını geliştirmeyecek tarzda kitaplar okuması çocuğun gelişimine katkı sağlamayacaktır. Örneğin; *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitapta Osman isimli kahramanın kaçırılması ve başına gelen olaylar; çocukların bu tarz olayların başlarına gelebileceği yönündeki korkularını arttırarak çocuğun içine kapanık bir birey olarak büyümesine sebep olacaktır. Bu sebeple çocuğun gelişmekte olduğu bu dönemi yaşına uygun kitapları okuyarak ve bu kitaplardan faydalanarak geçirmesi önemlidir.

Tablo 70. Kitabın Gerektiğinde Ders Konularına Katkı Sağlayabilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Yeterli	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 70’de; İncelenen 20 kitabın 2’si ders kitaplarına katkı sağlayabilmesi açısından yetersizdir. Bu kitaplar: “*Uçan Sınıf*” ve “*Bir Küçük Osmancık*” Vardı isimli kitaplardır. Konu örgüsü açısından kısıtlı olan bu iki kitap ders kitaplarına katkı sağlama açısından istenen yeterlilikte değildir.

Tablo 71. Kitabın Çocuğun Gelişimine Katkı Sağlayabilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 71’de; İncelenen 20 kitabın 4’ü çocuğun gelişimine katkı sağlaması açısından yetersizdir. Bu kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardır*” ve “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*” isimli kitaplardır. *Çok Hayal Kuran Çocuk* isimli kitap incelendiğinde olay örgüsünün kopukluğu ve verilmek istenen mesajın tam kavratılamaması açısından çocuğun gelişimine gerekli katkıyı sağlayamamaktadır. *Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi* isimli kitap ise

çocuğun gerçek hayatla olan bağı kurması açısından yetersiz kalmaktadır. Bu kitapta olayların seyrinde gitmesi Moonbean isimli sihirli bir ay kedisine bağlıdır. Gerçek hayatta olayların kendi çabamız dahilinde ortaya çıktığı çocuklar tarafından bilinmesi gerekmektedir. Her ne kadar, kitap çocuğun kurgusal zekasını geliştirmek adına yapılsa da, kitabın ilk önceliği, çocuğu gerçek dünyadan koparmamak ve çocuğa yanıltıcı bilgiler vermemektir. Bu sebepler göz önüne alındığında incelenen kitaplardan 4’ü yetersiz bulunmuştur. Tablo 64’te *Küçük Kara Balık* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitapların konuları çocukların yaşına uygun bulunmamıştır. Bu sebeple bu iki kitap da çocukların gelişimine katkı sağlaması açısından yetersizdir.

Tablo 72. Kitapta İdeolojik Örüntülerin Olmaması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz(var)	4	20,0
Yeterli(yok)	16	80,0
Toplam	20	100,0

İdeolojik örüntü kavramını açıklamak gerekirse;

De Tracy'e göre, ideoloji kelimesi "fikir bilimi" anlamına gelmektedir.⁹⁷ Bu bağlamda pek çok ideolojinin yani fikir biliminin olması beklenmektedir. İdeolojilerin sınıflandırılmasına bakıldığında;

“İdeolojiler din, milliyetçilik, liberalizm, sosyalizm gibi ana gruplar halinde sınıflandırılır. Bu ana gruplara dâhil olan çeşitli ideolojiler vardır. Din ana grubu altında Totemizm, Şamanizm gibi ilkel dinler, Paganizm ve Hinduizm gibi çok tanrılı dinler, Yahudilik ve İslamiyet gibi tek tanrılı dinler yer alır. Milliyetçilik ana grubu altında Liberal Milliyetçilik, Faşist Milliyetçilik, Etnik-Kültürel Milliyetçilik gibi milliyetçilik türleri bulunur. Liberalizm ana grubu altındaysa Klasik Liberalizm, Modern Liberalizm, Sosyal Demokratik Liberalizm, Neo-Liberalizm gibi ideoloji çeşitleri vardır. Bu noktadan yola çıkılarak ideolojiler, genel olarak ilki “tür” adı, ikincisi “cins” adı olmak üzere ikili bir adlandırmaya tabi

⁹⁷ Andrew Heywood, *Political Ideologies: An Introduction*, 4. Basım, 2007.

tutulmuştur.”⁹⁸ Buradan hareketle pek çok ideoloji çeşidi olduğu görülmektedir. Bu ideoloji çeşitlerinden en yaygın olan üç ideoloji aşağıda yer almaktadır:

1. Kapitalist İdeoloji
2. Marksist İdeoloji
3. Anarşist İdeoloji

1. Kapitalist İdeoloji: “Kapitalizm üretim araçlarının özel mülkiyetine ve bunların kâr amacıyla işletilmesine dayanan bir ekonomik sistemdir.”⁹⁹

2. Marksist İdeoloji: “Marksizm(Leninizm) diye adlandırılan bilimsel toplumculuk, her şeyden önce bir dünya görüşü, bir dünya anlayışıdır. İnsanlığın tüm sorunlarını kendi açısından çözümlemeye çalışan, insanla doğa arasındaki tüm sorunları aşama aşama inceleyen, insanlığı geçmişten geleceğe irdeleyen, çok geniş kapsamlı siyasal bir ideolojidir.”¹⁰⁰ Marksizm aynı zamanda üretim araçlarının ortak olması, devletin bir yerden sonra yer almaması, insanların eşit olması gibi kavramları içinde barındırdığından ideal görünebilir fakat insanlar üzerinde oluşturduğu psikolojik, ekonomik ve toplumsal yıkımın da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

3. Anarşist İdeoloji: “Anarşizm, devletin otoritesini reddeden ve gönüllü kurumların insanın doğal toplumsal eğilimlerini ifade etmeye en uygun olduğunu öne süren sosyal bir felsefedir.”¹⁰¹

⁹⁸Mahmut Boyuneğmez, *İdeolojilerin Sınıflandırılması*, 2009, <https://siyasetkahvesi.wordpress.com/2009/08/22/ideolojilerin-siniflandirilmasi/> (24 Nisan 2017).

⁹⁹Mariana V. Rosser ve J Barkley Jr. *Comparative Economics in a Transforming World Economy*, MIT Press, 2003, s.7.

¹⁰⁰ Ali Öztekin, *Siyaset Bilimine Giriş*, 10. Basım, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016, s.298.

¹⁰¹ George Woodcock, “The Encyclopedin of Philosophy”, Düzenleyen: Paul Edwards, Çeviri: Cengiz Çuhadar ve Hakan Çoşar, Cilt.1, (1967), ss. 111-115.

Tablo 72’de; İncelenen 20 kitabın 4’ünde ideolojik örüntüler yer almaktadır. Bunlar: “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Son Ada’nın Çocukları*” ve “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*” isimli kitaplardır. Charlie’nin Çikolata Fabrikası ve Güneşi Bile Tamir Eden Adam kitaplarında Kapitalist İdeoloji, Son Ada’nın Çocukları kitabında Marksist İdeoloji, Küçük Kara Balık kitabında Anarşist İdeoloji unsurları yer almaktadır.

Tablo 73. Kitapta Evrensel Değerlerin Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	1	5,0
Kısmen Yeterli	5	25,0
Yeterli	14	70,0
Toplam	20	100,0

“Stephen Covey(1989, 1991, 1994), Robert Edgerton(1992), Hyrum Smith(1994), Scott Peck(1978), Peter M. Senge(1993) gibi birçok yazarın çalışmalarında ifade ettikleri temel görüş insan olmanın “doğru”larının var olduğudur. Bu doğrulara temel ya da doğal ilkeler adını verebiliriz.”¹⁰² Bu temel ya da doğal ilkeler Robert Edgerton’ın 300 uygarlığı inceleyerek tespit ettiği ve genel olarak 6 maddede ifade ettiği evrensel değerlerdir. Bu değerler:

1. Gerçeğe Saygı: Benliğimiz dışındaki bir olgunun mevcudiyetinin kabulüne verilen onaydır.
2. Kişisel Bütünlük: İnsanın özünün, sözünün ve davranışının bir bütün içinde olmasıdır.
3. Hakkaniyet: Haklı olana hakkını vermek anlamına gelmektedir.
4. İnsan Onuruna Saygı: İnsanı insan yapan öz değere verilen saygıdır.
5. Hizmet: İnsanların birbirlerinin yaşamlarını devam ettirebilmelerine yardımcı olmalarıdır.

¹⁰² Doğan Cüceloğlu, *İçimizdeki Biz: Dayanışma Bilincinin Temeli*, 34. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2016, s.96.

6. Sevgi: Duygu ve düşüncelerin paylaşılması, incelmesi ve böylece tutarlı ve zengin hale gelmesidir.

Kitaplarda evrensel değerlerin varlığını tespit etmek için yukarıda yer alan altı madde dikkate alınmıştır. Altı maddeden altısını sağlayan kitaplar yeterli, iki ile beş arasında madde sağlayan kitaplar kısmen yeterli, yalnızca bir madde sağlayan ve hiçbir maddeyi sağlamayan kitaplar yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 73’de; İncelenen 20 kitabın 1’i evrensel değerlerin olması açısından yetersiz, 5’i kısmen yeterli ve 14’ü yeterlidir. Yetersiz olan kitap “*Çok Hayal Kuran Çocuk*” isimli kitaptır. Kısmen Yeterli olan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” ve “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi*” isimli kitaplardır. Geri kalan 14 kitapta ise evrensel değerler yer almaktadır.

Tablo 74. Kitabın Çocuğu Rasyonel Düşünmeye Yönelmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Kısmen Yeterli	1	5,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Rasyonalizmi açıklamak gerekirse:

Rasyonalite(Akılsallık): Rasyonalite, dünyanın büyüünün bozulması, sihirden uzaklaşma, gizem, duygu, gelenek ve duygusallığın yok olması ve bunların yerini akılcı hesabın almasıdır.¹⁰³ Çocuk kitapları değerlendirilirken kitabın olay örgüsünde rasyonel bakış açısının var olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 74’de; İncelenen 20 kitabın üçü çocuğu rasyonel düşünmeye yöneltmesi açısından yetersiz, biri kısmen yeterli, geriye kalan 16 kitap ise yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal*

¹⁰³ Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, 7. Baskı , Bursa:Ekin Basım Yayın, 2011, s.378.

Kafesi” isimli kitaplardır. Kısmen Yeterli olan kitap ise “*Küçük Kara Balık*” isimli kitaptır. Martıya Uçmayı Öğreten Kedi isimli kitapta bir Kedinin bir Martıya uçmayı öğretme sürecinden bahsedilmiştir. Hayvanların gerçek hayatta içgüdülerine göre yaşadıkları gerçeğine yer verilmemiştir. Fabl niteliği taşıyan bir kitap da olsa çocukların gerçek hayatı iyi anlamaları için kitabın konusunun ve olay akışının rasyonel olması gerekmektedir. Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi isimli kitapta hayallerin gerçek olabilmesi sihirli bir kedi olan Moonbean sayesinde olmuştur. Gerçek hayatta isteklerin, hayallerin olabilmesi için emek harcamak gerektiğine değinilmemiştir. Küçük Kara Balık isimli kitapta olay örgüsü çok dramatikleştirilmiştir. İncelenen kitaplar arasında bu üçü kitap rasyonel bakış açısına uygun bir anlatım ve olay örgüsü taşımamaktadır.

Tablo 75. Çocuğa Olumlu Herhangi Bir Değerin Verilmeye Çalışılması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz(yok)	2	10,0
Yeterli(var)	18	90,0
Toplam	20	100,0

“Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından değerler eğitimi; “Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler” olarak tanımlanmaktadır. Kavram olarak “değer” ise, bireylerin objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi-kötü, doğru-yanlış, istenen-istenmeyen ve bunun gibi yargıları oluşturan ilkeleri ifade eder.”¹⁰⁴ Sonuç olarak değerler eğitimi alan çocuklar sağlıklı düşünceye sahip birey olma yolunda ilerlemiş olacaklardır. Bu sebeple çocuk kitaplarında çocuğa olumlu değerlerin verilmesi çok önemlidir.

Tablo 75’de; İncelenen 20 kitabın 18’inde çocuklara olumlu değerler kazandıracak ifadeler yer almaktadır. Ancak *Charlie’nin Çikolata Fabrikası* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplarda verilmek istenen değerler empoze edilmek istenmiştir. Charlie’nin

¹⁰⁴ Eğitim-Sen, Değerler Eğitimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?, Ankara :Eğitim Sen Yayınları, 2015, <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2015/12/De%C4%9Ferler-E%C4%9Fitimi-Bro%C5%9F%C3%BCr.pdf> (14 Mart 2017), s.7.

Çikolata Fabrikasında abartılı bir *güzellik olgusu*, Bir Küçük Osmancık Vardı kitabında *dini olgular* empoze edilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple çocuğa olumlu değer verme konusunda bu iki kitap yetersizdir.

Tablo 76. Kitabın Planının Tutarlı Olması

	Frekans	Yüzde
Yeterli	20	100,0

Tablo 76’da; İncelenen 20 kitabın tamamının planı tutarlıdır. İncelenen kitapların hiçbirinde ana konudan kopuşlar yoktur. Olay örgüsü ana plana sadık kalınarak devam etmiştir.

Tablo 77. Kapakta Kullanılan Resmin İlgi Çekici Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	5	25,0
Kısmen Yeterli	3	15,0
Yeterli	12	60,0
Toplam	20	100,0

Tablo 77’de; İncelenen 20 kitabın 5’i kapakta kullanılan resmin ilgi çekiciliği açısından yetersiz, 3’ü kısmen yeterli, 12’si yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Hayalet Köy*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*”, Kısmen Yeterli olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Sakız Sardunya*” isimli kitaplardır. Geri kalan 12 kitabın kapak resmi çocukların ilgisini çekebilecek türdendir.

Tablo 78. Resimlerin Konuya Uygunluğu

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Yeterli	17	85,0
Toplam	20	100,0

Tablo 78’de; İncelenen 20 kitabın 3’ünde resimler konuya uygunluk göstermemektedir. Yetersiz olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Bir Küçük Osmancık*

Vardı”, “*Mahalle Sineması*” isimli kitaplardır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplarda resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Yeterli olan kitaplar arasında yer alan *Charlie’nin Çikolata Fabrikası* isimli kitap yeterli olan diğer kitaplara göre resimlerin konuya uygunluğu açısından oldukça yeterli bulunmuştur.

Tablo 79. Resimlerin Anlaşılır Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	2	10,0
Kısmen Yeterli	2	10,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 79’da; İncelenen 20 kitabın 2’si resimlerin anlaşılır olması açısından yetersiz, 2’si kısmen yeterli, 16’sı yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplardır. Kısmen Yeterli olan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*” isimli kitaplardır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplarda resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. *Martıya Uçmayı Öğreten Kedi* ve *Charlie’nin Çikolata Fabrikası* isimli kitaplardaki resimler net hatlarla çizilmediğinden resimlerin anlaşılması güçtür.

Tablo 80. Resimlerin İlgi Çekici Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	6	30,0
Kısmen Yeterli	3	15,0
Yeterli	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 80’de; İncelenen 20 kitabın 6’sı resimlerin ilgi çekici olması açısından yetersiz, 3’ü kısmen yeterli, 11’i yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Haritada Kaybolmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Mahalle Sineması*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*” isimli kitaplardır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli

kitaplarda resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Kısmen Yeterli olan kitaplar: “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*” isimli kitaplardır. *Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı* isimli kitap resimlerin ilgi çekici olması açısından en yeterli kitaptır.

Tablo 81. Resimlerle Metinlerin Birbirlerini Tamamlaması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	3	15,0
Yeterli	17	85,0
Toplam	20	100,0

Tablo 81’de; İncelenen 20 kitabın birinde resimlerle metinler birbirini tamamlayamadığından yetersizdir. Diğer 2 kitapta (*Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı*) resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Yetersiz olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Mahalle Sineması*” isimli kitaplardır.

Tablo 82. Resimlerde Ayrıntılara Dikkat Edilmesi

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	7	35,0
Yeterli	13	65,0
Toplam	20	100,0

Tablo 82’de; İncelenen 20 kitabın 7’sinde resimlerde ayrıntı yer almamaktadır. Bu kriter yönünden yetersiz olan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*”, “*Haritada Kaybolmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Mahalle Sineması*”, “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*” isimli kitaplardır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplarda resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 83. Resimlerin Gerçek veya Gerçekçi Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Kısmen Yeterli	2	10,0
Yeterli	14	70,0
Toplam	20	100,0

Tablo 83’de; İncelenen 20 kitabın 4’ü resimlerin gerçekçi olması bakımından yetersiz, 2’si kısmen yeterli, 14’ü yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaplardır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplar resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Kısmen Yeterli olan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*” isimli kitaptır. Geri kalan 14 kitap resimlerin gerçekçi olması açısından yeterlidir.

Tablo 84. Kitapta Resimlerin Ön Planda Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	6	30,0
Kısmen Yeterli	1	5,0
Yeterli	13	65,0
Toplam	20	100,0

Tablo 84’de; İncelenen 20 kitabın 6’sı resimlerin ön planda olması açısından yetersiz, 1’i kısmen yeterli, 13’ü yeterlidir. Yetersiz olan kitaplar: “*Uçan Sınıf*”, “*Haritada Kaybolmak*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Momo*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Mahalle Sineması*” isimli kitaptır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplarda resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Kısmen Yeterli olan kitap *Son Adanın Çocukları* isimli kitaptır. Yeterli olan kitaplar arasında *Sandalda Bir Çocuk* ve *Bir Ayı* ve *Çok Hayal Kuran Çocuk* kitapları yeterli olan diğer kitaplara göre resimlerin ön planda olması açısından oldukça yeterlidir. *Sandalda Bir Çocuk* ve *Bir Ayı* isimli kitap resimlerin renksiz olması açısından yetersiz olsa da resimlerin ilgi çekici olması ve metinle uyumlu olması açısından diğer kitaplarla kıyaslandığında oldukça yeterli bulunmuştur.

Tablo 85. Resimlerin Sayfaya Konumlandırılmasının Uygunluğu

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	4	20,0
Yeterli	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 85’de; İncelenen 20 kitabın 4’ü resimlerin sayfaya konumlandırılmasının uygunluğu açısından yetersizdir. Yetersiz olan kitaplar: “*Haritada Kaybolmak*”, “*Kraliçeyi Kurtarmak*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*”, “*Mahalle Sineması*” isimli kitaplardır. *Haritada Kaybolmak* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplarda resim yer almadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Yeterli olan kitaplar arasında *Sandalda Bir Çocuk* ve *Bir Ayı* yeterli olan diğer kitaplara göre resimlerin sayfaya konumlandırılmasının uygunluğu açısından oldukça yeterli olduğu görülmüştür.

Tablo 86. Resimlerin Renkli Olması

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	14	70,0
Yeterli	6	30,0
Toplam	20	100,0

Tablo 86’da; İncelenen 20 kitabın 6’sı renkli resimler içermektedir. Bu kriteri sağlayan kitaplar: “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Kara Balık*”, “*Küçük Prens*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*” isimli kitaplardır. Renkli resimler çocukların kitaba olan ilgisini artırarak, çocuğun kitaptan daha fazla verim almasını sağlayacaktır. Bu sebeple çocuk kitaplarının renkli baskılı olması gerekmektedir.

Tablo 87. Yaş Düzeylerine Göre Metin-Resim Oranı Uygun mudur?

	Frekans	Yüzde
Yetersiz	12	60,0
Yeterli	8	40,0
Toplam	20	100,0

Okul öncesi döneme hitap eden çocuk kitaplarında resimler metinlerden fazlayken, bu oran okul döneminde yerini metinlerin oranının resimlerden fazla olmasına bırakır. Dönem olarak metin-resim oranlarına bakıldığında:¹⁰⁵

1. 2-7 Yaş: Bu dönemdeki kitaplarda resim oranları daha fazladır. Kitabın $\frac{1}{4}$ 'ü yazı, $\frac{3}{4}$ 'ü resimden oluşmalıdır.
2. 7-9 Yaş: Okuma dönemine girilen bu dönemde resimlerin yerini yavaş yavaş metinler almaktadır. Kitabın $\frac{1}{2}$ 'si yazı, $\frac{1}{2}$ 'si resimden oluşmalıdır.
3. 9-12 Yaş ve Üstü: Bu dönemde resim oranı azalırken metin oranı artmaktadır. Kitapların $\frac{3}{4}$ 'ü yazı, $\frac{1}{4}$ 'ü resimden oluşmalıdır.

Metin-resim oranı incelenirken; kitapların hitap ettiği yaş aralığı ile uyması gereken orana bakılmıştır. Kitaptaki toplam resim sayısı ile toplam sayfa sayısı oranlanmış ve kitaptaki resim oranı bulunmuştur. Bu hesaplama sonucu gerekli şartı sağlayan kitaplar metin-resim oranı yönünden yeterli bulunmuştur.

Bu kapsamda Tablo 87'de incelenen 20 kitabın 8'inde metin-resim oranı yaş düzeylerine uygundur. Bu kriteri sağlayan kitaplar: “*Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*”, “*Çok Hayal Kuran Çocuk*”, “*Küçük Prens*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”, “*Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayl*” isimli kitaplardır.

Tablo 6'dan Tablo 87'ye kadar olan tablolar, çalışma kapsamında incelenen 82 adet sorunun 20 kitapta ne ölçüde yeterli bulunduğunu göstermektedir. Özetle; 82 adet sorudan 14'ü tüm kitaplarda yeterli bulunmuştur. Yeterli bulunan hususlar şunlardır:

1. Kitabın boyutu
2. Sayfaların alt-üst boşluklarının olması
3. Sayfaların sağ-sol boşluklarının olması
4. Ön kapakta kitabın adının olması

¹⁰⁵ Tacettin Şimşek, **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı**, 1. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları, 2011.

5. Ön kapakta yazarın adının olması
6. İç kapakta basım yılının yer alması
7. Kitabın baskı sayısının yer alması
8. ISBN numarasının yer alması
9. Çevirenin adının yer alması
10. Kitabın sırtında kitap bilgilerinin yer alması
11. Cümlelerin açık ve anlaşılır olması
12. Ses tekrarlarının varlığı
13. Paragraf uzunlukları yaş grubuna uygunluğu
14. Kitabın planının tutarlı oluşu

Yukarıdaki ilk 10 madde dış yapı, diğerleri ise iç yapı ölçütlerinde yer almaktadır. Tüm kitaplarda yeterli olan 14 maddeye bakıldığında kitapların dış yapı ölçütlerini sağlama açısından daha yeterli oldukları görülmüştür.

4.7. Bölümler Bazında Tanımlayıcı İstatistikler

Bu kısımda ele alınan kitaplar 82 sorunun ait olduğu beş bölüm bazında değerlendirilmiştir. İzleyen tablolardaki ortalama değerlerinde yanında “ * ” olanlar yetersizliği, “ ** ” olanlar kısmen yeterliliği ifade etmektedir.

Tablo 88’de Tasarım ve Düzenleme Bölümüne ait soruların Tanımlayıcı İstatistikleri verilmiştir. 14 sorudan yalnızca bir tanesinin yetersiz olduğu görülmektedir. Kapak resminin kitapta yer almasına dair olan bu soru incelenen kitaplarda yetersiz bulunmuştur.

Tablo 88. Tasarım ve Düzenleme(A) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	Ortalama
Kitabın biçimi uygun mu?	2,00
Kitabın boyutu uygun mu?	2,00
Sayfaların alt-üst boşlukları var mı?	2,00
Sayfaların sağ-sol boşlukları var mı?	2,00
Kitap kolay taşınabiliyor mu?	1,95
Kitabın ciltlenme biçimi uygun mu?	1,95
Satır arası boşluklar uygun mu?	1,95
Kitabın kapağı konu ile uyumlu mu?	1,95
Kullanılan punto okuyucunun seviyesine uygun mu?	1,90
Sayfalar temizlenebilir mi?	1,85
Kitabın kağıdı mat mı?	1,85
Kağıt kalitesi uygun mu?	1,85
Kitabın iç kapağı resimli mi?	1,50
Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?	1,25*

Tablo 89’da Yazar ve Kitap Bilgileri Bölümüne ait Tanımlayıcı İstatistikler verilmiştir. 27 sorudan 12’sinin yetersiz olduğu görülmektedir. İncelenen kitaplarda karşılanamayan maddelere bakıldığında; bilinmeyen sözcükler için kitaplarda sözlük bulunması, iç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubunun yer alması, kitabın kılavuzunun olması, kitabın kontrolörünün olması, kitabın sonunda kitapla ilgili düşünceleri içeren bölümün olması, yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgilerin olması, kitabın başında kitabın sahibinin adını yazabileceği bir kısım olması, kitabın kendine ait ayracının olması, kitabın ödül alması, kitapla ilgili yorumlar kısmının olması, kitapla ilgili sorular kısmının olması, kitapla ilgili notlar kısmının olması bakımından incelenen kitaplar yetersiz bulunmuştur.

Tablo 89. Yazar ve Kitap Bilgileri(B) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	Ortalama
Ön kapakta kitabın adı var mı?	2,00
Ön kapakta yazarın adı var mı?	2,00
İç kapakta basım yılı yazıyor mu?	2,00
Kitabın kaçınıcı baskı olduğu yazıyor mu?	2,00
ISBN numarası var mı?	2,00
Çevirenin adı verilmiş mi?	2,00
Kitabın sırtında kitap bilgileri var mı?	2,00
Ön kapakta yayınevinin adı var mı?	1,95
Kitabın sayfa numaraları var mı?	1,95
İç kapakta basım yeri yazıyor mu?	1,80
Yazar(lar) tanıtılmış mı?	1,80
Çizerin adı verilmiş mi?	1,80
Arka kapakta kitabın fiyatı yazıyor mu?	1,70
Yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	1,60
Kitapta içindekiler bölümü var mı?	1,50
Kitabın kılavuzu var mı?	1,40*
Kontrolörün adı verilmiş mi?	1,40*
Kitabın başında "Bu Kitabın Sahibi" tarzında bir bölüm var mı?	1,30*
Kitap ödül almış mıdır?	1,30*
Kitabın kendine ait ayrıacı var mı?	1,25*
Kitabın sonunda kitapla ilgili düşünceleri içeren bölüm var mı?	1,15*
Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?	1,10*
İç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubu yazıyor mu?	1,05*
Yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	1,05*
Kitapta "kitapla ilgili yapılan yorumlar" kısmı yer alıyor mu?	1,05*
Kitap sonunda kitapla ilgili sorular bölümü yer alıyor mu?	1,05*
Kitapta, kitapla ilgili notlar kısmı var mı?	1,05*

Tablo 88 ve Tablo 89'daki sorular dış yapı ölçütlerinin sonuçlarını göstermektedir. Bu sonuçlar incelendiğinde; toplam 41 sorudan 13 soru yetersiz, 28 soru yeterli bulunmuştur.

Tablo 90’da Dil ve Anlatım Bölümüne ait Tanımlayıcı İstatistikler verilmiştir. 21 sorudan 3’ü yetersiz, 5’i kısmen yeterli, 13’ü yeterli bulunmuştur. Kitabın yabancı sözcüklerden arındırılmış olması, yabancı sözcüklerin açıklamalarına yer verilmesi, bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi maddeleri kitaplarda yetersiz bulunurken; yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması, yabancı sözcüklerin okunuşlarına yer verilmesi, kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması, cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması, kitapta önemli yerlerin çeşitli yazı tipleriyle vurgulanması maddeleri ise kısmen yeterli bulunmuştur.

Tablo 90. Dil ve Anlatım(C) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	Ortalama
Cümlelerin açık ve anlaşılır olması	3,00
Ses tekrarlarının olması	3,00
Paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması	3,00
Kitabın çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilmesi	2,90
Kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanılması	2,90
Satır sonunda sözcük bölmesi yapılması	2,90
Kitabın başlığının ilgi çekici olması	2,85
Kitapta güncel Türkçe kullanılması	2,85
Metnin sayfaya yerleştirilmesinin resme göre olması	2,80
Kullanılan sözcük çeşidinin uygunluğu	2,70
Sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygunluğu	2,70
Cümlelerde argo söyleyişin kullanılmaması	2,50
Sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olması	2,45
Cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması	2,20**
Önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması	2,20**
Yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması	2,10**
Yabancı sözcüklerin okunuşlarına yer verilmesi	2,10**
Kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması	1,80**
Yabancı sözcüklerin açıklamalarının verilmesi	1,30*
Kitabın yabancı sözcüklerden arındırılmış olması	1,20*
Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi	1,10*

Tablo 91’de Konu-Plan Bölümüne ait Tanımlayıcı İstatistikler verilmiştir. İncelenen 9 sorunun hepsi yeterli bulunmuştur.

Tablo 91. Konu-Plan(D) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	Ortalama
Kitabın planının tutarlı olması	3,00
Kitabın konusunun, çocuğun yaşantısıyla uygun olması	2,80
Kitabın konusunun çocuğun yaşına uygun olması	2,80
Kitabın gerektiğinde ders konularına katkı sağlayabilmesi	2,80
Çocuğa olumlu herhangi bir değerin verilmeye çalışılması	2,80
Kitapta evrensel değlerin olması	2,65
Kitabın çocuğu rasyonel düşünmeye yöneltmesi	2,65
Kitabın çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmesi	2,60
Kitapta ideolojik örüntülerin olmaması	2,60

Tablo 92’de Resimlendirme Bölümüne ait Tanımlayıcı İstatistikler verilmiştir. 11 sorudan 1 soru yetersiz, 3 soru kısmen yeterli olarak bulunmuştur. Resimlerin renkli olması maddesi yetersiz bulunurken; resimlerin ilgi çekici olması, resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi maddeleri ise kısmen yeterli bulunmuştur.

Tablo 92. Resimlendirme(E) Bölümünün Tanımlayıcı İstatistikleri	Ortalama
Resimlerin konuya uygunluğu	2,70
Resimlerin anlaşılır olması	2,70
Resimlerle metinlerin birbirlerini tamamlaması	2,70
Resimlerin sayfaya konumlandırılmasının uygunluğu	2,60
Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması	2,50
Kapakta kullanılan resmin ilgi çekici olması	2,35
Kitapta resimlerin ön planda olması	2,35
Resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi	2,30**
Resimlerin ilgi çekici olması	2,25**
Yaş düzeylerine göre metin-resim oranı uygun mudur?	1,80**
Resimlerin renkli olması	1,60*

Tablo 90, Tablo 91 ve Tablo 92’deki sorular iç yapı ölçütlerinin sonuçlarını göstermektedir. Bu sonuçlar incelendiğinde; toplam 41 sorudan 5 soru yetersiz, 8 soru kısmen yeterli, 28 soru yeterli bulunmuştur.

4.8. Her Bir Kitap İçin Yeterlilik Skorları

Bu kısımda, kitap bazında elde edilen tanımlayıcı istatistikler verilecektir. 20 kitap için genel ve bölüm ortalamaları Tablo 93’de yer almaktadır.

Tablo 93. Kitapların Dış Yapı ve İç Yapı Ölçütlerine Göre Ortalamaları

NO	İNCELENEN KİTAPLAR	Dış Yapı Ölçütleri		İç Yapı Ölçütleri			$\bar{X}$
		Tasarım ve Düzenleme (A)	Yazar ve Kitap Bilgileri (B)	Dil ve Anlatım (C)	Konu ve Plan (D)	Resimlendirme (E)	
1	Uçan Sınıf	1,786	1,593	2,238	2,333**	1,909**	1,972
2	Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	1,929	1,556	2,238	2,444	2,272**	2,042
3	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	1,929	1,593	2,476	2,889	2,182**	2,222
4	Çok Hayal Kuran Çocuk	1,714	1,444*	2,429	2,111**	2,909	2,351
5	Haritada Kaybolmak	1,857	1,630	2,476	2,778	1,091*	2,185
6	Küçük Kara Balık	1,786	1,630	1,952**	2,333**	2,455	1,957
7	Son Adanın Çocukları	1,929	1,519	2,619	3	2,546	2,323
8	Küçük Prens	2	1,593	2,333**	2,778	3	2,343
9	Sakız Sardunya	1,857	1,519	2,810	2,778	2,727	2,338
10	Kraliçeyi Kurtarmak	1,857	1,593	2,476	2,556	1,909**	2,121
11	Momo	1,857	1,519	2,333**	2,778	2,455	2,152
12	Bir Küçük Osmancık Vardı	1,714	1,556	1,952**	1,778**	1*	1,6
13	Hayalet Köy	1,929	1,556	2,524	2,778	2,818	2,321
14	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	1,786	1,630	2,429	3	3	2,369
15	Geçmişe Tırmanan Merdiven	1,786	1,630	2,619	2,778	3	2,363
16	Mahalle Sineması	1,857	1,667	2,429	2,556	1,546*	2,127
17	Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi	1,929	1,482*	2,524	2,222**	2,636	2,363

18	Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle de Ödev mi Olur!	1,929	1,482*	2,429	2,778	2,091**	2,379
19	Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı	1,857	1,593	2,333**	2,778	2,818	2,262
20	Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!	1,857	1,519	2,524	2,778	2,636	2,263

Tablo 93 çalışma kapsamında incelenen her bir kitabın dış yapı ve iç yapı ölçütlerinin ortalama değerlerini vermektedir. Kitaplar incelendiğinde;

1. Uçan Sınıf: Konu-Plan ve Resimlendirme Bölümlerinde” kısmen yeterli” bulunmuştur.
2. Martıya Uçmayı Öğreten Kedi: Resimlendirme Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
3. Charlie’nin Çikolata Fabrikası: Resimlendirme Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
4. Çok Hayal Kuran Çocuk: Yazar ve Kitap Bilgileri Bölümünde “yetersiz”, Konu-Plan Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
5. Haritada Kaybolmak: Resimlendirme Bölümünde “yetersiz” bulunmuştur.
6. Küçük Kara Balık: Dil-Anlatım ve Konu-Plan Bölümlerinde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
7. Son Adanın Çocukları: Tüm Bölümlerde yeterli bulunmuştur.
8. Küçük Prens: Dil ve Anlatım Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
9. Sakız Sardunya: Tüm Bölümlerde yeterli bulunmuştur.
10. Kraliçeyi Kurtarmak: Resimlendirme Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
11. Momo: Dil ve Anlatım Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
12. Bir Küçük Osmancık Vardı: Resimlendirme Bölümünde “yetersiz”, Dil-Anlatım ve Konu-Plan Bölümlerinde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
13. Hayalet Köy: Tüm Bölümlerde yeterli bulunmuştur.
14. Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Tüm Bölümlerde yeterli bulunmuştur.
15. Geçmişe Tırmanan Merdiven: Tüm Bölümlerde yeterli bulunmuştur.
16. Mahalle Sineması: Resimlendirme Bölümünde “yetersiz” bulunmuştur.

17. Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi: Yazar ve Kitap Bilgisi Bölümünde “yetersiz” bulunmuştur. Konu-Plan Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
18. Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle de Ödev mi Olur!: Yazar ve Kitap Bilgisi Bölümünde “yetersiz” bulunmuştur. Resimlendirme Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
19. Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı: Dil ve Anlatım Bölümünde “kısmen yeterli” bulunmuştur.
20. Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!: Tüm Bölümlerde yeterli bulunmuştur.

Dış Yapı Ölçütleri olan Tasarım ve Düzenleme, Yazar ve Kitap Bilgileri Bölümleri incelendiğinde; Tasarım ve Düzenleme Bölümü 20 kitap için yeterli bulunurken; Yazar ve Kitap Bilgileri Bölümü 3 kitap için yetersiz, 17 kitap için yeterli bulunmuştur. İç Yapı Ölçütleri olan Dil ve Anlatım, Konu-Plan ve Resimlendirme Bölümleri incelendiğinde; Dil ve Anlatım Bölümü 5 kitap için kısmen yeterli bulunurken, 15 kitap için yeterli bulunmuş; Konu-Plan Bölümü 5 kitap için kısmen yeterli bulunurken, 15 kitap için yeterli bulunmuş; Resimlendirme Bölümü 3 kitap için yetersiz, 5 kitap için kısmen yeterli, 12 kitap için yeterli bulunmuştur.

Tüm bölümler yönünden yeterli olan 6 kitap vardır. Yeterli bulunan kitaplar: “*Son Adanın Çocukları*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*” ve “*Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaplardır. Yeterli olan kitaplar arasında yalnızca *Hayalet Köy* kitabı ödül almıştır. Buradan kitabın ödül alması ile yeterli ölçütleri sağlaması arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. İncelenen kitapların beş bölüm bazında genel ortalamasına bakıldığında kriterler bazında en yüksek yeterlilik oranına sahip olan kitap “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle de Ödev mi Olur!*” isimli kitaptır. Kitaplar kendi aralarında kıyaslandığından yeterlilik oranı en düşük kitap ise “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaptır.

Tüm bölümler yönünden yeterli bulunan 6 kitap arasında bölüm bazında en yüksek puana sahip olan kitap/lar şunlardır:

1. Tasarım ve Düzenleme açısından: “*Son Adanın Çocukları*” ve “*Hayalet Köy*”
2. Yazar ve Kitap Bilgileri açısından: “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*” ve “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”
3. Dil ve Anlatım açısından: “*Sakız Sardunya*”
4. Konu-Plan açısından: “*Son Adanın Çocukları*” ve “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”
5. Resimlendirme açısından: “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*” ve “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*”

Çalışma kapsamında incelenen ve MEB tarafından 100 Temel Eser listesine giren üç yabancı kitap vardır.¹⁰⁶ Bunlar: “*Momo*”, “*Küçük Prens*” ve “*Uçan Sınıf*” isimli kitaplardır. Bu listeye girmiş olmasına rağmen bu üç kitabın çalışma kapsamındaki tüm alanlarda istenen uygunluğu sağlamadığı gözlenmektedir. Bu sonuç kitabın basımından ya da çevirisinden kaynaklanmış olabilmektedir.

Ayrıca, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitap MEB tarafından 100 Temel Eser olarak yerli kitaplar arasına girmesine rağmen çalışma kapsamında en başarısız bulunan kitap olmuştur. Öğretmenler tarafından çocuklara önerilen kitapların yeterlilik kriterlerini sağlayan kitaplar arasından seçilmesi çocukların kitaptan alacağı verimi arttıracaktır. Çocukların zihinsel ve duygusal gelişimini engelleyici tutum ve ifadeler içeren kitapların çocuklardan uzak tutulması gerekmektedir. Bu sebeple MEB tarafından önerilecek kitapların büyük bir titizlikle seçilmesi gerekmektedir.

- Tüm Bölümler Bazında Yeterli Bulunan Kitapların Ortak Özellikleri:

1. İncelenen 20 kitabın tamamı Tasarım ve Düzenleme bölümünde yeterli bulunmuştur. Kitapların satışlarını ve yeterliliklerini etkileyen faktörlerden biri kitabın dış yapı ölçütlerinden olan Tasarım ve Düzenleme bölümüne olan özendir.

¹⁰⁶ MEB, 2017, http://sso.meb.k12.tr/tema/icerikler/meb-100-temel-eser-listesi_88851.html (20 Nisan 2017).

2. Yazarların tanınırlığının kitapların yeterliliği üzerinde etkisi vardır. En yeterli 6 kitabın 4'ünün yazarı ünlü yazarlardır. *Sakız Sardunya*, *Son Adanın Çocukları*, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam* ve *Geçmişe Tırmanan Merdiven* isimli kitaplar ünlü yazarlar tarafından yazılmıştır. *Son Adanın Çocukları* Zülfü Livaneli tarafından, *Sakız Sardunya* Elif Şafak tarafından, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam* ve *Geçmişe Tırmanan Merdiven* ise Behiç Ak tarafından yazılmıştır.
3. Çalışma kapsamında incelenen kitaplardan en yeterli olanlarının yayınevlerine bakıldığında *Son Ada'nın Çocukları* ve *Sakız Sardunya* Doğan Egmont Yayıncılık tarafından, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam* ve *Geçmişe Tırmanan Merdiven* Günışığı Kitaplığı tarafından, *Hayalet Köy* Altın Kitaplar Yayınevi tarafından, *Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!* Beyaz Balina Yayınları tarafından basılmıştır. Buradan hareketle bilinen yayınevleri dışındaki yayınevleri tarafından basılan kitapların da yeterlilik koşullarını sağlayabileceği tespit edilmiştir.
4. Kitapların ilk basım yılına bakılarak kitaplar eski ve yeni olarak sınıflandırılmıştır. 2000 yılından önce basılan kitaplar eski, 2000 yılından sonra basılan kitaplar yeni olarak ayrılmıştır. İncelenen kitaplar arasında eski basımlı 6 kitap bulunmaktadır. Bu kitaplar; *Uçan Sınıf*(1933), *Küçük Prens*(1943), *Charlie'nin Çikolata Fabrikası*(1964), *Küçük Kara Balık*(1968), *Momo*(1973) ve *Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*(1999)'dir. Diğer kitaplar 2000 yılı sonrasında çıkan yeni kitaplardır. Yeterlilik bazındaki inceleme sonucunda 5 bölüm bazında yeterli bulunan 6 kitap arasında eski basıma sahip kitap bulunmamaktadır. Yeterli bulunan 6 kitabın ilk basım tarihleri 2010 yılı ve sonrasıdır. *Güneşi Bile Tamir Eden Adam* 2010 yılında, *Geçmişe Tırmanan Merdiven* ve *Hayalet Köy* 2012 yılında, *Son Ada'nın Çocukları* ve *Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!* 2014 yılında, *Sakız Sardunya* 2015 yılında yayınlanmıştır. Buradan hareketle yeni kitapların yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğu ve kitapların eski basıma sahip olmasının kitabın yeterli olmasında etkisi olmadığı tespit edilmiştir.
5. Yeterli bulunan 6 kitabın 5'i yerli yazarlara aittir. Her ne kadar yerli yazarların yeterlilik koşullarını sağlamada iyi oldukları görülse de incelenen kitaplara bakıldığında yerli kitaplarda yeterliliğin değişken olduğu görülmektedir.

6. Yeterli bulunan 6 kitabın 6'sında da resim yer almaktadır. Ancak yeterli bulunan 6 kitabın 3'ünde renkli, diğer 3'ünde renksiz resimler vardır. Renkli resimlere sahip çocuk kitapları çocukların hayal dünyalarını geliştirmelerine ve gerçek yaşamla ilişki kurmalarına sebep olacaktır.¹⁰⁷ Bu sebeple çocuk kitaplarında çocuğun seviyesine uygun olarak renkli resimler yer almalıdır.
7. Yeterli bulunan 6 kitabın çocuklara verdiği mesajlar nettir. *Son Ada'nın Çocukları* barış ve huzur ortamının önemini, *Sakız Sardunya* kendine güvenmenin ve kendini sevmenin önemini, *Hayalet Köy* insanın elinde olan güzelliklerden keyif alması gerektiğini, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam* insanın sahip olduklarına vermesi gereken değeri, *Geçmişe Tırmanan Merdiven* kişinin kendine güvenmesi ve önyargılarından kurtulması gerektiğini, *Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!* kitabı ise insanlara ve hayvanlara yardım etmenin ve hayvanları sevmenin önemini anlatmaktadır. İncelenen diğer kitapların her birinin bir mesajı vardır. Ancak yeterli olan bu 6 kitabın mesajı çocukların anlayabileceği ve içselleştirebileceği ölçüde nettir.
8. Yeterli olan kitapların sonu bir sonuca bağlanmakta ve kitaplar mutlu sonla bitmektedir.

- Yetersiz Bulunan Kitapların Ortak Özellikleri:

1. İncelenen kitaplar arasında *Küçük Kara Balık*, *Küçük Prens*, *Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı* ve *Çok Hayal Kuran Çocuk* isimli kitaplar kitabın sonunda verdiği mesaj açısından yeterli değildir. *Küçük Kara Balık* ve *Küçük Prens* mutlu sonla bitmemektedir. *Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı* ve *Çok Hayal Kuran Çocuk* isimli kitaplar ise sonları açısından belirsizlikler içermektedir.
2. Çocuklar için uygun olmayan olay örgüsü ve sona sahiptirler. *Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!* isimli kitap öğretici bir amaç içermemektedir. *Martıya Uçmayı Öğreten Kedi* isimli kitapta bir kedi tarafından

¹⁰⁷ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Oturum 6: Resimli Çocuk Kitapları, <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/Resimli%20%C3%87ocuk%20Kitaplar%C4%B1.pdf> (16 Mart 2017), s.6.

uçmayı öğrenen bir martıdan bahsedilmektedir. Gerçek hayatta bu şekilde bir durumun olması mümkün değildir. Çocuğun yanlış yönlendirilmesine sebep olmaktadır. *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitap insanın başına gelebilecek acılardan bahsetmektedir. Bu olay örgüsü çocuklar için oldukça dramatiktir. *Küçük Kara Balık* özgürlüğün her daim mutluluk getirmeyeceğini anlatmaktadır. *Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi* kitabı ise başarı için verilmesi gereken fedakarlıklardan bahsetmemekte ve kolay yoldan başarının sağlanacağını düşündürmektedir. Bu kitaplar çocuklara verdiği eksik ya da yanlış mesajlardan dolayı uygun değildir.

3. Çocuğun yaşına uygun olmayan, bilemeyeceği, anlayamayacağı kelimeler içermektedirler.
4. Yetersiz olan kitaplarda resimlendirme bölümündeki kriterler sağlanamamıştır.
5. Yetersiz olan kitaplarda verilen mesajlar çocukların anlayabileceği seviyede net değildir.

4.9. Araştırma Hipotezlerinin Değerlendirilmesi

Bu kısımda 4.2’de verilen araştırma hipotezleri değerlendirilecektir. Öncelikle yabancı kitapların yerli kitaplardan olumlu ve olumsuz nitelikler açısından anlamlı bir farklılığının bulunup-bulunmadığı incelenecektir.

Tablo 94: İncelenen Yabancı Kitaplardan Elde Edilen Olumlu ve Olumsuz Tespitler			
NO	İNCELENEN YABANCI KİTAPLAR	Olumsuz Nitelikler	Olumlu Nitelikler
1	Küçük Kara Balık	5	5
2	Küçük Prens	3	3
3	Haritada Kaybolmak	2	4
4	Kraliçeyi Kurtarmak	4	4
5	Charlie’nin Çikolata Fabrikası	7	2
6	Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	5	2

7	Uçan Sınıf	6	5
8	Momo	6	2
9	Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi	4	3
10	Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı	5	2
11	Sevimli Dostlar Oteli 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!	4	5
Ortalama:		4,64	3,36
Standart Sapma:		1,43	1,29

Tablo 94’de yabancı kitaplarda, Tablo 95’de yerli kitaplarda tespit edilen olumlu/olumsuz kriter sayıları sunulmuştur.

Tablo 95: İncelenen Yerli Kitaplardan Elde Edilen Olumlu ve Olumsuz Tespitler			
NO	İNCELENEN YERLİ KİTAPLAR	Olumsuz Nitelikler	Olumlu Nitelikler
1	Son Ada’nın Çocukları	4	2
2	Çok Hayal Kuran Çocuk	2	3
3	Sakız Sardunya	4	5
4	Bir Küçük Osmancık Vardı	10	2
5	Hayalet Köy	3	3
6	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	5	5
7	Geçmişe Tırmanan Merdiven	4	7
8	Mahalle Sineması	3	3
9	Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!	10	4
Ortalama:		5	3,77
Standart Sapma:		2,96	1,64

Tablo 94 ve Tablo 95’te incelenen tüm kitaplarda tespit edilen olumlu ve olumsuz yanların sayısı verilmiştir. Olumsuz yanları en fazla olan üç kitap sırasıyla; “*Memo’nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!*”, “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” ve “*Charlie’nin Çikolata Fabrikası*” isimli kitaplardır. Tablo 94’de 11 yabancı kitabın

olumsuz kriter ortalaması 4,64 standart sapması 1,43; olumlu kriter ortalaması 3,36 standart sapması 1,29'dur. Tablo 95'de 9 yerli kitabın olumsuz kriter ortalaması 5 standart sapması 2,96, olumlu kriter ortalaması 3,77 standart sapması 1,64'tür. Tablo 94 ve Tablo 95'te görüldüğü gibi yerli kitapların ortalamadan sapma değerleri yabancı kitaplardan daha fazladır. Yerli kitapların çocuk kitaplarının kriterlerini sağlamada heterojen olduğu görülmektedir. Bu tezde detaylı olarak açıklanan eksik unsurların giderilmesi halinde, yerli çocuk kitaplarının yabancı eserlerden daha başarılı olacağı söylenebilir.

Tablo 94 ve Tablo 95'te yer alan veri seti, yerli ve yabancı kitapların olumlu ve olumsuz nitelikleri arasında anlamlı bir farkın varlığını tespit etmek için kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki farkın anlamlılığını tespit etmek için SPSS paket programında yer alan Mann-Whitney Testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda bulunan tablolar aşağıda verilmiştir:

**Tablo 96. Kitaplardaki Olumsuz Nitelikler Açısından
Mann-Whitney Testi Rank Tablosu**

İncelenen Kitapların		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
Olumsuz Nitelikler	Yabancı Kitaplar	11	11,14	122,50
	Yerli Kitaplar	9	9,72	87,50
	Toplam	20		

Tablo 96'da yerli ve yabancı kitapların ortalama ve toplam rankları verilmiştir.

**Tablo 97. Kitaplardaki Olumsuz Nitelikler Açısından
Mann-Whitney Test İstatistikleri**

	Olumsuz Nitelikler
Mann-Whitney U	42,500
Wilcoxon W	87,500
Z	-,543
Asymp. Sig. (2-tailed)	,587
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,603

Tablo 97’de; Mann-Whitney Test sonucuna göre sig. değeri 0,05’den büyük olduğu için H_0 (yokluk) hipotezi kabul edilir. Buradan yabancı ve yerli kitapların olumsuz nitelikler açısından farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

**Tablo 98. Kitaplardaki Olumlu Nitelikler Açısından
Mann-Whitney Testi Rank Tablosu**

İncelenen Kitapların		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
Olumlu Nitelikler	Yabancı Kitaplar	11	9,91	109,00
	Yerli Kitaplar	9	11,22	101,00
	Toplam	20		

Tablo 98’de yerli ve yabancı kitapların ortalama ve toplam rankları verilmiştir.

**Tablo 99. Kitaplardaki Olumlu Nitelikler Açısından
Mann-Whitney Test İstatistikleri**

	Olumlu Nitelikler
Mann-Whitney U	43,000
Wilcoxon W	109,000
Z	-,509
Asymp. Sig. (2-tailed)	,611
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,656

Tablo 99’da; Mann-Whitney Test sonucuna göre sig. değeri 0,05’den büyük olduğu için H_0 (yokluk) hipotezi kabul edilir. Buradan yabancı ve yerli kitapların olumlu nitelikler açısından farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

- Çalışma kapsamında araştırılan hipotezlerin sonuçları değerlendirildiğinde:

1. Kitapta resim olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 2'sinde resim yoktur. Geri kalan 18 kitap resimlidir. Buradan hareketle kitaplarda resim olması kitabın satışını etkilemektedir.

2. Kitaptaki resimlerin renkli olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 6'sı renklidir. Kitapların satılmasında resimlerin renkli olmasının etkisi azdır.

3. Kitaptaki resim sayısının çocuğun yaşına uygun olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 8'inin resim-metin oranı çocuğun yaşına uygundur. Resim-metin oranı kitabın satışını etkilemektedir.

4. Kitaptaki resimlerin anlaşılır olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 16'sının resimleri anlaşılır, 2'sininki kısmen anlaşılır, 2'si ise anlaşılır değildir. Resimlerin anlaşılır olması kitabın satışını etkilemektedir.

5. Kitaptaki resimlerin ilgi çekici olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 11'inin resimleri ilgi çekici, 3'ününki kısmen ilgi çekici, 6'sı ise ilgi çekici değildir. Kitabın resimlerinin ilgi çekici olması kitap satışını etkilemektedir.

6. Kitaptaki resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 13'ünde resimler ayrıntılı, 7'sinde resimler ayrıntılı değildir. Ayrıntılı resimler kitabın satışını etkilemektedir.

7. Kitapta argo kelimelerin kullanılmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 15'inde argo kelimeler vardır. Ancak bu durum argo içeren kitapların satın alınıp okunduğu anlamına gelmemektedir. Argo kelimenin kitapta yer aldığıının anlaşılması kitabın okunması sırasında gerçekleşmektedir. Bu sebeple argo kelimelerin kitaplarda yer almaması için yazarlar ve yayınevleri titizlikle çalışmalıdır.

8. Kitapta önemli kısımların farklı yazı tipleriyle belirtilmesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 12'sinde önemli yerler çeşitli yazı ve renk tipleriyle ifade edilmiştir. Buradan hareketle kitabın önemli kısımlarının farklı yazı tipleriyle belirtilmesinin kitabın satılmasında etkisi olduğu söylenebilir.

9. Kitabın kağıdının mat olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 17'sinin kağıdı mattır. Kitabın satılmasında kağıt kalitesinin etkisi vardır.

10. Kitabın evrensel değerler içermesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 14'ü evrensel değerler içermektedir. 5'i kısmen evrensel değer içerirken, 1'i evrensel değer içermemektedir. Kitap satışında kitabın verdiği evrensel değerlerin etkisi vardır.

11. Kitabın ideolojik değerler içermemesinin kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 16'sında ideolojik değer yoktur. İdeolojik değerlerin olmaması kitabın satılmasını etkilememektedir.

12. Kitabın çocuğun kelime dağarcığını geliştirecek kelimelerden oluşmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 19’unda çocuğun kelime dağarcığını geliştirecek yeni kelimeler yer almaktadır. Kitabın kelime haznesinin geniş olması kitabın satışını etkilemektedir.

13. Kitabın sayfa sayısının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen kitaplar arasında en az sayfa sayısına sahip olan kitap *Çok Hayal Kuran Çocuk* (34 sayfa); en fazla sayfa sayısına sahip olan kitap *Momo ve Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı* (292 sayfa)’dır. En çok ve en az sayfa arasında bu denli geniş bir aralığın olması kitabın satılmasında sayfa sayısının etkisinin olmadığını göstermektedir. Sayfa sayısının kitabın satılmasında etkisi olmasa da çocuğun kitabı rahatça okuyabilmesi için kitabın sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygun olması gerekmektedir.

14. Kitap başlığının çocukların ilgisini çekebilecek tarzda olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 18’inde kitap başlıkları ilgi çekicidir. Kitapla ilgili ilk izlenimler kitabın kapak resmiyle ve kitabın adıyla elde edilmektedir. Buradan hareketle ilgi çekici bir başlığın kitap satışını etkileyeceği söylenebilir.

15. Kitapta içindekiler bölümünün olmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 10’unda içindekiler bölümü yer almaktadır. Kitap satışında kitabın içindekiler bölümünün olması kitabın satışını etkilemektedir.

16. Kitapta yazarın ve eserlerinin tanıtılmasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 16’sında yazarların biyografisi yer almaktadır. Buradan hareketle kitaplarda yazar bilgisinin yer alması kitabın satışını etkilemektedir.

17. Kitabın ödöl almasının kitabın satılması üzerinde etkisi var mıdır?

İncelenen 20 kitabın 6'sı ödüllü kitaplardır. Kitapların satışında kitabın ödöl almasının etkisi yoktur.

5.SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de 2015 yılında en çok okunan 7-14 yaş grubundaki 20 kitaptan altısı, yapılan İçerik Analizi sonucunda iç ve dış yapı özellikleri yönünden tamamen yeterli bulunmuştur. Bu kitaplar; “*Son Adanın Çocukları*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*” ve “*Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaplardır. “*Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” dışındaki tüm kitaplar yerli yazarlar tarafından kaleme alınmıştır.

“*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitap iç yapı ölçütlerinin hepsinde yetersiz bulunarak, incelenen 20 kitap arasında en yetersiz kitap olarak tespit edilmiştir.

Değerlendirmeler neticesinde, en popüler 20 kitabın büyük bir kısmı, tasarım-düzenleme ve konu-plan ölçütleri bakımından yeterli bulunmuştur. İncelenen kitaplarda satışı etkileyen faktörler; kitaptaki metinlerde önemli kısımların farklı yazı tipleri ile belirtilmesi, kitabın geniş kelime haznesine sahip olması, evrensel değerleri içermesi, kitabın başlığının ilgi çekici olması, kitabın kağıdının mat olması, kitapta içindekiler bölümünün yer alması ve kitapta ideolojik değerlerin yer almaması olarak tespit edilmiştir.

Resimlendirme ölçütü bakımında kitapların büyük bir kısmında eksiklikler mevcuttur. Kitaplarda kullanılan resimlerin, renkli, anlaşılır, çocuğun yaşına uygun, metinle uyumlu ve ilgi çekici olması gerekmektedir. Çocukların kitaba olan ilgilerinin azalmaması için kitabın görsel niteliklerine ve baskı kalitesine de özen gösterilmelidir.

Kitapların çok satılmalarında, yayınevleri tarafından yürütülen tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yanı sıra; tasarım-düzenleme, konu-plan ölçütleri yönünden yeterli olmalarının da etkisi vardır. Söz konusu kitapların bu çalışmada ele alınan yazar-kitap bilgileri, dil-anlatım ve resimlendirme ölçütleri yönünden yeniden gözden geçirilerek, çocukların ilgisini çekecek biçimde yeniden tasarlanıp yayınlanması tavsiye edilmektedir. Bununla birlikte, kitaplarda incelenen ölçütlerin, yeni basılacak kitaplarda dikkat edilmesi, kitapların satışını etkileyerek; kitapların geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacaktır.

Çalışma kapsamına alınan 20 kitabın dördü MEB 100 Temel Eser Listesi'nde bulunmaktadır. Bunlar: *Momo*, *Uçan Sınıf*, *Küçük Prens* ve *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitaplardır. MEB tarafından önerilen bu dört kitap yeterli bulunan altı kitap arasına giremediği gibi, *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitap çalışma kapsamında incelenen kriterleri sağlama açısından en yetersiz bulunan kitap olmuştur. Çocuklar için kitap seçiminde MEB listesinin de dikkate alındığı düşünüldüğünde; MEB 100 Temel Eser Listesine girecek kitapların detaylı bir denetimden geçmesi gerektiği söylenebilir. Bununla birlikte, çocukların gelişimi için yararlı bulunan pek çok kitap, çocuklar arasında istenilen popüleriteyi yakalayamamaktadır. Bu aşamada kitapların çocukların ilgisini çekecek görselliğe ve kurguya sahip olması gerekliliği de dikkat çekilmek istenen bir diğer konudur. Kitap seçiminde kitabın yeterliliği dışında çocuğun ilgi alanına hitap eden kitapların seçilmesi de önemlidir.

Yerli çocuk kitaplarının yabancı çocuk kitaplarına göre kriterleri sağlamada daha heterojen olduğu tespit edilmiştir. Heterojenlikten kasıt; kitapların yeterlilik kriterlerini sağlamada benzer seviyede olmamalarıdır. En yeterli bulunan altı kitabın beşi yerli kitap olmakla birlikte, en yetersiz bulunan kitap da yerli kitaptır. Yeterlilik seviyelerinin yerli kitaplarda farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu noktadan hareketle, yerli çocuk kitaplarındaki standartların geliştirilmesi için tez kapsamında vurgulanan kriterlerin sağlanmasına özen gösterilmelidir.

Sonuç olarak; kitap okuma bilincinin kazandırılması ve kitaplardan daha fazla verim alınması için, çocukların ilgi alanları doğrultusunda seçilen kitapların çocuklara okutulması önemlidir. Ancak seçimin çocuklara bırakılmasındaki en önemli kıstasın, kitapların yeterlilik düzeylerini sağlaması olduğu da unutmamalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- “Aziz Nesin’in Konuşma Metni”. **Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri**. Ankara: Eğit-Der Yayınları, 1990.
- Ak, Behiç. **Geçmişe Tırmanan Merdiven**. 13. Basım. İstanbul: Günışığı Kitaplığı, 2016.
- Ak, Behiç. **Güneşi Bile Tamir Eden Adam**. 41. Basım. İstanbul: Günışığı Kitaplığı, 2016.
- Ak, Sevim. **Mahalle Sineması**. 21. Basım. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2016.
- Arıkan, Rauf. **Araştırma Yöntem ve Teknikleri**. 2. Basım. Ankara: Nobel Yayınevi, 2013.
- Behrengi, Samed. **Küçük Kara Balık**. 10. Basım. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2015.
- Bilgin, Nuri. **Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar**. 3. Basım. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014.
- Bozkurt, Veysel. **Değişen Dünyada Sosyoloji**. 7. Basım. Bursa: Ekin Basım Yayın, 2011.
- Canat, Hasan Nail. **Bir Küçük Osmancık Vardı**. 47. Basım. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.
- Cüceloğlu, Doğan. **İçimizdeki Biz: Dayanışma Bilincinin Temeli**. 34. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2016.
- Çarkacı, Şermin. **Çok Hayal Kuran Çocuk**. 4. Basım. Ankara: Elma Yayınevi, 2016.
- Çığ, Muazzez İlmiye. **Sümer Hayvan Masalları**. İstanbul: Kaynak Çocuk Yayınları, 2015.
- Dahl, Roald. **Charlie’nin Çikolata Fabrikası**. 53. Basım. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2016.

- Dalton, Annie. **Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve Hayal Kafesi**. 3. Basım. İstanbul: O2 Yayınevi, 2015.
- Ende, Michael. **Momo**. 6. Basım. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2014.
- Erdoğan, Fatih. **Memo'nun Hayatı ve Eserleri 1: Böyle De Ödev Mi Olur!.** 3. Basım. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık, 2015.
- Finch, Kate. **Sevimli Dostlar Otel 1: Bütün Hayvanlar Davetlidir!.** 1. Basım. İstanbul: Beyaz Balina Yayınları, 2016.
- Gökçe, Orhan. **İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler**. 1. Basım. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006.
- Gümüşoğlu, Firdevs. **Sözlü ve Yazılı Eserler Işığında Cılavuz Köy Enstitüsü. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş** 1. Baskı. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- Heywood, Andrew . **Political İdeologies: An Introduction**. 4. Basım. 2007.
- Kästner, Erich. **Uçan Sınıf**. 50. Basım. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2015.
- Krippendorff, Klaus. **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology**. 3. Basım. SAGE Yayınevi, 2012.
- Lasswell, Harold D. **Propaganda Technique in World War**. Cambridge, MA: The M.I.T. Press, 1971.
- Livaneli, Zülfü. **Son Ada'nın Çocukları**. 24. Basım. İstanbul: Doğan ve Edmont Yayıncılık, 2015.
- Naskali, Emine Gürsoy ve Gülden Sağol Yüksekaya. **ARGO**. İstanbul: KA Kitap Yayıncılık, 2016.
- Öztekin, Ali. **Siyaset Bilimine Giriş**. 10. Basım. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016.
- Rosser, Mariana V. ve J Barkley Jr. **Comparative Economics in a Transforming World Economy**. MIT Press, 2003.
- Saint-Exupery, Antoine de. **Küçük Prens**. 9. Basım. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2016.
- Sepúlveda, Luis. **Martıya Uçmayı Öğreten Kedi**. 34. Basım. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2015.
- Seyidoğlu, Halil. **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**. 10. Basım. İstanbul: Güzem Can Yayınları, 2009.

- Shelton, Dave. **Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı**. 1. Basım. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık, 2014.
- Stone, Philip J., Dexter C. Dunphy, Marshall S. Smith ve Daniel M. Ogilvie. **General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis**. MIT Yayınları, 1966.
- Şafak, Elif. **Sakız Sardunya**. 50. Basım. İstanbul: Doğan ve Edmont Yayıncılık, 2015.
- Şeker, Hüsnan. **Hayalet Köy**. 3. Basım. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2015.
- Şimşek, Hasan ve Ali Yıldırım. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. 9. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Şimşek, Tacettin. **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı**. 1. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları, 2011.
- Tavşancıl, Ezel ve Esra Aslan. **Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri**. 1. Basım. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2001.
- Tumanov, Vladimir. **Haritada Kaybolmak**. 89. Basım. İstanbul: Günışığı Kitaplığı, 2015.
- Tumanov, Vladimir. **Kraliçeyi Kurtarmak**. 94. Basım. İstanbul: Günışığı Kitaplığı, 2015.
- Ural, Yalvaç. **Yabanöküzü Boynuzlu Tilki**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Williams, John E. ve Deborah L. Best, **Measuring Sex Stereotypes: A Multinational Study**. Londra: Sage Yayıncılık, 1990.
- Yıldırım, İ. Esen. **İstatistiksel Araştırma Yöntemleri**. 1. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Sürekli Yayınlar

- Akbaş, Onur. “Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı’nın Gelişimi”. **Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**. Şubat 2009.
- Akçam, Alper. “Batı Rönesansında Rabelais, Türk Edebiyatında Köy Enstitülüler”. **MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı:10-11, Güz 2014 - Bahar 2015.
- Bishop, Kay ve Phyllis Van Orden. “Reviewing Children's Books: A Content Analysis”. **Library Quarterly**. Cilt.68, Sayı.2, 1998, ss.145-182.
- Çoşkun, Eyyup. “Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu”, [Electronic Version] **TÜBAR-XI**. 2002.
- Demircan, Candemir. “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi”. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 2, Sayı 1, Haziran 2006, ss. 12-27.
- Gönen, Mübeccel, Mehmet Katrancı, Mehmet Uygun ve Şükran Uçuş. “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi”, **Eğitim ve Bilim**. Cilt.36, Sayı.160, 2011, ss.250-265.
- Hamilton, Mykol C., David Anderson, Michelle Broaddus ve Kate Young. “Gender Stereotyping and Under-representation of Female Characters in 200 Popular Children’s Picture Books: A Twenty-first Century Update”. **Sex Roles**. Cilt.55, 2006, ss.757–765.
- Hillman, Judith Stevinson. “An Analysis of Male and Female Roles in Two Periods of Children’s Literature”. **The Journal of Educational Research**. Cilt.68, Sayı.2, 1974, ss.84-88.
- İçöz, Nihan. “1940 Yılı: Türk Kültür ve Edebiyatında Çeviri İle Açılan Çığır”. **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**. Cilt 5, No 2, 2013, ss.335-344.
- İzmirli, Aslı. “Kil Tabletler Kitap Oldu”, *Milliyet Sanat*. 02 Kasım 2016. <http://www.milliyetsanat.com/haberler/edebiyat/kil-tabletler-kitap-oldu/7073> (20 Haziran 2017).
- Öğülmüş, Selahaddin. “İçerik Çözümlemesi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt.24, Sayı.1-2, 1991, ss.213-228.

- Pankowski, Rafal . “How to Understand and Confront Hate Speech”. **UNITED Thematic Leaflet**. No.3, Kasım 2007.
- Peterson, Sharyl Bender ve Mary Alyce Lach. “Gender Stereotypes in Children's Books: Their Prevalence and Influence on Cognitive and Affective Development”. **Gender and Education**. Cilt.2, Sayı.2, 1990, ss.185-197.
- Poling, Devereaux A. ve Julie M. Hupp. “Death Sentences: A Content Analysis of Children’s Death Literature”. **The Journal of Genetic Psychology**. Cilt.169, Sayı.2, 2008, ss.165–176.
- Quinn, Suzanne M. Flannery. “The Depictions of Fathers and Children in Best-Selling Picture Books in the United States: A Hybrid Semiotic Analysis”. **Fathering**. Cilt.7, Sayı.2, 2009, ss.140-158.
- Russel, David H. “Reading and Child Development”. Reading in The Elementary School. Forty Eighty Yearbook. **The National Society for The Study of Education**. Part II. Chicago: Chicago University Press. 1949.
- Sever, Sedat, “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler”, **Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi**. 107, 1995, ss.14-15.
- Taylor, Frank. “Content Analysis and Gender Stereotypes in Children’s Books”. **Teaching Sociology**. Cilt.31, Sayı.3, Temmuz 2003, ss. 300-311.
- Tüner, Elif İpek(Derleyen). “Anahtar Sözcük Sevgi”, **Milliyet Pazar**. 23 Nisan 2017.
- Veziroğlu, Mefharet ve Mübeccel Gönen, “Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı’ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi”, **Eğitim ve Bilim**. Cilt.37, Sayı.163, 2012, ss.226-238.
- Woodcock, George. “The Encyclopedin of Philosophy”. Düzenleyen: Paul Edwards, Çeviri: Cengiz Çuhadar ve Hakan Çoşar, Cilt.1, 1967, ss. 111-115.
- Yitah, Helen ve Mabel Komasi. “Authenticity, Past and Present in Ghanaian Children’s Literature”. **Children’s Literature in Education**. Cilt.41, 2010, ss.1-11.

Diğer Yayınlar

- Aliterasyon. 2006.
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5930131603e268.76498890 (3 Mayıs 2017).
- Anderson, Angela. “Power Disparities and The Structure of Childrearing A Content Analysis of Bestselling Children’s Books”, **Yüksek Lisans Tezi**. Georgia State University, 2011.
- Arsan, Esra, Ezgi Ünal ve Seda Türkoğlu. “Cinsiyetçilik ve Medya: “Güzin Abla” köşesinde yeniden üretilen ataerkil cins kimlikler”, 2009.
[http://www.academia.edu/7227554/Arsan Esra et al 2009 . Cinsiyet%C3%A7ilik ve Medya G%C3%BCzin Abla k%C3%B6%C5%9Fesinde y eniden %C3%BCretilen ataerkil cins kimlikleri](http://www.academia.edu/7227554/Arsan_Esra_et_al_2009_.Cinsiyet%C3%A7ilik_ve_Medya_G%C3%BCzin_Abla_k%C3%B6%C5%9Fesinde_yeniden_%C3%BCretilen_ataerkil_cins_kimlikleri) (20 Nisan 2017).
- Atasagun, Aylin. “Çocuk Kitaplarının Özellikleri Ne Olmalı”, *Milliyet Blog*. 2 Ağustos 2007. <http://blog.milliyet.com.tr/cocuk-kitaplarinin-ozellikleri-ne-olmali-/Blog/?BlogNo=55379> (11 Nisan 2017).
- Boyuneğmez, Mahmut. *İdeolojilerin Sınıflandırılması*. 2009.
<https://siyasetkahvesi.wordpress.com/2009/08/22/ideolojilerin-siniflandirilmesi/> (24 Nisan 2017).
- Bozcan, Elif. “UKÜ Öğretim Üyesi Dünya Çocuk Kitaplarının Önemi Vurguladı”, *Kıbrıs Postası*. 12 Kasım 2016.
<http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat /%2091/news/205543> (5 Mart 2016).
- Bunları Biliyor Musunuz*, <http://www.ozetkitap.com/tr/bunlari-biliyor-musunuz/> (14 Temmuz 2016).
- Eğitim-Sen. Değerler Eğitimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?. 2015. Ankara :Eğitim Sen Yayınları, 2015, <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2015/12/De%C4%9Ferler-E%C4%9Fitimi-Bro%C5%9F%C3%BCr.pdf> (14 Mart 2017), s.7.
- Eser İncelemesi Nasıl Yapılır*. 2016. <http://www.edebiyatvedil.net/eser-incelemesi-nasil-yapilir/> (4 Nisan 2017).
- Güneş, Zeliha, Selahattin Dilidüzgün, Sedat Sever, Ali Öztürk ve Ömer Adıgüzel. *Okulöncesi Dönemde Çocuklara Seslenen Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler*. <http://www.turkedebiyati.org/okuloncesi-kitaplarda-ozellikler.html> (14 Temmuz 2016).

Literacy rate by country based on CIA World Factbook data, 2007.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Literacy_rate_world.svg (27 Mart 2017).

MEB. Köy Enstitüleri.
http://www.meb.gov.tr/meb/hasanali/egitimekatkiları/koy_enstitu.htm (19 Haziran 2017).

Özenç, Nazan. “Çocuk ve Kitap”, 2010. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/bulten_aralik2010/ucak_canakkale-bolge-seminer.pdf (10 Mart 2016).

“PISA testi: Türkiye 72 ülke içinde 50'nci sırada”, *BBC TÜRKÇE*. 6 Aralık 2016.
<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38219262> (28 Mart 2017).

PISA Türkiye, PISA Nedir?, http://pisa.meb.gov.tr/?page_id=18 , (23 Nisan 2017).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
ISBN Nedir?. <http://www.kygm.gov.tr/TR,133150/isbn-nedir.html> (24 Nisan 2017).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Oturum 6: Resimli Çocuk Kitapları.
<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/Resimli%20%C3%87ocuk%20Kitaplar%C4%B1.pdf> (16 Mart 2017).

Türk Dil Kurumu, Kontrolör,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=KONTROL%C3%96R (11 Nisan 2017).

UNESCO Institute for Statistics, Literacy Statistics Metadata Information Table. 2015.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_literacy_rate#/media/File:World_map_of_countries_by_literacy_rate.svg (27 Mart 2017).

“World education rankings: Which country does best at reading, maths and science?”, *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/news/datablog/2010/dec/07/world-education-rankings-maths-science-reading#data> (7 Aralık 2010).